

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง

การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้

จัดทำโดย

ทีมวิจัยโครงการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้

วิทยาเขตภาคใหญ่

วิทยาเขตปัตตานี

วิทยาเขตภูเก็ต

วิทยาเขตศรี

วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน

และเงินรายได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้จาก 14 จังหวัดในภาคใต้ทางด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม (การสัมภาษณ์และการจัดเวทีกลุ่มย่อย) ใช้เกณฑ์ในการศึกษาข้อมูลได้แก่ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ และได้รับรางวัลในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ระดับประเทศ หรือไม่ได้รับรางวัลเนื่องจากไม่ส่ง/ไม่มีการประกวด แต่มีผลงานเป็นประจักษ์ มีคุณค่า หรืออยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญหาย

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านศิลปะการแสดง จากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญา 28 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 15 ชนิด ได้แก่ การแสดงตันหยง ระบายตันหยง การแสดงดนตรีประกอบรองเง็ง คาระ มวยกาหยง ดิเกร์ฮูลู ถำนำเพลงอนาซิด การเชิดหุ่นแสดง กาเหล่ เพลงเรือ เพลงบอก ลิเกป่า มโนราห์ โนราแขก หนังตะลุง และว้ายงูและ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญา 47 คน/กลุ่ม ได้ 28 ชนิด แบ่งเป็น 7 ประเภท ประกอบด้วย เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องจักสาน เครื่องถักทอ เครื่องปั้น เครื่องหนัง และงานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด และด้านอาหารพื้นบ้านจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญา 60 คน/กลุ่ม ได้ 53 ชนิด แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ อาหารหวาน อาหารคาว (อาหารจานเดียวและอาหารทานเล่น) และอาหารที่ผ่านการถนอมอาหารและแปรรูป (ประเภทผลิตภัณฑ์จากผัก ผลไม้ และสัตว์)

ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสังสรรค์ทักษะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการสร้างสรรค์ โดยสืบทอดและสืบสานจากบรรพบุรุษ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาทั้งทักษะ ภูมิรู้ ภูมิธรรม วิธีคิด ความเชื่อและความศรัทธาสู่ลูกศิษย์ พี่ก่น และพี่ช่อมภายได้กำกับและการดูแลของครภูมิปัญญา คุณสมบัติสำคัญของผู้สืบทอด คือ มีใจรัก อุดหนุน มีไหวพริบและจดจำเป็นสำคัญ ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้นอกจากสร้างความเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต และอัตลักษณ์คนภาคใต้ผ่านบทเพลง บทกลอน บทเจรจา คำร้อง การแต่งกาย ท่วงท่าการรำร่า และดนตรี ศิลปะการแสดงที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหายเกิดจากมูลเหตุสำคัญ คือ ขาดการสืบทอดและหมดความนิยม ในขณะที่ศิลปะการแสดงที่อยู่รอดเป็นภูมิปัญญาที่มีผู้สืบทอดโดยตรง ยังได้รับความนิยม มีการนำเข้าสู่การเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และปรับตัว/ประยุกต์รูปแบบของภูมิปัญญาโดยผสมผสานรูปแบบดั้งเดิมให้เข้ากับวิถีสังคมยุคสมัยใหม่

ส่วนภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการคิดค้นใหม่โดยอาศัยประสบการณ์จากการทำงาน การฝึกอบรม หรือการศึกษาดูงาน ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นได้เป็นงานที่ต้อง

อาศัยฝีมือ ทักษะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการสร้างสรรค์ โดยใช้ทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบ ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะถ่ายทอดทั้งทักษะ วิธีทำ คุณค่า และความเชื่อที่เชื่อมโยงกับงานหัตถกรรมนั้นๆ ผ่านการบอกเล่าและสาธิต ซึ่งผู้รับการสืบทอดจะเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติจริง ในขณะที่ผู้รับการถ่ายทอดจะเรียนรู้จากหลักสูตรการเรียนการสอนหรือการศึกษาดูงานจากแหล่งภูมิปัญญานั้นๆ หัตถกรรมบางประเภทจะถ่ายทอดเทคนิควิธีทำให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือผู้สืบทอดโดยตรงเท่านั้น เนื่องจากเป็นเรื่องของเคล็ดลับในการประกอบอาชีพ หัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ซึ่งอยู่ได้ในสังคมไทย คือ หัตถกรรมที่สามารถสร้างรายได้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นของที่ใช้นในชีวิตประจำวัน มีชื่อเสียงหรือเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป และได้รับการส่งเสริม ส่วนหัตถกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในสถานะเสี่ยง คือ หัตถกรรมที่ขาดผู้สืบทอด และขาดโอกาสทางการตลาด

สำหรับภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสม และสืบทอดในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ หรือเป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ การคิดค้น คัดแปลง และพัฒนาจนได้วิธีทำและได้สูตรเฉพาะ เป็นภูมิปัญญาเพื่อการยังชีพ อาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้น ตั้งแต่การคัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบและมีวิธีปรุงโดยใช้ฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่หรือได้รับจากการถ่ายทอด ในกระบวนการถ่ายทอดให้แก่ผู้สืบทอด จะใช้วิธีบอกสูตร ส่วนผสม ขั้นตอนการทำ และสาธิต พร้อมให้ฝึกปฏิบัติจริง เริ่มจากการเป็นลูกมือ และด้วยใจรักและมีฝีมือในการทำอาหารเป็นทุนเดิม ทำให้ผู้สืบทอดสามารถพัฒนาฝีมือได้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับผู้สอน ในขณะที่ผู้รับการถ่ายทอด เรียนรู้ผ่านจากการศึกษาดูงาน การบอกเล่าและการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง ปัจจุบันอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ส่วนใหญ่มุ่งคงรักษา รูปแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะสูตรและวิธีการทำ แต่มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือการผลิตเพื่อความสะดวกรวดเร็ว และการรักษาคุณภาพ ตลอดจนพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด

คุณธรรม/คำสอน/สิ่งที่มีควรแก่การยึดถือเป็นแบบอย่างของบุคคล หรือกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ได้แก่ การเคารพในครูอาจารย์ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู มีใจรักในงานที่ทำ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน มีสัจจะ สร้างสรรค์ ใฝ่รู้ สร้างประโยชน์ให้สังคม และมุ่งมั่นต่อการสืบสานภูมิปัญญานั้นๆ

สำหรับแนวทางในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ในสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ต้องดำเนินการในหลายมิติ กล่าวคือ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู พัฒนาต่อยอด สร้างคุณค่าและมูลค่า ส่งเสริมให้มีบริบทในสังคมอย่างกว้างขวางจนเป็นที่ประจักษ์ และการดำเนินงานเพื่อป้องกันภูมิปัญญาที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญหายและจัดการให้มีการสืบสานเพื่ออยู่กับท้องถิ่นได้ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเพื่อลูกหลานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่นได้ฉบับนี้ เป็น รายงานฉบับสังเคราะห์ภูมิปัญญาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน หากผู้สนใจต้องการศึกษาองค์ความรู้อย่างละเอียด สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากรายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 1 เรื่อง การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านศิลปะการแสดง รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2 เรื่อง การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และรายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 3 เรื่อง การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้านอาหารพื้นบ้าน

การดำเนินวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาของผู้ที่สละเวลาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ได้แก่ บุคคลและกลุ่มภูมิปัญญาผู้ให้ข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่นได้ ทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้

ขอขอบคุณคณะวิจัยจากทั้ง 5 วิทยาเขตทุกท่าน ประกอบด้วยวิทยาเขตภาคใหญ่ วิทยาเขตปัตตานี วิทยาเขตภูเก็ต วิทยาเขตตรัง และวิทยาเขตสุราษฎร์ธานีที่สละเวลา ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจในการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ที่มีคุณค่าในครั้งนี้จนได้งานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ขอขอบคุณ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัย

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้รายงานฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

หากมีสิ่งผิดพลาดประการใดในการจัดทำรายงานฉบับนี้ ขอกราบอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
รายการตาราง	จ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
ความเป็นมาของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
บทที่ 2 สํารวจเอกสาร	3
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
บทที่ 4 ผลการวิจัย	32
1. ด้านศิลปะการแสดง	44
2. ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน	64
3. ด้านอาหารพื้นบ้าน	83
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	107
เอกสารอ้างอิง	112
นุกลานุกรมด้านศิลปะการแสดง	114
นุกลานุกรมด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน	117
นุกลานุกรมด้านอาหารพื้นบ้าน	122
ภาคผนวก ก คณะผู้จัดทำวิจัย	128
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	130

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และ อาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด	33
ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง	44
ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง	52
ตารางที่ 4 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน	65
ตารางที่ 5 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง	84

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของการวิจัย

เนื่องในโอกาสที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก่อตั้งขึ้นเป็นปี 40 มหาวิทยาลัย จึงกำหนดการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฉลิมฉลองขึ้น ระหว่าง วันที่ 13 มีนาคม 2550 ถึงวันที่ 13 มีนาคม 2551 และมีดำริให้ดำเนินโครงการการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นต้นทุนทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นภาคใต้ ทั้ง 14 จังหวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของชาวบ้านในชุมชนที่ได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นแหล่งทุนทางสังคม และวัฒนธรรม อันได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และ อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ด้วยการศึกษารวบรวมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ทั้ง ในส่วนของภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงซึ่งได้ผ่านการประกวดและได้รับรางวัล รวมถึงภูมิปัญญาที่ไม่ได้มีการจัดประกวดหรือไม่ได้รับรางวัล แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หาได้ยากหรือกำลังสูญหาย

อนึ่ง ผลจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะนำไปจัดทำเป็นเอกสาร เผยแพร่เป็นแหล่งเรียนรู้และการค้นคว้าที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านให้แก่ ชนรุ่นหลัง เนื่องจากภาคใต้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมาย และการรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิ ปัญญาที่มีอยู่ยังกระจัดกระจาย และอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ทำให้การเข้าถึง แหล่งข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากและต้องใช้เวลาในการสืบค้นมาก ดังนั้นผลจากการศึกษา ในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์แก่เยาวชน นักศึกษา และผู้สนใจในการ เรียนรู้ถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์หรือสืบทอดภูมิปัญญาต่างๆ และการนำภูมิรู้และภูมิธรรม ของภูมิปัญญานั้นๆ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม สร้างขวัญ และกำลังใจ ให้แก่ครุภูมิปัญญาให้มีพลังในการสร้างสรรค์งานพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ค้ำจุนเพื่อการสืบ ทอดต่อไป ตลอดจนยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติภารกิจด้านการทำนุบำรุง วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรจากทุกวิทยาเขต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน
- (2) เพื่อจัดทำเอกสารในเชิงวิชาการที่แสดงให้เห็นถึงภาพรวมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคใต้

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- (1) ได้องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมโยงสู่บัณฑิตศึกษาได้
- (2) เป็นการสร้างความเข้มแข็งด้านการวิจัยให้แก่วิทยาเขตต่างๆ และมหาวิทยาลัย
- (3) ได้ mapping ของภูมิปัญญาพื้นบ้านภาคใต้ในกรอบของการศึกษา
- (4) ได้ mapping ของกลุ่ม/บุคคลที่รับสืบทอดภูมิปัญญานั้นๆ

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 14 จังหวัดภาคใต้ โดยได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล 3 ประเภท ดังนี้

- (1) ภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง
- (2) ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน
- (3) ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของการวิจัย

เนื่องในโอกาสที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก่อตั้งขึ้นเป็นปี 40 มหาวิทยาลัยจึงกำหนดการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฉลิมฉลองขึ้น ระหว่าง วันที่ 13 มีนาคม 2550 ถึงวันที่ 13 มีนาคม 2551 และมีคำริให้ดำเนินโครงการการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นต้นทุนทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นภาคใต้ ทั้ง 14 จังหวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของชาวบ้านในชุมชนที่ได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นแหล่งทุนทางสังคมและวัฒนธรรม อันได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ด้วยการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ทั้งในส่วนของภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงซึ่งได้ผ่านการประกวดและได้รับรางวัล รวมถึงภูมิปัญญาที่ไม่ได้มีการจัดประกวดหรือไม่ได้รับรางวัล แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หาได้ยากหรือกำลังสูญหาย

อนึ่ง ผลจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะนำไปจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่เป็นแหล่งเรียนรู้และการค้นคว้าที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านให้แก่ชนรุ่นหลัง เนื่องจากภาคใต้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมาย และการรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาที่มีอยู่ยังกระจัดกระจาย และอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากและต้องใช้เวลาในการสืบค้นมาก ดังนั้นผลจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์แก่เยาวชน นักศึกษา และผู้สนใจในการเรียนรู้ถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์หรือสืบทอดภูมิปัญญาต่างๆ และการนำภูมิรู้และภูมิธรรมของภูมิปัญญานั้นๆ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม สร้างขวัญ และกำลังใจให้แก่ครูภูมิปัญญาให้มีพลังในการสร้างสรรค์งานพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ดั่งามเพื่อการสืบทอดต่อไป ตลอดจนยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติภารกิจด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรจากทุกวิทยาเขต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านศิลปปะการแสดง ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน
- (2) เพื่อจัดทำเอกสารในเชิงวิชาการที่แสดงให้เห็นถึงภาพรวมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคใต้

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- (1) ได้องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมโยงสู่บัณฑิตศึกษาได้
- (2) เป็นการสร้างความเข้มแข็งด้านการวิจัยให้แก่วิทยาเขตต่างๆ และมหาวิทยาลัย
- (3) ได้ mapping ของภูมิปัญญาพื้นบ้านภาคใต้ในกรอบของการศึกษา
- (4) ได้ mapping ของกลุ่ม/บุคคลที่รับสืบทอดภูมิปัญญานั้นๆ

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 14 จังหวัดภาคใต้ โดยได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล 3 ประเภท ดังนี้

- (1) ภูมิปัญญาด้านศิลปปะการแสดง
- (2) ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน
- (3) ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน

บทที่ 2

สำรวจเอกสาร

1. ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม ถือเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนตาย หากมองความหมายของ คำว่า “วัฒนธรรม”(Culture) ไม่สามารถกำหนดได้ตายตัว เนื่องจากในตัวบริบทของตัววัฒนธรรมเองมีความหมายได้หลายนัยและครอบคลุมไปทุกเรื่อง การให้ความหมายหรือ นิยามของคำว่า “วัฒนธรรม” นั้นมีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” อาทิ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของวัฒนธรรม ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2548 ให้ความหมายของวัฒนธรรม ว่า คือ “ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวความก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใจอยู่ในหมู่ของคน

พระยาอนุমানราชชน ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม มีการถ่ายทอดสืบกันรวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสืบต่อกันมาเป็นประเพณี ตลอดจนความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

Taylor กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ พลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป (www.culture.go.th/study.php)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็น

รูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ พัฒนา ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และ แลกเปลี่ยน เพื่อสร้างคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้ มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของ มนุษยชาติ (www.poompunyathai.th.gs/web-p/oompunyathai/04.htm)

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมได้ ครอบคลุมเอาสาระที่เกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิต ของกลุ่มชน เป็นพฤติกรรมที่ใช้ในการผลิตและสรรค์สร้างของกลุ่มคนในสังคม อันเกิดมาจากการ เรียนรู้ร่วมกัน จนกลายเป็นพลังสังคมในการสร้างภูมิปัญญาที่ตอบสนองต่อความรู้สึก จิตใจ และ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตทั้งในส่วนที่เป็นเครื่องมืออุปโภค บริโภค ซึ่งทำให้เกิดเป็นระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติได้อย่างสมดุล โดยแสดงออกมาในรูปแบบ ศิลปะ ภาษากาย ความเชื่อ ขนบประเพณีและวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมจะมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่ง และไปสู่รุ่นหนึ่ง มีการพัฒนาตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอก สังคม

2. ภูมิปัญญาไทย

2.1 ความหมายและประเภทของภูมิปัญญาไทย

คนไทยมีถิ่นฐานในดินแดนประเทศไทยมายาวนาน โดยมีปฏิสัมพันธ์กับ สภาพภูมิประเทศธรรมชาติแวดล้อมและชนเชื้อชาติอื่นๆ ที่อาศัยในบริเวณนี้ ซึ่งต่างรู้จักคิดและ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม มีการไปมาหาสู่กันระหว่างชนชาติทั้งใน เรื่องของการค้าขาย การทำสงคราม การอพยพโยกย้ายที่ทำมาหากิน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดสิ่ง ที่เรียกว่า วัฒนธรรมขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คนไทยไม่ว่าจะย้ายไปอยู่แห่งใด ได้สร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มาของวัฒนธรรมนั่นเอง

สำหรับคำว่า “ภูมิปัญญาไทย” มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ ภูมิ ปัญญาไทยมีเป็นสิ่งที่มาจากคนและเป็นสิ่งที่คนไทยประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อความ สะดวกในการดำรงชีวิต ซึ่งอาจได้มาจากบรรพบุรุษ ผู้ซึ่งมีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทย หรืออาจได้มา จากชาวต่างชาติแล้วมีการนำมาผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมของไทยจนเกิดเป็นภูมิปัญญาไทยขึ้น

(www.poompunyathai.th.gs/web-p/oompunyathai/04.htm)

กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ (2548 :13-15) ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาไทย ว่า หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนา วิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะ เป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็น

ที่มาขององค์ความรู้ที่ออกมาใหม่ ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมและขอบข่ายรวมของภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 9 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี เป็นการพัฒนามนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม เพื่อให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ตามสภาวะต่างๆ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ปัญหาด้านการตลาด และการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตรเข้ามาปรับใช้ เป็นต้น

(2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป เพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยและประหยัด อันเป็นขบวนการให้ชุมชนพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งมีการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

(3) ด้านการแพทย์แผนไทย เป็นความสามารถในการจัดการป้องกันปัญหาและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน โดยการใช้ยาสมุนไพร การนวดแผนโบราณ เป็นต้น

(4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดเป็นความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ พัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

(5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ความสามารถในการประสานและบริหารกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม

(6) ด้านศิลปกรรม เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ กวีศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

(7) ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาถิ่น และภาษาไทยตามภูมิภาคต่างๆ ตลอดจนวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นการฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

(8) ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี คือ ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ ประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าและเหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ และสังคม

(9) ด้านโภชนาการ คือ ความสามารถในการเลือกสรรทรัพยากร นำมา ประดิษฐ์ ปรุงแต่งอาหาร ให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย

2.2 ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อภูมิปัญญาไทย เราสามารถแบ่ง ปัจจัยที่มีผลต่อภูมิปัญญา ไทยออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1) ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

สภาพดินฟ้าอากาศที่หลากหลายทำให้เกิดภูมิปัญญาไทยที่หลากหลาย เช่น ภาคเหนือ ซึ่งมีพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นเทือกเขา มีที่ราบน้อยใหญ่ระหว่างหุบเขาและมีสายน้ำไหล ผ่าน ทำให้รู้จักสร้างเขื่อนเก็บน้ำ ส่วนภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสายไหลออกสู่ทะเล ทำให้เกิดภูมิปัญญาการต่อเรือเป็นพาหนะสำหรับการเดินทางและค้าขาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่ราบสูงและมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน บางพื้นที่แล้งน้ำพื้นที่บางแห่งมีน้ำขุ่นข้น ทำให้เกิดภูมิปัญญา ในการตั้งหลักแหล่งทำไร่ทำนาบริเวณที่ลุ่มและมีบึงน้ำขัง ส่วนภาคใต้มีทะเลล้อมขนานบหนองน้ำ ขนาดใหญ่ทั้งทางตะวันออกและทางตะวันตก มีพื้นที่แหลมยาวไปจรดแหลมมลายู ทำให้มีฝนตก ชุกมากกว่าภาคอื่นๆ และทำให้ในนามีระดับน้ำสูง ขณะที่ฤดูเก็บเกี่ยวข้าวจะสุกพร้อมกันเต็มท้องที่ ชาวใต้จึงคิดประดิษฐ์เครื่องมือเกี่ยวข้าวที่เก็บเอาเฉพาะรวงข้าวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าจากสภาวะ แวดล้อมทางธรรมชาติและลักษณะทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน ทำให้มีการปรับตัวแตกต่างกันและมีการ สังคมประสพการณ์นั้นๆเอาไว้

(2) ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ลักษณะร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม คนไทยมีลักษณะร่วมทางสังคม และวัฒนธรรมที่เหมือนกัน เช่น มีข้าวเป็นพื้นฐานของชีวิต มีความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิม เหมือนกัน คือ ความเชื่อเรื่องผีตานองไม้ อาทิ ผีฟ้า ผีบรรพบุรุษ มีความเชื่อในอำนาจและปฏิหารย์ ของเทพเทวดาต่างๆ เช่น พระแม่คงคา พระแม่ธรณี เป็นต้น ตลอดจนความศรัทธาและการได้รับ อิทธิพลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต

2.2 ลักษณะที่แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากประเทศไทยมีภูมิ ประเทศแตกต่างกันทั้ง 4 ภาค ดังนั้นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจึงแตกต่างกันไปด้วย เช่น ผู้คนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือรับประทานข้าวเหนียว แต่ภาคกลางและภาคใต้ รับประทานข้าวเจ้า เป็นต้น ซึ่งสภาพความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและการสืบทอดให้กับคนรุ่นหลัง

นอกจากนี้ การได้รับอิทธิพลจากภายนอกสามารถส่งผลต่อการเกิดภูมิปัญญา ได้เช่นกัน โดยผ่านการรับรู้และเรียนรู้ เช่น การรับภูมิปัญญาจากชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขาย การรับวัฒนธรรมภาษา โดยได้รับอิทธิพลจากอักษรขอมมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและมีการ

เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเขียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย จะเห็นว่าการ
สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยซึ่งนอกจากจะอาศัยวัฒนธรรมดั้งเดิมแล้ว ปัจจัยภายนอกยังสามารถส่งผล
ให้เกิดภูมิปัญญาไทยได้อีกด้วย (www.poompunyathai.th.gs/web-p/oompunyathai/04.htm)

3. ภูมิปัญญาชาวบ้าน

3.1 ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง วิธีการจัดการ วิธีการชี้นำ และการริเริ่มเสริมต่อ
โดยนักปราชญ์หรือกลุ่มชนในท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่เกิดจากการสั่งสมความรู้
ประสบการณ์และวิสัยทัศน์ รากฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีคิดโดย
ปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากรและเพิ่มพูนองค์ความรู้เดิม และนำมาเลือกปฏิบัติใช้ให้เหมาะสมและ
สอดคล้องกับบริบทของสังคมและชุมชน ตลอดจนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ใน
ชุมชนนั้นๆ อันได้แก่ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล และวัฒนธรรม รวมถึง
ปัจจัยและข้อจำกัดต่างๆ

รากเหง้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำสถานะที่มีอยู่ใน
ในธรรมชาติซึ่งอยู่ในวิสัยที่สามารถจัดการได้ เป็นสิ่งที่สร้างโดยคนรุ่นก่อนแล้วนำมาปรับใช้เพื่อให้
เอื้อต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยแตกหน่อต่อ ยอดเป็นภูมิปัญญา เพื่อจรรโลงจิตใจและสนองอารมณ์ความรู้สึก
อันได้แก่ ภูมิปัญญาด้านช่างฝีมือและศิลปกรรมพื้นบ้าน รวมไปถึงภูมิปัญญาที่เป็นปทัสสถาน (แบบ
แผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ) ที่ยึดถือว่าเป็นความดีงามตามคติชนและคติชาวบ้าน (พิทยา
ว่องกุล, 2544 : 173)

3.2 ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ โดยแบ่งตามอัตรา
ประโยชน์ได้อย่างน้อย 5 ประเภท คือ เพื่อการยังชีพ เพื่อการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อการ
พิทักษ์ฐานะและอำนาจ เพื่อการจัดการเพื่อสาธารณประโยชน์ และภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างสรรค์
พิเศษ (สุทธวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2542 : 5761-5768) ดังรายละเอียดได้ดังนี้

(1) ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเสาะหาปัจจัย
ขั้นพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีพเพื่อให้มีชีวิตที่มีความสุขตามอัตภาพ อันได้แก่

1.1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทำมาหากิน เป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับการหา
อาหาร เช่น การหาของป่า ล่าสัตว์ การผลิตเครื่องมือสำหรับจับสัตว์ ซึ่งภูมิปัญญาในด้านนี้ค่อยๆ
พัฒนาขึ้นเป็นอาชีพ มีรูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะตัว เฉพาะถิ่นขึ้น เช่น หน้าไม้ แร้ว ไซ

เซงเลง (เครื่องมือจับปลา รูปร่างคล้ายขวด) หลุด ภูมิปัญญาในการเลือกพันธุ์ข้าว การทำนา การไถ คราด หว่าน และดำนา เป็นต้น

1.2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เป็นการสร้างบ้านเรือนโดยใช้วัสดุ วิธีเขียนแบบ การผูกกริม ถักกริม ผูกเงื่อน และใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง โดยใช้วิธีการคามและต่อไม้ เป็นต้น

1.3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัฒนธรรมโภชนาการ เป็นการเลือกสรรอาหาร วิธีการปรุงและวิธีการถนอมอาหาร ซึ่งภูมิปัญญาด้านนี้มีการสอดแทรกคติและความเชื่อบางประการไว้ด้วย

1.4 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม เป็นการนำสิ่งต่าง ๆ มาปกปิดร่างกาย ด้วยการนำหินมาทุบเปลือกไม้ทำเป็นผ้า การทำฟืมหรือกี่สำหรับการทอ การถัก ร้อย ปักชุน การย้อมสีผ้า การประดิษฐ์ลวดลาย เป็นต้น

1.5 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับยารักษาโรค เป็นการนำสัตว์ พืช และแร่บางชนิดเพื่อใช้ทำตัวยา การผสมยา วิธีการปรุงยา ตลอดจนการใช้ยาในการรักษาโรค

(2) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการของมนุษย์ คือ ความพยายามให้ตนเองมีชีวิตที่ยั่งยืนและมั่นคง มนุษย์จึงทุ่มเทใช้สติปัญญาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ตนเองบรรลุความต้องการ นั่นคือ ภูมิปัญญาการพึ่งตนเอง ภูมิปัญญาในการหลบเลี่ยงอันตราย ภูมิปัญญาการรวมพลังและการพึ่งพิง ภูมิปัญญาการทำและใช้ศาสตราวุธ และภูมิปัญญาการดูแลบำรุงรักษาชีวิตและทรัพย์สิน

(3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสร้างและพิทักษ์ฐานะและอำนาจ เป็นการสร้างและพิทักษ์ฐานะและอำนาจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างทางสังคม ชีตจำกัดทางการศึกษา ชีตความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างและพิทักษ์ฐานะและอำนาจสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

3.1 ภูมิปัญญาการสร้างและการขยายฐานอำนาจ จัดเป็นภูมิปัญญาที่เด่นชัดของชาวใต้ในอดีต เป็นไปในลักษณะการขยายจำนวนวงศ์วานญาติ (www.tsu.ac.th/ists/wisdom) ได้แก่

“การผูกคอง” บางท้องถิ่นในภาคใต้เรียกว่า “ไต่หนั่ง” คือ การที่ผู้ปกครองของเด็กหญิง-ชายตกลงหมั้นหมายลูกของตน ไว้แต่เด็กยังเล็ก ๆ และเครือญาติทั้ง 2 ฝ่ายต่างเห็นชอบ และยึดถือปฏิบัติต่อกันตลอดไป

“การผูกเกลอ” คือ การผูกญาติมิตรระหว่างคนรุ่นเดียวและเพศเดียวกัน เป็นเสมือนญาติร่วมสายโลหิตเดียวกันตายแทนกันได้ มีความผูกพันต่อเครือญาติของอีกฝ่ายเสมอเครือญาติของฝ่ายตน การผูกคอง ผูกเกลอ ทำให้เกิดการขยายเครือญาติวงมิตรอย่างกว้างขวางและ

มั่นคง และมีผลหนักแน่นกว่าสัญญาหรือนิติกรรม เพราะต่างฝ่ายต่างปรารถนาคือกันอยู่ตลอดชีวิต นับเป็นภูมิปัญญาที่ดียิ่ง

“การทอดแหง” คือ การสร้างความผูกสัมพันธ์กันด้วยความเอื้ออาทร หว่านพืชหวังผลเอาไว้ เป็นการทอดแหงในการสร้าง หรือทอดแหงโดยทำพิธีทางไสยศาสตร์ให้คู่แข่งหรือฝ่ายตรงข้ามไร้คู่ครองตลอดชีวิตเพื่อตัดฐานกำลังอำนาจ เป็นการทอดแหงในทางทำลายล้าง (สารูป ฤทธิชู, 2543 : 50)

3.2 ภูมิปัญญาการรักษาฐานะและอำนาจ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 คือ การบำเพ็ญบุญบารมีเพื่อผูกอำนาจวาสนาซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่อาศัยหลักคุณธรรม โดยให้กระทำแต่กรรมดี ประพฤติดี มีสัมมาอาชีพ และลักษณะที่ 2 คือ การเสริมศรัทธาบารมี ซึ่งเป็นไปโดยการแข่งขันเพื่อหาทางเอาชนะผู้อื่น เช่น การใช้จ่าย มีการใช้เวทย์มนตร์คาถา เครื่องรางของขลัง เป็นต้น

(4) ภูมิปัญญาการจัดการเพื่อสาธารณะประโยชน์ คือภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เช่น การรวมกันเพื่อกำหนดทางสัญจรระหว่างหมู่บ้าน เรียกว่า “ทางลา” การกำหนดให้มีทางสาธารณะระหว่างที่ไร่นาเพื่อเป็นทางเดินของสัตว์ ทางลำเลียงพืชผล หรือเป็นทางส่งน้ำ ระบายน้ำ เรียกว่า “ทางนวนน” หรือ “ทางหมอน” หรือ “ที่หมอน” และการนำข้าวหม้อแกงหม้อมาเลี้ยงดูเมื่อมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกัน เรียกว่า “ชกหม้อรับ” เป็นต้น

(5) ภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างสรรคพิเศษ หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญญาชนชาวบ้านใช้วิสัยทัศน์หรือญาณทัศนะเฉพาะตัวสร้างสรรค์ขึ้น อาจเป็นทัศนะส่วนตัวที่แยกย่อย เช่น ภูมิปัญญาที่ให้ตระหนักว่านักปราชญ์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า ภูมิปัญญาการเปรียบเทียบซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ หรือภูมิปัญญาในการแต่งวรรณกรรมเรื่อง “สรรพสิทธิ์” ซึ่งเป็นคำกลอนที่ใช้ศิลปะการพวนคำ ภูมิปัญญาการวิพากษ์วิจารณ์ผู้คนและสังคม โดยอาศัยการ “ร้องเรือ” หรือร้องเพลงกล่อมเด็ก หรือแต่งนิทาน เป็นต้น

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุกัญญา พัวพันธ์ (2547 : 2-4) ได้อธิบาย ความหมาย ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความชัดเจนของคนในท้องถิ่นที่ได้รับการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน หรือในช่วงเวลาระยะหนึ่ง มีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาอาจแสดงออกทั้งในลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น

โลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อหรือปรัชญาในการดำเนินชีวิตและในเชิงรูปธรรม เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

4.2 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

(1) เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้ หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

(2) เป็นวิถีชีวิตความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

(3) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและมีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา

(4) มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน

(5) มีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง

4.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ มโนทัศน์ การตระหนักรู้ ความเชื่อปรัชญาในการดำเนินชีวิตของผู้คน เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

ลักษณะที่ 2 คือ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการอยู่รอดของชีวิต คือ ปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ภูมิปัญญาที่จัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องการทำมาหากิน เช่น การกำจัดศัตรูพืชแบบพื้นบ้าน การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ การจักสาน หัตถกรรม การทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น และยังรวมไปถึงภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และตำนานต่างๆ

ลักษณะที่ 3 สามารถแบ่งแยกย่อยออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) ภูมิปัญญาของตัวบุคคล เป็นการเรียนรู้ ความสามารถ ความคิด วิธีการของบุคคล

(2) ภูมิปัญญาของชุมชน เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบสานอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือในชุมชน ไม่มีตัวบุคคลเป็นเจ้าของ

(3) ภูมิปัญญาภาพรวมของประเทศเป็นภูมิปัญญาที่บ่งบอกองค์ความรู้ หรือความสามารถของคนในภาพรวมของประเทศ เช่น ภูมิปัญญาอาหารไทย สมุนไพร ผ้าไหมไทย มวยไทย เป็นต้น

4.4 การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นพลวัต ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะแวดล้อม กาลเวลาและกระแสวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้นแนวทางในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรักษาภูมิปัญญาให้คงอยู่หรือปรับให้เข้ากับยุคสมัยสามารถแบ่งเป็น 4 แนวทางได้ดังนี้

(1) อนุรักษ์ (Conservation) เพื่อให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญกับชุมชน และกำลังจะสูญหายไปคงอยู่ เช่น การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญในการสร้างคุณค่า ให้ปรากฏ และสืบสานให้คงอยู่ เป็นการสร้างมูลค่าแรงงใจ

(2) ฟื้นคืน (Recovery) เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีสำคัญและมีคุณค่าที่กำลังจะสูญหายไป ประยุกต์ร่วมสมัย เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การฟื้นฟูลายผ้าทอพื้นบ้าน เป็นต้น

(3) ประยุกต์ (Modification) เพื่อให้ภูมิปัญญานั้นให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมใหม่ โดยคงไว้ซึ่งแนวคิดหรือฐานความรู้เดิม เช่น หัตถกรรมไม้ไผ่ ประยุกต์ใหม่โดยการใช้ผักตบชวาเป็นวัตถุดิบแทน เป็นต้น

(4) การพัฒนาต่อยอด (Development) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้กว้างขึ้น โดยการผสมผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาเดิม เป็นการสร้างภูมิปัญญาใหม่หรือสิ่งใหม่ ที่ช่วยให้การใช้ประโยชน์ในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายคุณค่าหรือรากเหง้าเดิม

นอกจากนี้ ในการจัดการหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น จักต้องมีกระบวนการเรียนรู้เป็นพื้นฐานและมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

(1) รวบรวม เป็นการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาgamma ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในการเก็บรวบรวมสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดเวทีชาวบ้าน โดยให้ผู้รู้ในชุมชนมีส่วนร่วม ในการให้ข้อมูล เป็นต้น

(2) การจัดหมวดหมู่ ซึ่งสามารถจัดได้หลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดกลุ่มของภูมิปัญญาและการจัดตามแหล่งของภูมิปัญญา

(3) วิเคราะห์ คว้าภูมิปัญญานั้นควรแก่การอนุรักษ์ ฟื้นคืน ประยุกต์หรือพัฒนาต่อยอด พิจารณาความเหมาะสม ความสำคัญ การใช้ประโยชน์ และความเป็นไปได้ในโอกาสของการพัฒนา

(4) กลั่นกรอง เป็นการจัดลำดับและคัดเลือกภูมิปัญญาเพื่อการดำเนินการต่อยอด โดยเน้นการใช้ประโยชน์ของชุมชนผู้เป็นเจ้าของเป็นลำดับแรก

(5) พัฒนาเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ได้กว้างขึ้น

ภาวะสร้างสรรค์ หมายถึง สิ่งที่กลุ่มชนหรือบรรพชนชาวได้กระทำขึ้น หรืออาจเป็นกลไก เงื่อนไขให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นการควบคุมธรรมชาติและผู้คน ในการนำปัจจัยต่างๆมาใช้ประโยชน์ หรือชำระข้อจำกัดต่างๆ ที่ต้องเผชิญ จึงทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดการสังสมและตกผลึกเป็นโลกทัศน์ของชาวได้ และกลายเป็นเครื่องชี้นำวิถีคิดและพฤติกรรมร่วม ก่อเกิดเป็นรูปแบบ และเป็นสิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมนำมายึดถือร่วมกันอย่างกว้างขวางและเหนียวแน่น

คติความเชื่อเกี่ยวกับโลกและจักรวาล หมายถึง ระบบความเชื่อและตัวความเชื่อที่เป็นคติสืบต่อกันมา ซึ่งเกี่ยวกับการเกิดองค์ประกอบ การดำรงอยู่ และพลังอำนาจในโลกและจักรวาลที่มนุษย์ได้รับ อีกทั้งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น คติความเชื่อที่ว่า โลกประกอบด้วยธาตุ 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ และคติความเชื่อในเรื่องอำนาจของดวงดาวที่มีต่อดวงชะตา และดวงเมือง เป็นต้น

คติความเชื่อความศรัทธาอันเนื่องมาจากศาสนา หมายถึง ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม

5.2 โครงสร้างของภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544 : 74)

- (1) ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกิดจากคนในชุมชนโดยตรง
- (2) ภูมิปัญญาที่สืบเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ และอิสลาม
- (3) ภูมิปัญญาที่ได้มาจากชาวจีนอพยพ ในรูปแบบของวิธีการจัดการ ปรัชญาอันปรากฏอยู่ในลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า
- (4) ภูมิปัญญาที่รับมาจากชาติตะวันตก ยุโรป อันมีผลสืบเนื่องมาจากการค้าขาย และการเข้ามาสร้างอาณานิคมในเอเชียอาคเนย์
- (5) ภูมิปัญญาที่รับมาจากชาว-มลายู ซึ่งมีปรากฏเด่นชัดในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย
- (6) ภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากเมืองหลวง โดยมีการถ่ายทอดผ่าน ระบบการศึกษาและระบบการปกครอง

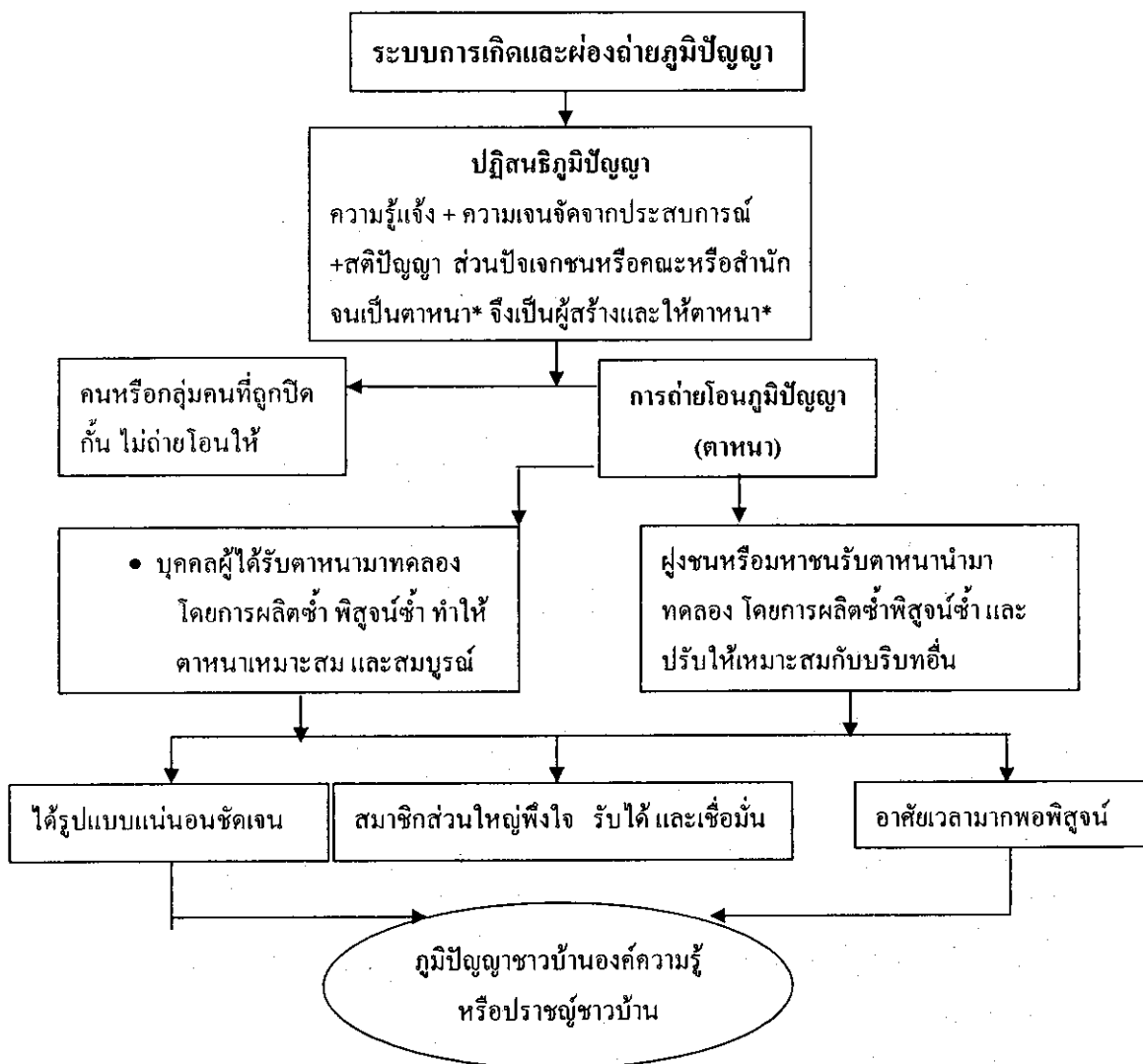
5.3 การถ่ายโอนภูมิปัญญา

- (1) ไม่มีการถ่ายโอนให้ผู้นั้นหรือกลุ่มนั้น ด้วยเหตุผลเพราะเป็นคนต่างพวกต่างกลุ่ม ต่างความคิด หรือในอีกแง่หนึ่ง คือ หวงวิชา หรือเห็นว่า ไม่มีทางที่จะเข้าถึงภูมิปัญญา และอาจทำให้เกิดอันตรายแก่ภูมิปัญญานั้นๆ

(2) การถ่ายโอนภูมิปัญญา มักถ่ายโอนให้กันในลักษณะเจาะจงตัวบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งได้แก่ ลูกหลาน เพื่อนรัก หรือลูกศิษย์ การถ่ายโอนในลักษณะดังกล่าวยังคงแฝงไปด้วยช่องว่าง ซึ่งมีผลมาจากความเกรงกลัว การขาดฉันทะวิริยะ และความอ่อนสติปัญญาของผู้รับเอง

(3) การถ่ายโอนสู่ฝูงชนหรือมหาชน เป็นลักษณะการถ่ายโอนที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคมในส่วนรวม และมักใช้เทคนิควิธีและอุปบายในการถ่ายโอน โดยมีจุดหวังผลเฉพาะคนที่เข้าถึง และต้องอาศัยวิธีการตีความและแปลความ ข้อสำคัญของการถ่ายโอนภูมิปัญญาด้วยวิธีนี้จะผ่านการพิสูจน์ซ้ำ จึงทำให้เกิดเป็นรูปแบบที่ชัดเจน เกิดการรับรู้และยอมรับในสังคมส่วนรวม อีกทั้งเป็นการสื่อความหมายให้ตรงกันและกลายเป็นองค์ความรู้สามัญ ที่คนทั่วไปสามารถปฏิบัติได้ ในวงกว้าง ผ่านการพิสูจน์ซ้ำในช่วงระยะเวลาจากรุ่นสู่รุ่น หรือมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน องค์ความรู้ หรือศาสตร์ชาวบ้าน (สุทธวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ 2544 : 75)

ลักษณะการถ่ายโอนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยทั้ง 3 ลักษณะ ข้างต้นสามารถแสดงออกมาในรูปแบบภูมิปัญญาได้ดังนี้ (ที่มา : สุทธวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544:76))

* ตาหนา เป็นภาษาถิ่นใต้ที่หมายถึง นิสัย เครื่องหมาย แบบอย่าง รอยคำหนิ นิมิบ่งชี้ สันคาน ฯลฯ ดังมีส่วนวน
ที่ว่า “เอาตาหนาคือ การเอาแบบ เอาอย่าง” ตาหนาดตรงกับภาษามาลายูว่า Tanda (สุทริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2542: 47)

5.4 ภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้

การละเล่นและศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง การละเล่นรื่นเริงหรือ
มหรสพซึ่งจัดแสดงเพื่อความสำเริงอารมณ์ของผู้เล่นเน้นผู้ชมเป็นสำคัญ มีผู้แสดงหรือคณะผู้แสดง
หรือคณะ เป็นฝ่ายให้ความบันเทิง และมีผู้ชมซึ่งไม่มีการกำหนดตายตัวหรือจำกัดจำนวนเป็นฝ่ายรับ
ความบันเทิงหรืออาจช่วยกันทั้ง 2 ฝ่าย การละเล่นพื้นเมืองแต่ละอย่างมีรูปแบบการแสดงและมีการ
สืบทอดรูปแบบหลักต่อกันมา ไม่ได้เป็นเพียงการแสดงออกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเฉพาะคน
หรือเฉพาะคราว (สุทริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2542 : 370) นอกจากนี้ ประทุม ชุมเพ็งพันธ์ (2548 : 229)
ยังได้ กล่าวถึง ศิลปะการแสดงของภาคใต้ไว้ว่า ศิลปะการแสดง ที่ถือว่ามืรสชาตุมาก เป็น
เอกลักษณ์ เป็นยอดนิยม เป็นจิตวิญญาณ เป็นคุณวิเศษ และอิทธิพลทุกรูปแบบ เป็นสิ่งที่ซึมซับเข้าสู่
สายเลือด เปรียบเหมือนชีวิตจิตใจของชาวปักษ์ใต้มาแต่โบราณ มีอย่างน้อย 2 ชนิด คือ หนึ่งตะลุง
กับมโนราห์ ดังมีคำพูดติดปากว่า “มาแต่ตรง ไม่นั่งก็โนราห์” เป็นการเปรียบว่า คนพื้นเมืองที่มี
คุณภาพอย่างน้อยต้องเล่นหนังตะลุงหรือมโนราห์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ และถือว่าเป็นวิชาความรู้
พิเศษ ซึ่งเป็นคุณสมบัติติดตัวคนพื้นเมืองมาช้านาน ถึงแม้คนในภาคใต้ทั่วไปจะร้องและเล่นไม่เป็น
แต่ก็ยังมีความรู้และความซาบซึ้งใจ เพราะทั้งหนังตะลุงและมโนราห์เปรียบเป็นผู้ให้ปัญญาและ
อารมณ์” ของคนพื้นเมือง การละเล่นการแสดงเหล่านี้จึงถือเป็นมหรสพที่ให้ความบันเทิง และเป็น
สื่อสารัตถะที่เข้าถึงตัวคนได้มาก

5.4.1 มูลเหตุที่ก่อให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านหรือศิลปะการแสดงภาคใต้ (สุทริวงศ์ พงศ์
ไพบูลย์ (2542 : 370-371)

(1) มีขึ้นเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เนื่องด้วยชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ต้องการ
ความผ่อนคลายจากการทำงาน ทำให้มีการละเล่นที่ช่วยสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ได้แก่
เพลงนา ลิเกป่า หนังตะลุง โนรา เป็นต้น

(2) มีขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในส่วนบุคคลหรือส่วนรวม เนื่องจากการละเล่น
พื้นเมืองหรือศิลปะการแสดงบางอย่างถูกจัดให้มีขึ้น ในโอกาสที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประสบ
ผลสำเร็จ เช่น การได้เลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง หรือมีการสร้างสาธารณะสถานสำเร็จลง การเฉลิม
ฉลองด้วยการจัดการละเล่นหรือการแสดงพื้นบ้านจึงจัดเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้ ซึ่ง
ปรากฏตามประวัติ คือ การรำโนรากล่องหงส์ที่เกิดจากพิธีโกนจุก การแสดงร้องเงี้ยวแบบราชสำนัก

เพื่อการเฉลิมฉลองบุญบารมี การแสดงซำเป็งเพื่อใช้ในโอกาสรับแขกเมือง ตลอดจนการแสดง โนราและหนังตะลุงเพื่อเฉลิมฉลอง

(3) มีขึ้นเพื่อเป็นพหุชนูชาในงานบุญกุศล เนื่องจากชาวใต้มีความเชื่อและ ค่านิยมในการทำบุญกุศลว่า ควรทำบุญกุศลด้วยอารมณ์ที่เบิกบานจะได้กุศลแรง จึงทำให้เกิด การละเล่นพื้นเมืองหรือการแสดงของชาวใต้ที่มีขึ้นเพื่อเป็นพหุชนูชา หรืองานกุศลต่างๆ ได้แก่ การ รำโนราทำบทธมพระบรมธาตุเจดีย์จังหวัดนครศรีธรรมราช มหาชาติทรงเครื่อง การเล่นเพลง บอกชา (เป็นการร้องบูชาหรือชมเชยสิ่งของหรือบุคคลที่ควรชมเชยหรือบูชา เช่น ชาขวัญข้าว ชา พระธาตุ ชาเจ้านาย ข้าราชการผู้ใหญ่ ชาผู้อาวุโสและครูบาอาจารย์ การร้องชาแม่เพลงจะสรรหาแต่ สิ่งดีงาม สวยงามขึ้นมากแล้ว เพื่อให้สิ่งของหรือผู้ที่ถูกชามีคุณค่า รู้สึกอึดอ้อมใจ การชาพบ ได้บ่อยในงานบุญ โดยเพลงบอกจะชาผู้ทำบุญเป็นผู้สูงส่งด้วยคุณธรรมต่างๆ)

(4) มีขึ้นเพื่อบวงสรวงผีสงเทวดา ด้วยลักษณะสังคมชาวใต้มักมีความเชื่อกับ สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยเชื่อกันว่าผีสงเทวดาจะดลบันดาลให้เกิดคุณและโทษ ทำให้ชาวใต้เกิด ความเชื่อว่า ต้องมีการบวงสรวงวิญญาณและสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติจนทำให้เกิดเป็นพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นมา เช่น กาลลอ มีขึ้นเพื่อบูชาพระศิวะหรือพระกาล โต๊ะคริม มีเพื่อบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น

5.4.2 เอกลักษณะการละเล่นพื้นเมืองหรือศิลปะการแสดงของภาคใต้

การละเล่นพื้นเมือง หรือศิลปะการแสดงภาคใต้ของแต่ละท้องถิ่นจะมี เอกลักษณะเฉพาะตัวอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม มีลักษณะ แห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออก ทั้งด้านท่วงทีและอารมณ์ สัมพันธ์กับความเป็นจริงของวิถี การดำรงชีวิตอย่างชาวบ้านที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยอาการรุกร้าของอารมณ์ความรู้สึก ผสมผสาน ไปกับภาพสะท้อนการทำงานและการต่อสู้ในชีวิตจริง พร้อมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ และความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ชาวภาคใต้มีอุปนิสัยแข็งกร้าว บึกบึน มีท่วงทีแกร่งข่มความ อ่อนโยน มีความเย็บขาด จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การละเล่นพื้นเมืองของภาคใต้สื่อความคิด ความรู้สึกด้วยภาษาที่ขบร้องเป็นกลอน เน้นลำนำและจังหวะ เครื่องดนตรีที่ใช้จึงเน้นการตีเป็น ส่วนมาก ไม่นับเครื่องดีดสีเหมือนกับภาคอื่นๆ มีทำรำที่เย็บขาด เช่น การรำรำโนรา ตลอดจน การใช้ ภาษา ซึ่งหมายถึงบทขบร้องและบทเจรจา บทกลอนที่เน้นการขับลำนำจังหวะ เช่น การ แสดงลิเกป่า โนรา หนังตะลุง รองเงิงแบบชาวบ้าน และการสวดมาลัย จึงทำให้การละเล่นหรือการ แสดงบางอย่างมีการแสดงท่วงทำนองที่น้อยที่สุด เช่น เพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา เพลงเห่ภาค ซึ่งเป็ นการแสดงหรือการละเล่นที่มุ่งใช้ภาษาโดยผ่านบทกลอนเป็นสำคัญ การแสดงหรือการละเล่น บางอย่างใช้ดนตรีเพื่อเน้นจังหวะเป็นสำคัญ จึงทำให้การแสดงหรือการละเล่นบางอย่างใช้เครื่อง

ดนตรีเพียงน้อยชิ้น เช่น เพลงบอก โนราหอย หรือ โนราโคลน สวดมาลัย เพลงนา นอกจากนี้ การแสดงพื้นเมืองของภาคใต้บางชนิดไม่มีการใช้ภาษาแต่มีการใช้เครื่องดนตรีล้วนๆ เช่น กาหลอ สีละ หรือ ร่องเงิงแบบราชสำนัก ส่วนการละเล่นพื้นบ้านหรือการแสดงของภาคใต้ที่มีทั้งการแสดงท่าทาง ภาษา และดนตรี มักเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูง เช่น โนรา หนังตะลุง ลิเกป่า (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2542 : 370)

5.4.3 ประเภทของการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้

ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่ติดทะเลทั้งฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก และบริเวณทางด้านใต้ติดกับมลายู จึงทำให้ภาคใต้ได้รับวัฒนธรรมของมลายูเข้ามาบ้าง ตลอดจนมีขนบประเพณีและวัฒนธรรมและบุคลิกบางอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น พุดเร็ว อุปนิสัยว่องไว มีความคิดและตัดสินใจรวดเร็ว เด็ดขาด รวมไปถึงการแต่งกาย เพลง และดนตรีซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน การแสดงพื้นบ้านภาคใต้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) มหรสพ เป็นการแสดงเป็นเรื่องราว เช่น หนังตะลุง ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ ตัวหนัง คนเชิด และการร้องการเจรจา ลิเกป่า หรือเรียกว่า ลิเกرامةนา ลิเกแขกแดง ลิเกแขกเทศ ลิเกบก ซึ่งผู้แสดงมีการโต้ตอบระหว่างกันเป็นเรื่องราว และยังมีการแสดงอีกชนิดหนึ่งคือ โนราซึ่งมีการร่ายรำอยู่ในการแสดงด้วย

(2) การแสดงเบ็ดเตล็ด การแสดงประเภทนี้ ได้แก่ การร่ายรำเป็นชุด เช่น ร่องเงิง ชัมเปง คาริกีปัส ระบำร่อนแร่ ระบำกริดยาง ระบำปาเต๊ะ รำซัด และการรำโนราที่แสดงเป็นชุดๆก็จัดเป็นการแสดงเบ็ดเตล็ดได้เช่นกัน (www.banramthai.com/html/puenmuang)

สำหรับดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ มักมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด ถือเอาจังหวะเป็นเอก ส่วนทำนองเพลงเป็นเพียงส่วนช่วยสอดเสริม เครื่องดนตรีที่เป็นแบบพื้นเมืองจริงๆ จึงเป็นเครื่องดีให้จังหวะแทบทั้งสิ้น ลีลาของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มักมีจังหวะกระชั้นหนักแน่น เฉียบขาด เร้ารุกมากกว่าความอ่อนหวาน เนิบช้า ลีลาของทำนองดนตรีนั้น สอดคล้องกับลักษณะนิสัยทั่วไปของชาวดัตช์ กล่าวคือ สื่อออกมาให้เห็นถึงความแข็งแกร่ง บึกบึน เด็ดขาด

เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นหลัก มี ทับ กลอง (บางท้องถิ่นเรียกว่ากลองตุ๊ก) โพน ปืด โหม่ง ฆ้อง ฉิ่ง กรับ และแตระ(คล้ายกรับพวง) ส่วนเครื่องเป่ามีเพียง ปี่ (ใช้เล่นประกอบหนังตะลุงและโนราเป็นสำคัญ) ส่วนเครื่องสี มักใช้ซอด้วง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้แทนปี่ ในกรณีที่หาคนเป่าปี่ได้ยาก อีกทั้งเสียงซอ ยังมีเสียงเล็ก เมื่อฟังแล้วคล้ายคลึงกับเสียงปี่ นอกจากนี้แล้วยังมีเครื่องดนตรีประเภทตีที่รับมาจากมลายู เช่น ทน (กลองแขก) รำมะนา บานอ กรือโต๊ะ (บานอและกรือโต๊ะเป็น

เครื่องดนตรีที่ใช้ตีแข่งกัน เพื่อนันทนาการโดยตรง จึงจัดเป็นเครื่องดนตรีโดยอนุโลม) (สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ม.ป.ป)

5.5 ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านภาคใต้

5.5.1 ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้าน

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2539: 17) ได้ให้ธิบายความหมายของ หัตถกรรม (craft) ไว้ว่า หัตถกรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากภูมิปัญญา เพื่อใช้สอยให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต หัตถกรรมชิ้นแรกของมนุษย์ คือ เครื่องมือหินกะเทาะของมนุษย์ในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ มีการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต มีการสร้างงานหัตถกรรมต่างๆ ขึ้นอีกมากมายหลายประเภท พร้อมกับพัฒนารูปแบบงานหัตถกรรมเหล่านั้นให้มีประโยชน์ใช้สอยได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งงานหัตถกรรมบางชนิดต้องใช้เวลาในการพัฒนาสืบต่อกันนานหลายชั่วชีวิต อาจเป็นเวลาหลายร้อยปีหรือพันปี

ฝ่ายวิชาการ, ธนาคารกสิกรไทย (2529 : 3) ได้ระบุความหมายของหัตถกรรมไว้ว่า หัตถกรรม หมายถึง กระบวนการผลิตสินค้าด้วยมือ มีการใช้แรงงานเป็นปัจจัยหลักในการผลิต ประกอบกับฝีมือที่ประณีตและอาศัยความชำนาญที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ได้เอื้อต่อประโยชน์ใช้สอย อีกทั้งเป็นงานที่มีความสวยงามซึ่งสะท้อนให้เห็นศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย และจากการที่วิทยาการที่ก้าวหน้า ทำให้มีการนำเครื่องทุ่นแรงเข้ามาใช้ในบางขั้นตอน ของกระบวนการผลิต แต่ยังคงอาศัยแรงงาน ฝีมือ และความชำนาญเป็นหลัก ดังนั้นการผลิตงานหัตถกรรมของไทยจึงมีทั้งที่ผลิตขึ้นใช้สอยภายในครัวเรือน และสนองความต้องการของตลาดในระดับท้องถิ่น

ดังนั้นงานหัตถกรรม จึงเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้เพื่อเอาตัวรอด มีการนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติของแต่ละพื้นถิ่น มาสร้างและปรับใช้ให้สอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีการพัฒนาในรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับความชำนาญ จนกลายเป็นงานหัตถกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นลักษณะงานที่ถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น จนเกิดการสั่งสมเกิดเป็นองค์ความรู้ของแต่ละท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนางานหัตถกรรมในขั้นต่อไป

5.5.2. วัฒนธรรมหัตถกรรม

การสร้างสรรคงานหัตถกรรม ถือเป็นวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีพที่อยู่เคียงคู่มากับอารยธรรมของมนุษย์มาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะงานหัตถกรรมมีความใกล้ชิดกับการดำเนิน

ชีวิตของมนุษย์ หัตถกรรมช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาช่วยให้มนุษย์รู้จักหุงต้มอาหาร หัตถกรรมถักทอทำให้มนุษย์มีเครื่องนุ่งห่ม วัตถุประสงค์ในการสร้างหัตถกรรมเหล่านี้ จึงเป็นไปเพื่อการใช้สอยเป็นหลัก กล่าวคือ เป็นวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ของการสร้างงานศิลปะประเภทจิตรศิลป์

ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักจากการสร้างงานหัตถกรรม คือ การใช้สอย ช่วงหัตถกรรมจึงต้องสร้างผลงานให้สนองประโยชน์ให้ได้มากที่สุด การพัฒนาหัตถกรรมจึงเป็นไปอย่างช้าๆ โดยใช้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ ขัดเกลาและพัฒนาารูปแบบของหัตถกรรมให้สนองความต้องการในการใช้สอย เช่น มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์พัฒนาเครื่องมือหินกะเทาะมาเป็นเครื่องมือหินขัด ซึ่งก็คือ ขวานหินขัด ทั้งแบบมีบ่าและไม่มีบ่า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ขวานฟ้า เพราะมักพบตามหัวไร่หัวนา หลังที่ถูกฝนชะล้างก็มักจะพบหินลักษณะดังกล่าว ชาวบ้านจะนำมาสลักให้มีรูปร่างคล้ายขวาน นำมามัดกับไม้เพื่อทำเป็นค้ำเพื่อใช้ในการล่าสัตว์ จนกระทั่งพัฒนาเป็นเครื่องมือประเภทขวานที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน หรือมีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเริ่มจากการปั้นด้วยมือมาเป็นการตี การเดินรอบแท่น จนเป็นการปั้นด้วยแป้นหมุน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันมนุษย์มีการพัฒนาความงามของหัตถกรรมไปพร้อมๆกัน เพราะมนุษย์ต้องการหัตถกรรมที่มีความสวยงามน่าใช้และมีคุณค่าทางสุนทรียภาพควบคู่ไปกับการใช้สอย การสร้างงานหัตถกรรมให้มีความสวยงาม จึงเป็นการนำกระบวนการทาง “ศิลปะ” (Art) เข้ามามีบทบาท และองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ จึงทำให้งาน “หัตถกรรม” บางชิ้น กลายเป็นงาน “หัตถกรรมพื้นบ้าน”

กระบวนการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน มีความแตกต่างไปจากกระบวนการสร้างงานศิลปกรรม กล่าวคือ งานศิลปกรรม คือ สิ่งที่ศิลปินตั้งใจให้งานศิลปะของตนเป็นสื่อแสดง ความรู้สึก แนวคิด ปรัชญา และค่านิยมทางสุนทรียภาพตามแบบแผนกระบวนการ และค่านิยมของตนเองซึ่งมีความแตกต่างไปจากช่างหัตถกรรมและช่างศิลป์ที่ใช้ประสบการณ์ และความสามารถของตนเอง ในการขัดเกลาพัฒนางานหัตถกรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนได้งานหัตถกรรมหรือหัตถกรรมพื้นบ้านที่ประสานสอดคล้องกับคตินิยมและขนบประเพณีของชุมชน ดังนั้นงานหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านจึงมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้ผลิต ผู้ใช้ ทำให้ช่างหัตถกรรมและช่างศิลป์ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระเหมือนศิลปินผู้สร้างงานจิตรศิลป์ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2539 : 17-19)

นอกจากงานหัตถกรรมพื้นบ้านจะเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญแล้ว งานหัตถกรรมพื้นบ้านยังเป็นงานที่แสดงออกทางวัฒนธรรมในกรอบของ

ชนบประเพณีที่แฝงลักษณะเฉพาะตน ค่านิยมทางสุนทรียภาพและภูมิปัญญาของผู้สร้าง โดยมีชนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของกลุ่มชนเป็นองค์ประกอบในการกำหนดรูปแบบ โดยที่ช่าง คือ ผู้สื่อความหมายด้วยรูปเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น การกำหนดลวดลาย และรูปทรงให้เป็นไปตามรูปทรง ให้เป็นไปตามองค์ประกอบที่เป็นกรอบกำหนดของชุมชน เช่น การกำหนดลวดลายลงบนผ้าซิด ซึ่งมีสอดคล้องกับความเชื่อและเหมาะสมกับการใช้สอย การใช้ดอกไม้ไม้ใผ่มาสานขัดกันอย่างง่าย เป็น “หลอด” เพื่อป้องกันผีเข้าบ้านหรือใช้ป็นสิ่งป้องกันความชั่วร้ายเข้านาหรือเพื่อแสดงสิทธิ์ สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในงานหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2539 : 20)

ลักษณะของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกิดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญมากกว่าให้ความสวยงามเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่แล้วเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกิดจากช่างในท้องถิ่นหรือที่เรียกกันว่า “ช่างพื้นบ้าน” ช่างเหล่านี้มีการคิดประดิษฐ์งานหัตถกรรมอย่างตรงไปตรงมา ทำขึ้นมาในรูปแบบของสิ่งของ และมีการคิดดัดแปลงปรับปรุงให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของการพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านในด้านความสวยงามของฝีมือช่างแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ค่านิยม ความชำนาญ ตลอดจนปัจจัยเสริมด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ ของไทย รวมแล้วเรียกงานศิลปกรรมประเภทนี้ว่า “หัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้าน” เช่นเดียวกับภาคใต้ของไทยที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมโบราณ มีการสืบทอดภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต พร้อมกับเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเป็นแหล่งข้มความคิดและภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ งานหัตถกรรม ซึ่งวิบูลย์ ลีสุวรรณ (2539 : 199-206) กล่าวถึงหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านภาคใต้ ไว้ว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านภาคใต้ เป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะตนแตกต่างไปจากงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคอื่นๆ เพราะลักษณะภูมิประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนในภาคใต้สร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่แตกต่างออกไป กล่าวคือลักษณะภูมิประเทศเป็นผืนแผ่นดินแคบ เป็นคาบสมุทร อีกทั้งมีเทือกเขาสำคัญต่างๆ ได้แก่ เทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาสันกาลาศิรี เกิดแหล่งน้ำหลายสายกระจายไปทั่วทุกจังหวัดของภาคใต้ สายน้ำเหล่านี้ได้นำความชุ่มชื้นไหลผ่านจากที่ราบลุ่มไปออกที่ทะเลอ่าวไทยด้านตะวันตก ตะกอนโคลนตมที่ทับถมบริเวณปากน้ำต่างๆ กลายเป็นแผ่นดินงอกออกไปในทะเล นอกจากนี้ภาคใต้ภาคใต้อยังได้รับอิทธิพลจากคลื่นลมชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกพัดเข้าหาฝั่งและสันทราย กลายเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งที่อยู่อาศัย และแหล่งทำการเพาะปลูก บริเวณที่เป็นปากอ่าวเหมาะแก่การทำเรือและการประกอบอาชีพประมง ส่วนฝั่งทะเลด้านตะวันตกของภาคใต้ เป็นพื้นที่ไม่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม สภาพภูมิ

ประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม คอนๆ สูงต่ำ สลับกัน ชายฝั่งทะเลไว้ แต่เป็นแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญ เพราะอยู่ใกล้ภูเขาหิน ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้เอื้อให้เหมาะแก่การทำเหมืองแร่ การประมง เป็นพื้นที่ที่มีการติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย เป็นแหล่งที่พ่อค้าชาวต่างชาติใช้เป็นที่พักอาศัย และพักสินค้า ทำให้เกิดเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานใหม่ขึ้นมา จึงทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างพ่อค้าต่างชาติกับคนพื้นเมือง และได้กลายเป็นชุมชนใหญ่ที่มีวัฒนธรรมแบบผสมผสานขึ้นในภายหลัง ลักษณะทางภูมิประเทศของภาคใต้เช่นนี้ เป็นมูลเหตุสำคัญทำให้เกิดการสร้างสรรค้หัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านขึ้นมา งานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้จึงเป็นงานที่คำนึงถึงการใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างง่ายๆ เหมาะกับสภาพพื้นดินนั้นๆ โดยเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการสร้างงาน ซึ่งเป็นการสร้างงานหัตถกรรมเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างง่ายๆ ก่อน แล้วจึงเพิ่มความสวยงามเข้าไปเพื่อให้สิ่งของคุณำใช้

นอกจากนี้ ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ (2532 : 18-19) กล่าวไว้ว่า งานหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้าน คือ สิ่งที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ มาตั้งแต่เกิดจนตาย เนื่องจากชีวิตของมนุษย์ก็มีความเกี่ยวพันอยู่กับสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ มีการประดิษฐ์ และสร้างสรรค้งานหัตถกรรมเพื่อตอบสนองต่อการใช้สอย โดยการอาศัยฝีมือของ "ช่างพื้นบ้าน" ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งนี้แล้วการประดิษฐ์และสร้างสรรค้งานหัตถกรรมต่าง ๆ นั้นยังเป็นการผสมผสานความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิศาสตร์กับสิ่งแวดล้อม อิทธิพลในทางพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อ ถือเป็นองค์ประกอบหรือมูลเหตุสำคัญในการกำหนดรูปแบบ และคุณค่าของหัตถกรรมให้มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ บรรทัดฐานทางสังคม ของแต่ละกลุ่มชนในภูมิภาคต่างๆ ที่เป็นเจ้าของการสร้างสรรค้งานหัตถกรรมนั้นๆ ตลอดจนเป็นตัวบอกเล่า ประวัติศาสตร์ ศาสนา ปรัชญา เศรษฐกิจ และยังเป็น การผสมผสานระหว่าง วิทยาศาสตร์ ศาสนา ปรัชญา ได้อย่างกลมกลืน โดยมีลักษณะการถ่ายทอด ระบบการสร้างงานหัตถกรรม การคิดสร้างสรรค้ ฝีมือ ความชำนาญจนกลายเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อๆ กันมา

5.5.3 มูลเหตุในการสร้างสรรค้งานหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้าน สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประการดังนี้

(1) ความจำเป็นในการดำรงชีพ เนื่องจากหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างสรรค้และสืบทอดต่อๆ กันมาหลายชั่วคน จนมีคุณภาพและมีรูปแบบที่ลงตัว เอื้อต่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันออกไปตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องปั้นเผาเพื่อใช้เป็นภาชนะหุงต้ม การสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา ตลอดจนเครื่องจักรสานที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำ และสัตว์บกมาเป็นอาหาร เป็นต้น

(2) สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มูลเหตุด้านนี้มีผลต่อการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นอันดับแรก กลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ลักษณะการสร้างบ้านเรือนมักยกได้ถุนบ้านให้สูง แข็งแรง เพื่อป้องกันน้ำท่วม และกระแสน้ำพัดพา ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนบนเนินเขาหรือพื้นดิน ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องยกได้ถุนบ้านให้สูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม ทำให้เกิดข้อแตกต่างกันตามมูลเหตุในการสร้างสิ่งก่อสร้าง หรือสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน อันมีสาเหตุจากสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

(3) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา จัดเป็นองค์ประกอบและมูลเหตุสำคัญในกำหนดรูปแบบ และกำหนดคุณค่า ของงานหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้าน เนื่องจากแต่เดิมนั้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านมุ่งประโยชน์เพื่อให้เกิดการใช้สอยเท่านั้น และหากเป็นการใช้สอยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแล้ว การสร้างสรรค์งานก็จะเพิ่มความประณีตลงไป เพื่อความสวยงามและส่งผลต่อการสนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจ อย่างเช่น การผลิตผ้าเพื่อใช้นุ่งห่มเพื่อไปทำบุญที่วัด หรืองานพิธีอื่นๆ มีการพิถีพิถันมากกว่าเครื่องนุ่งห่มเพื่อไปทำไร่ทำนาเท่านั้น

5.5.4 คุณค่าของหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้านไทย

ปราณี วงษ์เทศ (2525 : 74) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณค่าที่สอดแทรกอยู่ในงานหัตถกรรมไว้ว่า เครื่องใช้ที่ชาวบ้านทำขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ตามคติความเชื่อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบ บทบาทหน้าที่ในด้านนามธรรม ตลอดจนคุณค่าทางด้านจิตใจ ศรัทธา นอกเหนือจากคุณค่าในด้านประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม ทั้งนี้เพราะระบบความเชื่อจะมีอิทธิพลต่อลวดลาย ทรวดทรง วิธีการทำเป็นกรอบกำหนดลักษณะของงานหัตถกรรม ดังนั้น พิธีกรรม ความเชื่อ และข้อห้ามต่างๆ จึงเป็นตัวสร้างความเชื่อมั่น และเสริมสร้างกำลังใจ อีกทั้งเป็นการลดความกังวลใจให้กับชาวบ้านในการสร้างงานหัตถกรรม

นอกจากนี้ ไพโรจน์ วงศ์วิวัฒน์ , บรรณาธิการ (2532 : 18-19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมดังนี้

1. คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย งานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของการดำรงชีวิต เพื่อตอบสนอง อรรถประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต

2. คุณค่าด้านความเชื่อและค่านิยม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นงานที่สร้างขึ้นจากคนๆเดียว และสร้างขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของช่างนั้นๆ โดยถ่ายทอดงานความรู้สึกนึกคิดของผู้เป็นช่างผ่านงานหัตถกรรม และมีแบบแผนของวัฒนธรรมเป็นตัวหล่อหลอม ดังนั้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นคุณค่า ความเชื่อ ของผู้สร้างหรือกลุ่มชนนั้นซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง

3. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา งานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ปรากฏจึงเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

4. คุณค่าด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมและวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้านเกิดขึ้น โดยมีปัจจัยส่งเสริม และมูลเหตุสำคัญต่างๆ อันได้แก่ สภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อค่านิยม ภูมิปัญญา ของแต่ละกลุ่มชนในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่ละกลุ่มชนได้มีการหล่อหลอมรวมกันจนเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม และส่งผลสู่ระบบคุณค่าแบบแผนในการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในกลุ่มชนนั้น กล่าวคือ งานหัตถกรรมพื้นบ้านไทยจะมีเอกลักษณ์ และความแตกต่างกันออกไปตามแบบแผนวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มย่อย

5. คุณค่าด้านความงามและความเหมาะสม งานหัตถกรรมพื้นบ้านมักมีวัตถุประสงค์หลักในการใช้สอย แต่ในขณะเดียวกัน สามารถสร้างสรรค์ให้มีลักษณะและรูปทรงที่สวยงามและ เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่ง รูปทรง ลวดลาย วัสดุ และฝีมือของช่างจะเป็นสิ่งที่ระบุคุณค่าด้านความงามและความเหมาะสม

5.5.5 ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

(<http://ecurriculum.mv.ac.th/art/library/art-e-learning/index-25.htm>)

ประเภทของงานหัตถกรรมพื้นบ้านไทย สามารถแบ่งได้ตามประเภทการใช้สอย เช่น เครื่องใช้ครัวเรือน เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เครื่องจับสัตว์น้ำ ตลอดจนเครื่องใช้ในประเพณี หรือพิธีกรรม เป็นต้น ส่วนการจัดวิธีการกระบวนการสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มักแบ่งตามวัสดุที่ใช้ในการผลิตผลงานและกรรมวิธีการผลิต งานหัตถกรรมพื้นบ้านสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้

1. เครื่องจักรสาน (Basketry)
2. เครื่องถักทอ (Textile Weaving)
3. เครื่องปั้นดินเผา (Pottery)
4. เครื่องไม้ (Woodwork)
5. เครื่องกระดาษ (Paperwork)
6. เครื่องโลหะ (Metalwork)
7. เครื่องเงิน (Lacquerwork)
8. เครื่องหนัง (Leatherwork)

9. อัญมณีและเครื่องประดับ (Gems and Ornaments)
10. ดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้แห้ง (Artificial Flower)
11. งานประดิษฐ์เบ็ดเตล็ด

5.5.6 ขอบข่ายและคุณสมบัติของหัตถกรรมพื้นบ้านพื้นบ้าน

หัตถกรรมพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากศิลปกรรมชั้นสูง เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน อีกทั้งอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลัทธิความเชื่อ วัฒนธรรมชนบประเพณี ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของสังคม จึงเป็นมูลเหตุให้แต่ละท้องถิ่นมีการดำรงอย่างอิสระ งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านจึงมีขอบข่ายและคุณสมบัติเฉพาะดังนี้ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2539)

(1) สร้างโดยช่างนิรนาม ช่างผู้ผลิตงานหัตถกรรมอาจเป็นชาวบ้านธรรมดาหรือช่างพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น ที่อาจไม่ได้ศึกษาศิลปะมาอย่างเป็นระบบ แต่ช่างเหล่านี้มุ่งสร้างสรรค์งานเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้มุ่งสร้างผลงานของตนให้เป็นงานศิลปะ คุณค่าต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนงานหัตถกรรมแต่ละชิ้นนั้นเกิดจากการทำซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ และมีการนำข้อบกพร่องต่างๆ มาคิดแปลงแก้ไขให้เป็นงานหัตถกรรมที่สมบูรณ์ เป็นงานที่มุ่งการใช้สอย ซื่อซายแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ โดยไม่มุ่งหวังสิ่งอื่นใด จึงไม่ระบุชื่อของช่างไว้บนผลงานหัตถกรรม งานหัตถกรรมเหล่านี้จะรู้จักกันในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้นว่าเป็นงานหัตถกรรมของใคร ดังนั้นงานหัตถกรรมพื้นบ้านสร้างโดยช่างนิรนาม

(2) สร้างขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน หัตถกรรมพื้นบ้าน ทั่วไป สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงประโยชน์การใช้สอยในชีวิตประจำวัน ตามสภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก และเมื่อผลิตมากเกินไปก็จะจำหน่ายแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยอื่นที่ใช้ในการดำรงชีพ เพราะสภาพสังคมไทยในอดีตมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกันมากกว่าผลิตเพื่อขาย ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นไปเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นหลัก

(3) สร้างขึ้นเป็นจำนวนมากและมีราคาที่เหมาะสมหรือมีราคาต่ำ เริ่มจากผลิตใช้ในครัวเรือนก่อน เมื่อมีมากเกินไปก็จะจำหน่ายแลกเปลี่ยน กับสิ่งที่ตนต้องการ บางท้องถิ่นมีความสามารถในการผลิตสูง และมีผู้ต้องการมาก ทำให้เกิดการผลิตเพื่อจำหน่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งรูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตมักจะไม่ค่อยพิถีพิถัน คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยมากกว่าคุณค่าความสวยงาม

(4) มีรูปแบบเรียบง่าย งานหัตถกรรมพื้นบ้านแบบดั้งเดิมถูกสร้างขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการในการใช้สอยเป็นสำคัญ การพัฒนารูปทรงหรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตงาน

หัตถกรรมยังคงอยู่บนพื้นฐานของการใช้สอยเป็นหลัก มีการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ โดยผ่านการใช้สอย ไม่ได้มีการออกแบบอย่างเป็นทางการ งานหัตถกรรมพื้นบ้านจึงมีรูปแบบเรียบง่ายตามสภาพแวดล้อมและวิถีการดำรงชีวิตของผู้สร้าง และมีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและเน้นความงามแบบเรียบง่าย

(5) มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น งานหัตถกรรมพื้นบ้านเกิดจากการเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่เฉพาะถิ่น จึงทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านมีข้อจำกัด เพราะวัสดุบางอย่างมีเฉพาะบางท้องถิ่นเท่านั้น เมื่อช่างหรือประชาชนนำวัสดุนั้นมาสร้างหัตถกรรมจึงเกิดเป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น ซึ่งในท้องถิ่นอื่นไม่สามารถหาวัสดุนั้นได้ หรือหากหาได้ก็ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูงและช่างไม่มีความชำนาญเพราะไม่มีการสืบทอดหรือได้รับการฝึกฝนไม่เพียงพอ

(6) สร้างขึ้นด้วยมือ หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นงานที่สร้างขึ้นโดยใช้มือเป็นหลัก ไม่มีเครื่องจักรเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้งานหัตถกรรมพื้นบ้าน สามารถจำแนกออกจากงานหัตถกรรมหรืองานศิลปะแขนงอื่นๆ ได้

5.5.7 ช่างผู้สร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้าน

ช่าง หมายถึง ผู้ทำงานด้วยมือ ใช้แรงงานสร้างสรรค์งานศิลปะออกมา ช่างในสมัยโบราณ มักมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานศิลปะแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันรูปแบบของงานศิลปะบางประเภททำได้ยาก และสามารถแบ่งประเภทของช่างตามลักษณะงานได้ดังนี้

(1) ประเภทช่างทำของใช้ ได้แก่ ช่างที่มีความชำนาญในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ ชนิดต่างๆ สำหรับเป็นเครื่องใช้ในการทำงาน เป็นเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น ช่างตีมีด ช่างปั้นหม้อ ช่างจักรสาน ฯลฯ ช่างเหล่านี้อาจเป็น **ช่างฝีมือ** บ้าง **ช่างหัตถกรรม** บ้าง มักเรียกผลงานทำขึ้นว่า งานหัตถกรรม งานช่างเหล่านี้สามารถสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมขึ้นด้วยความชำนาญ และสามารถพัฒนารูปแบบการผลิต การประดิษฐ์ลวดลาย ให้มีความสวยงามมีคุณค่าทางสุนทรียภาพ เช่น ช่างทอผ้า ช่างทำเครื่องเงิน ช่างแทงหยวก ฯลฯ มีคำเรียกยกย่องช่างด้านนี้ว่า **ช่างหัตถศิลป์** รวมทั้งเรียกงานฝีมือว่า **งานหัตถกรรมพื้นบ้าน**

(2) **ช่างประเภททำของชม** ช่างประเภทนี้เป็นช่างที่มีความชำนาญและมีความสามารถในการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นความสวยงามมากกว่าการใช้สอยในชีวิตประจำวัน มักทำขึ้นในโอกาสสำคัญ เทศกาล หรือ งานพิธีต่างๆ และนิยมใช้วัสดุตกแต่งเพิ่มพูนความสวยงามแก่เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ช่างทำเครื่องสด (ช่างแกะสลักผักผลไม้) ช่างปักสะตัง ช่างรัก ช่างโลหะรูปพรรณ ช่างมุก ช่างถม ฯลฯ ช่างประเภททำของเพื่อการชื่นชมเหล่านี้เรียกว่า

ช่างประณีตศิลป์ ส่วนงานที่ช่างทำขึ้นเรียกว่า งานประณีตศิลป์ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครศรีธรรมราช, มปป อ่างถึงใน สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547 : 305)

5.6 ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านภาคใต้

การกินของแต่ละกลุ่มชน จัดเป็นวัฒนธรรมอีกด้านหนึ่งที่สะท้อน วิถีชีวิตของ ประชาชน และเป็นตัวบ่งบอกถึงระดับจิตใจ สภาพเศรษฐกิจ วิถีการและการจัดการทางสังคม ของ คนในแต่ละกลุ่มชน วัฒนธรรมการกินของกลุ่มชนมีลักษณะแตกต่างกันตามความเจริญทางด้าน เทคโนโลยี และโภชนาการ ดังนั้น วัฒนธรรมการกินดังกล่าว จึงเป็นเครื่องจำแนกกลุ่มชนได้อย่าง หนึ่ง โดยจำแนกในแง่ของ วัตถุ จิตใจ และวิถีการ

แม้วัฒนธรรมการกินของชาวใต้ในแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ยังมี ความแตกต่างบ้างตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ บางอย่าง เกิดขึ้นเพราะคติทางศาสนา การได้รับอิทธิพลจากการมีความสัมพันธ์กับต่างชาติ โดยนำเทคนิค และวิธีการต่างๆ เข้ามา พร้อมกับอาศัยความสามารถเฉพาะบุคคล ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น และค้นหา วิธี นำมาปรับและดัดแปลง มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นนิสัยการกินของชาวใต้ใน ท้องถิ่นนั้นๆ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 317)

5.6.1 ลักษณะและวิถีการกินของชาวภาคใต้

วิถีการดำรงชีพของชาวใต้ มักมีการพึ่งพาแหล่งอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เพราะโดยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ จัดเป็นพื้นที่อันเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และ ผลผลิตทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ถือเป็นแหล่ง อาหารสำคัญที่คนพื้นถิ่นภาคใต้นำมาใช้ในการดำรงชีพ แหล่งอาหารต่างๆ เหล่านี้มีการผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนตามฤดูกาล อีกทั้งภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารจากทะเล อัน เนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ทำให้ภาคใต้เป็นพื้นที่สำคัญที่ชาวต่างชาติสนใจเดินทางเข้ามาเพื่อ แสวงหาโภคทรัพย์ อันได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้ และเข้ามาตั้งพัก อาศัยและตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร และถือเป็นประตูสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมและอารยธรรม ต่างแดนเข้ามาโดยเฉพาะอารยธรรมอินเดีย จีน ชาว-มลายู และอารยธรรมของชาติตะวันตกที่ได้ หลั่งไหลเข้ามา วัฒนธรรม ขนบประเพณี วิถีการดำรงชีพบางอย่างจากต่างแดนได้เข้ามามีบทบาท ต่อสังคมภาคใต้เป็นอย่างมาก มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นดั้งเดิมของสังคมภาคใต้ มี การสังสม หล่อหลอม สืบทอดมาเป็นระยะเวลาช้านาน จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นขึ้นมา อันได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการดำรงชีพ ภูมิปัญญาในด้านการพึ่งพา ภูมิปัญญาด้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านยาสมุนไพร ภูมิปัญญาในด้านทัศนคติ และภูมิปัญญาในด้าน การปลูกฝังคุณธรรม (<http://old.deqp.go.th/south/download/intelligent.doc>) ภูมิปัญญาต่างๆเหล่านี้

มีระบบการปลูกฝังอยู่ในวิถีสังคมชาวไทยต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต แม้ในปัจจุบันภูมิปัญญาบางด้านเริ่มมีความคลี่คลายลงบ้างแล้ว โดยเฉพาะในสังคมเมือง ซึ่งแตกต่างกับสังคมชนบท ที่ยังคงมีวิถีการดำรงชีพที่มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและยังคงมีการยึดถือระบบวิถีปฏิบัติอันปรากฏอยู่ในภูมิปัญญาด้านต่างๆ

ลักษณะและวิถีการดำรงชีพของชาวภาคใต้ เริ่มมีวิวัฒนาการอันเกิดจากการสังสรรค์ผสมผสานกัน ความสามารถในการจัดเวลา และรู้จักปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสภาวะที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ ผสมผสานกับปัจจัยทางด้านความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย อันมีผลสืบเนื่องมาจากอารยธรรมของต่างแดนหลั่งไหลเข้ามา และมีอิทธิพลต่อการดำรงชีพของชาวใต้และสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะชาติตะวันตกและยุโรป ที่เข้ามามีบทบาททำให้สังคมระดับปฐมภูมิต้องเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีพ มีการพึ่งพาอาหารที่ได้จากแหล่งธรรมชาติน้อยลง อันเนื่องมาจาก ทรัพยากรที่มีอยู่ในธรรมชาติ ถูกนำไปใช้เป็นจำนวนมาก และเริ่มลดน้อยลงตามลำดับ ถือเป็นมูลเหตุสำคัญให้ชาวภาคใต้มีการปรับวิถีการดำรงชีพ หันมาพึ่งพาแหล่งอาหารจากการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในภาคการผลิตมากขึ้นเป็นลำดับ

นอกจากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากรที่มีผลต่อการดำรงชีพแล้ว ด้วยลักษณะสภาพทางภูมิอากาศของภาคใต้ เป็นพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร จึงมีอากาศร้อนและลมแรง จึงทำให้ลักษณะและวิถีการกินของชาวภาคใต้มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม ด้วยเหตุปัจจัยทางด้านสภาพอากาศดังกล่าว จึงส่งผลให้ชาวใต้มีการสูญเสียพลังงานในร่างกายสูง ชาวใต้จึงมีลักษณะและวิถีการกินโดยการบริโภคอาหารเพิ่มเติมเพื่อสร้างพลังงานชดเชย โดยมีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อาทิ อาหารที่มีธาตุไฟมากๆ จะเป็นตัวให้พลังงานและความร้อนได้ดี ทำให้เลือดลมดี จึงถือเป็นมูลเหตุสำคัญให้ชาวใต้ นิยมรับประทานอาหารที่มีรสเผ็ดจัด เปรี้ยวจัด เค็มจัด และหวานจัด (สุทธิวงษ์ พงศ์ไพบูลย์, 2544 :150)

สำหรับอาหารหลักที่ชาวใต้รับประทานกันทั่วไป คือ ข้าวเจ้า ชาวบ้านทั่วไปรับประทาน 2 มื้อ คือ มื้อเช้ากับมื้อเย็น ในอาหารมื้อหนึ่งๆ จะมีกับข้าวเพียงเล็กน้อย หากมื้อใดมีกับข้าวเป็นจำนวนมาก ถือกันว่าเป็นการกินที่ค่อนข้างสมบูรณ์เป็นพิเศษ แต่สำหรับกรณีที่มีแขกมาบ้าน จะมีการจัดกับข้าวมากกว่า 3 อย่าง หรืออาจมากกว่าแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัวนั้นๆ สำหรับวิธีการปรุงอาหารของชาวใต้มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เช่น เปลี่ยนจากหม้อดินเป็นกระทะเหล็กและหม้อทองเหลือง เป็นต้น

สำหรับอาหารพื้นเมือง ที่ถือเป็นอาหารหลักของชาวใต้มีอยู่หลากหลายชนิด ซึ่งมีทั้งอาหารที่มีต้นตำรับมาจากชาวไทยพุทธและอาหารที่มีต้นตำรับมาจากชาวไทยมุสลิม

ได้แก่ แองไดปลา แองเหลือง คัมสัมปลา น้ำเคยเผ็ด น้ำซุบโจร นาซิดาแก ข้าวหมกพะ ไล่กอ และ ข้าวย่ำ รอยะ มะแซ บูด ขนมหาหรือ ซูรอ เป็นต้น

5.6.2 ภูมิปัญญาการถนอมอาหารของชาวกูย

ชาวกูยได้ มีวิถีการกินโดยพึ่งพาอาศัยอาหารที่มีอยู่ตามแหล่งธรรมชาติ โดยมีปัจจัยทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และฤดูกาลเป็นตัวกำหนด ถึงแม้กูดจะได้มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารไม่ว่าจะเป็น พืช สัตว์บก และสัตว์น้ำ แต่บางอย่างมีในบางฤดูกาล อีกทั้งทรัพยากรต่างๆ ยังมีความแตกต่างไปตามสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ ด้วยมูลเหตุสำคัญ นี้จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาการถนอมอาหารบางอย่างขึ้นเพื่อใช้บริโภคในช่วงที่ขาดแคลน หลักสำคัญของการถนอมอาหารทั่วไปแล้ว คือ การแปรรูปเพื่อรักษาคุณภาพ และคุณค่าทางโภชนาการให้คงอยู่ ไม่บูดเน่า โดยอาศัยกระบวนการแปรรูปที่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการแปรรูปอาหารแบบพื้นบ้าน ซึ่งภูมิปัญญาด้านการถนอมอาหารของชาวกูยนั้น จัดเป็นกระบวนการแปรรูปอาหารแบบพื้นบ้าน มักใช้กรรมวิธีต่างๆ โดยใช้พลังงานและทรัพยากรทางธรรมชาติ อันได้แก่ แดด ไฟ ควัน เกลือ น้ำตาล เป็นหลัก สำหรับวิธีการถนอมอาหารของชาวกูยมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ดังนี้ คือ

(1) ใช้วิธีการควบคุมความชื้น ชาวกูยได้มีวิธีการถนอมอาหารด้วยวิธีการควบคุมความชื้นมานานแล้ว จัดเป็นกรรมวิธีที่ง่าย ประหยัด อีกทั้งรักษาคุณภาพของอาหารให้คงเดิม เช่น การนำเอาเมล็ดลูกเนียงและลูกเหริยงซุกไว้ในกองทราย หรือเกลือ หรือกองขี้เถ้าที่มีความชื้นเพียงพอ การใช้วิธีนี้จะทำให้ลูกเนียงและลูกเหริยงคงความสดและเก็บไว้ได้นาน

นอกจากนี้ชาวกูยได้มีวิธีถนอมแมงคานาที่ต้มสุกแล้วสามารถเก็บได้นาน 2-5 เดือน ด้วยการนำแมงคานาที่ต้มแล้วซุกลงในถังเกลือเม็ด ซึ่งมีความชื้นและอุณหภูมิคงที่พอเหมาะแก่การรักษาความสดของอาหารที่ถนอมไว้ได้เป็นอย่างดี

(2) ใช้วิธีตากแห้ง อาหารที่ชาวกูยได้ใช้วิธีการตากแห้ง มักเป็นอาหารประเภทผลไม้ เครื่องเทศ และเนื้อเช่น พริก ดีปลี หมากแห้ง (ผ่าก่อนนำมาตาก) กล้วยตาก (กล้วยสุกปอกเปลือกแล้ว) เห็ดบางชนิด ลูกหยี ส้มแขก เป็นต้น ส่วนประเภทเนื้อ มักมีการนำเกลือเข้ามาเป็นตัวช่วยไม่ให้อาหารบูดเน่า อีกทั้งยังช่วยให้อาหารมีรสชาติดีขึ้น เช่น หอยตากแห้ง โดยการนำไปลวกหรือต้มให้สุกก่อน นำมาคลุกกับเกลือ แล้วจึงนำไปตากแดด ปลาเค็ม กุ้งแห้ง เป็นต้น

(3) ใช้วิธีรมควัน การถนอมอาหารด้วยวิธีนี้จะทำให้อาหารแห้งเร็วขึ้น โดยแบ่งวิธีการรมควันออกเป็น 2 วิธี คือ การรมควันแบบเปิด ด้วยการสูมไฟ ซึ่งเชื้อเพลิงที่ใช้ เช่น ฟืน เศษไม้ ขี้เลื่อย กาบมะพร้าว ซังข้าวโพด วิธีนี้จะช่วยให้สามารถรมควันอาหารได้ครั้งละหลายๆ ส่วนอีกวิธี คือ การรมควันแบบปิด คือ มีสิ่งปกปิดไม่ให้ควันกระจายลงไปโดนกับอาหาร และทำให้ได้ควันเพิ่ม และใช้เวลาน้อยกว่าวิธีแรก ซึ่งวิธีการดังกล่าว ทำได้โดยการนำขี้บ หรือกระป๋องขนาดใหญ่

นำมาตัดฝานและกันออก นำไปตั้งไว้บนแผ่นอิฐหรือแผ่นกระเบื้อง จากนั้นจึงนำอาหารแขวนไว้ในป๊อบหรือถังที่เตรียมไว้ ป๊อบและถังจะเป็นตัวปิดไม่ให้ควันฟุ้งกระจาย วิธีนี้สามารถรวมควันอาหารในปริมาณที่น้อย สำหรับอาหารที่ได้จากการถนอมอาหารด้วยวิธีนี้ เช่น ปลาข้าง กุ้งย่าง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีอีกวิธีหนึ่งที่ชาวใต้ในบางท้องถิ่นมักนำมาใช้ คือ การนำอาหารไปวางไว้บน “ผรา” เหนือเตาไฟ ซึ่งอาหารที่ผ่านวิธีการถนอมอาหารแบบนี้ เช่น กระเทียม หอม พริก ปลาเค็ม เนื้อเค็ม เป็นต้น

(4) ใช้วิธีเชื่อมหรือ กวน การใช้วิธีการเชื่อมในการ ถนอมอาหารนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ดังนี้ คือ

การเชื่อมแบบธรรมดา โดยการเติมน้ำเชื่อมข้นให้เหนียว แล้วปล่อยให้ น้ำเชื่อมแทรกซึมเข้าไปในเนื้อของสิ่งที่ต้องการเชื่อม จากนั้นจึงนำน้ำเชื่อมที่เหลือแช่อาหารนั้นๆ ไว้ อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาหารที่ผ่านวิธีดังกล่าว ได้แก่ กลัวยเชื่อม ขนุนเชื่อม ลูกตาลเชื่อม สาเกเชื่อม เป็นต้น

การเชื่อมแบบแช่อิ่ม การถนอมอาหารด้วยวิธีนี้มักเป็นผลไม้ที่มีรสขม หรือเปรี้ยวจัด ก่อนนำไปแช่อิ่มต้องทำให้ผลไม้มีรสจืดเสียก่อน โดยการนำไป แช่น้ำเกลือ แช่น้ำปูนแช่สารส้ม เป็นต้น จากนั้นจึงใช้น้ำเชื่อมแช่อีกครั้ง และค่อยเติมน้ำเชื่อมข้นเรื่อยๆ จนได้รสชาติที่ ถูกใจ เช่น มะม่วงแช่อิ่ม เป็นต้น

การเชื่อมแบบควบน้ำตาล สิ่งที่น่ามาควบต้องทำให้สุกก่อน และเติมน้ำตาลให้ งวดแล้วนำอาหารมาลวกปล่อยให้ น้ำตาลแห้งและแข็งเกาะเป็นก้อนและมักนิยมผสมน้ำมันหมูลง ไปในน้ำเชื่อมเพื่อให้ติดเป็นมันหน้ารับประทาน ชาวภาคใต้เรียกการเชื่อมด้วยวิธีนี้ว่า “หราน้ำตาล” หรือ “หราน้ำผึ้ง”

(5) ใช้วิธีหมักดอง เช่น สะตอดอง ลูกเนียงดอง ไข่เค็มไชยา (สุราษฎร์ธานี) เต้าหู้ยี้เสวย (อำเภอสงขลา) บูด (อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี) แป้งแดง ปลาทุเค็มและปูเค็ม (อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช) กะปิ (ระนอง พังงา ชุมพร) เป็นต้น

(6) ใช้วิธีหมักเกลือและน้ำตาล เช่น ปลาร้า ปลาสาม หรือ อาจใช้หลายๆวิธี รวมกัน เช่น หนาง กะละแม ขนนกวน เป็นต้น ซึ่งลักษณะการถนอมอาหารของชาวใต้ จะใช้เกลือเป็นส่วนผสมหลัก (www.tsu.ac.th/ists/article/003)

แม้ชาวภาคใต้จะมีกรรมวิธีการถนอมอาหารหลายประเภท โดยใช้วิธีการที่ เหมือนกัน แต่ความแตกต่างด้านสภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เป็น เหตุผลสำคัญในการทำให้ชาวภาคใต้แต่ละถิ่นมีวัฒนธรรมการกินที่ต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคคล/กลุ่มภูมิปัญญาในท้องถิ่นได้ ทั้ง 14 จังหวัด โดยเลือกศึกษาในกลุ่มคน/บุคคลที่ได้ผ่านการกลั่นกรองมาระดับหนึ่งจากเกณฑ์ดังนี้

(1) เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ และได้รับรางวัลในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับประเทศ เช่น ศิลปินแห่งชาติ ครูภูมิปัญญา คนดีศรีสังคม ศิลปินดีเด่นผู้ที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์สงขลานครินทร์และผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม เป็นต้น

(2) มีผลงานเป็นประจักษ์ แม้จะไม่ได้รับรางวัลจากการประกวด แต่พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หรือกำลังจะสูญหาย ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

(3) เป็นบุคคลที่เป็นแหล่งขององค์ความรู้ของภูมิปัญญาในกรอบของการศึกษา ซึ่งไม่มีการจัดประกวดในเรื่องนั้นๆ แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า และกำลังสูญหาย ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูต่อไป

2. แบบแผนการวิจัย

ในการศึกษาและเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) ประวัติของบุคคล/กลุ่มทางภูมิปัญญาต่างๆ
- 2) วิธีชีวิตที่ควรแก่การเอาเป็นแบบอย่าง
- 3) การเรียนรู้ (เรียนรู้มาจากไหน และมีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร)
- 4) องค์ความรู้ของภูมิปัญญา (มีองค์ความรู้ในเรื่องใดบ้าง)
- 5) วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้/เทคนิคของภูมิปัญญา
- 6) ภูมิธรรมหรือคติ ความเชื่อ และคำสอนที่สอดแทรกในภูมิปัญญานั้น
- 7) ผลงาน/กิจกรรม
- 8) บุคคลหรือกลุ่มที่รับการสืบทอดภูมิปัญญา
- 9) การได้รับรางวัล/การเชิดชูเกียรติ/
- 10) สถานที่ติดต่อ และภาพถ่ายกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- (1) การสำรวจข้อมูลเอกสาร และอินเทอร์เน็ต
- (2) การออกแบบสัมภาษณ์/ แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล
- (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ต่างๆ โดยการสัมภาษณ์ และการจัดเวทีกลุ่มย่อย

แบ่งพื้นที่รับผิดชอบในการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา
พื้นบ้านท้องถิ่นได้ทั้ง 3 ด้าน โดยมีทีมวิจัยแต่ละวิทยาเขตรับผิดชอบศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. วิทยาเขตภาคใหญ่

- จังหวัดสงขลา
- จังหวัดพัทลุง
- จังหวัดนครศรีธรรมราช
- จังหวัดพังงา
- จังหวัดระนอง

2. วิทยาเขตปัตตานี

- จังหวัดปัตตานี
- จังหวัดยะลา
- จังหวัดนราธิวาส

3. เขตการศึกษาตรัง

- จังหวัดตรัง
- จังหวัดกระบี่
- จังหวัดสตูล

4. เขตการศึกษาภูเก็ต

- จังหวัดภูเก็ต

5. เขตการศึกษาสุราษฎร์ธานี

- จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- จังหวัดชุมพร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ภูมิปัญญาแต่ละ 3 ด้าน ได้แก่ ประวัติการเรียนรู้และการดำเนินงาน องค์ความรู้ของภูมิปัญญา วิธี และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ความเชื่อ และคำสอน บุคคลที่ได้รับการสืบทอดหรือถ่ายทอด ตลอดจนรางวัลหรือผลงานที่ได้รับ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน ในประเด็นของข้อมูลทั่วไป ข้อมูลจำเพาะของภูมิปัญญา อาทิ ประวัติการเรียนรู้และการดำเนินงาน องค์ความรู้ของภูมิปัญญา วิธีและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ความเชื่อ และคำสอน บุคคลที่ได้รับการสืบทอดหรือถ่ายทอด ตลอดจนรางวัลหรือผลงานที่ได้รับ

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม (การสัมภาษณ์และเวทีกลุ่มย่อย) โดยใช้เกณฑ์ในศึกษาข้อมูล ได้แก่ (1) เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ และได้รับรางวัลในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับประเทศ (2) มีผลงานเป็นประจักษ์ เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หรือกำลังจะสูญหาย ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ (3) เป็นบุคคลที่เป็นแหล่งขององค์ความรู้ของภูมิปัญญาในกรอบของการศึกษา ซึ่งไม่มีการจัดประกวดในเรื่องนั้นๆ แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูต่อไป

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 3 ด้าน ได้แก่ ศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ โดยเก็บรวบรวมจาก 135 คน/กลุ่มภูมิปัญญา แบ่งเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง 28 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 15 ชนิด ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน 47 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 28 ชนิด และภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน 60 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 53 ชนิด โดยจังหวัดที่สามารถเก็บรวบรวมภูมิปัญญาได้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จังหวัดกระบี่ (6 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 6 ภูมิปัญญา, จังหวัดตรัง (10 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 8 ภูมิปัญญา), จังหวัดนครศรีธรรมราช (19 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 15 ภูมิปัญญา), จังหวัดพัทลุง (12 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 8 ภูมิปัญญา), จังหวัดภูเก็ต (16 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 16 ภูมิปัญญา), จังหวัดระนอง (18 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 15 ภูมิปัญญา), จังหวัดสงขลา (11 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 11 ภูมิปัญญา) และจังหวัดสุราษฎร์ธานี (8 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 8 ภูมิปัญญา) ส่วนจังหวัดที่สามารถเก็บรวบรวมภูมิปัญญาได้ 2 ด้าน คือ หัตถกรรมพื้นบ้านและอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ จังหวัดชุมพร (6 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 5 ภูมิปัญญา) และจังหวัดพังงา (13 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 13 ภูมิปัญญา) นอกจากนี้มีจังหวัดที่สามารถเก็บรวบรวมภูมิปัญญาได้ 2 ด้าน ประกอบด้วยศิลปะการแสดง และอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส (5 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 5 ภูมิปัญญา) จังหวัดปัตตานี (6 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 6 ภูมิปัญญา) จังหวัดยะลา (4 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 4 ภูมิปัญญา) และจังหวัดสตูล (2 คน/กลุ่ม แบ่งเป็น 2 ภูมิปัญญา) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด

จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม	
กระบี่	ลิเกป่า (นายตึก ปลอดภัย)	เรือจำลองโบราณ (นายปฏิทิน ไกรวัลย์)	ขนมจีนไก่ทอด (นายจ้อย จารุเกียรติคุณ)	6 คน/กลุ่ม 6 ภูมิปัญญา	
		เรือหัวโทงเทง (นายสมบูรณ์ หมั่นคำ)			
		หัตถกรรมกะลามะพร้าว (นายบัญชา แขวงหลัง)			
		มุกและสิ่งประดิษฐ์จากเปลือกหอย (นางน้ำอ้อย ปานขวัญ)			
ชุมพร	-	จักสานกระจูด (นางถนอม สัมฤทธิ์กุล)	ข้าวเหนียวสมุนไพร (นางนงเยาว์ อยู่สถิตย์)	6 คน/กลุ่ม 5 ภูมิปัญญา	
		ไม้กวาดดอก้อ (นางลัดดา สุริยฉาย)			กล้วยเล็บมือนางเลิศรส (นางเพ็ญศรี มากผล)
					กล้วยเล็บมือนางอบ (กลุ่มเกษตรกรนาโพธิสามัคคี)
					ปลากรอบและปลาอบสมุนไพร (นางสาเหล้ม สุขชนะ)

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
ตรัง	มโนราห์ (คณะน้อมสฤษฎ์จุลศีลป)	มีดพร้านาป้อ (นายประเวช ชิตจันทร์)	เค้านินโອซา (นายสุทัศน์ ชยันต์เกียรติ)	10 คน/กลุ่ม 8 ภูมิปัญญา
	หนังตะลุง (นายผอม กำเนิด)	ผ้าทอนาหมื่นศรี (กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี)	เค้กศรีตรัง (ร้านขนมเค้กศรีตรัง)	
		แกะหนังตะลุง (นายสุวิทย์ ชูแก้ว)	หมวย่างโกแก่ (นายทวีศักดิ์ ไทรงาม)	
		เทริด มโนราห์ (นายประเทือง สัจบุตร)	หมวย่างโกล้วน (นายจิรศักดิ์ แซ่ตัน)	
นครศรีธรรมราช	เพลงบอก (นางสมใจ อุ่ทอง)	กระบอกขนมจีน (นายสวัสดิ์ พันธุ์ค้อหล้า)	ขนมลา (นางระเบียบ บำรุงดี)	19 คน/กลุ่ม 15 ภูมิปัญญา
	เพลงบอก (นางสมใจ ฤทธิอักษร)	เครื่องถม (นายนิคม นกอักษร)	ขนมจีน (ร้านขนมจีนเมืองนคร)	
	ลิเกป่า (นางดวง วังบุญคง)	เครื่องถม (นายระไวย สุดเฉลย)	น้ำตาลจาก (กลุ่มทำน้ำตาลจาก)	
		จักสานย่านลิเภา (ศูนย์ศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช)	แกงไตปลากุ้งสด (นางสาวมณฑา โสวรรณ)	

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ด้านศิลปการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
นครศรีธรรมราช (ต่อ)		ผ้ามัดข้อมศิริวง (กลุ่มผ้ามัดข้อมศิริวง)	ปลาตุกร้า (กลุ่มปลาตุกร้า 2 รส)	
		ฝ้ายกนกร (นางช้อย ไตรพร)		
		เครื่องปั้นดินเผา (นางแก้ว เวชสารศรี)		
		เครื่องปั้นดินเผา (นางจำเป็น รัชเมือง)		
		เครื่องปั้นดินเผา (นางมวน เพิ่มพูน)		
		แกะหนังตะลุง (นายสุชาติ ทรัพย์สิน)		
		หัตถกรรมกะลาศิริวง (กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านศิริวง)		

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ด้านศิลปการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
นราธิวาส	โนราแขก (โนราจ๊วน จันทรังค)	-	อาซุรอก (นายอับดุลรอฮิม เจะอารังค์)	5 คน/กลุ่ม 5 ภูมิปัญญา
			กะตูปะ (นางตีเมาะ มะเย็ง)	
			โรตีมะตะบะไก้ (ร้านแบนอ)	
			กรือโป๊ะ (นายเจ้าอะอาลี เอะมุ)	
ปัตตานี	ดนตรีประกอบการเต้นรองเง็ง (คณะบุหลันตานี) คิเกร์ฮูดู (คณะอเนาะปุย)	-	ข้าวเกรียบปลา (กลุ่มแม่บ้านทำข้าวเกรียบ)	6 คน/กลุ่ม 6 ภูมิปัญญา
			นาซิดาแซไก้ (นางเขาวดี ไชกีรี)	
			แกงมัสมั่นไก้ (ร้านเกาะเยาะ)	
			ไก่ขอมและ (นางแวชะาะ ยาโก๊ะ)	

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
พังงา	-	ตะกร้าไม้บังเคล (กลุ่มประดิษฐ์ตะกร้าไม้บังเคล)	กะละแมแม่ทุม (นางประทุม ศรีพัฒน์)	13 คน/กลุ่ม 13 ภูมิปัญญา
		หมวกใบร่วมข้าว (กลุ่มจักสานหมวกใบร่วมข้าวบ้านปากฟู)	ขนมฝิง (นางสาวกัญธิมา ว่องสกุล)	
			ขนมงาพอง (หมั้วหลาว) (นายเอี่ยม เทียนเฮง)	
			เต้าส้อมและขนมหมอน (นางนันทวัน ลิ้มสกุล)	
			ขนมเบือทอดและขนมหวั๊ก (นางแดง นพฤทธิ)	
			ลูกจันทร์เทศแปรรูป (นางสุนีย์ โภยกุล)	
			เครื่องแกงเขาคำหนอน (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาคำหนอน)	
			จิงผงและขมิ้นผง (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาคำหนอน)	

ตารางที่ 1 รายชื่อผู้มีปัญหาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
พังงา (ต่อ)			น้ำพริกกุ้งเสียบ/ปลาจิ้งจางทรงเครื่อง (นายสมชาย ตันภิบาล)	
			ไต่ปลาแห้งและน้ำพริกกุ้งเสียบ (นางเบญจวรรณ แซ่ทอง)	
			กุ้งย่าง (กลุ่มสตรีเพื่อการส่งเสริมอาชีพบ้านโคก ไคร)	
พัทลุง	หนังตะลุง (คณะนายจรรยา จันทรนุ่น)	มิดพร้าวโคกสัก (นายเจ๊ะหีม ลำป่าง)	กะลาแม่แม่ทิม (นางทิม จินดาพันธ์)	12 คน/กลุ่ม 8 ภูมิภาค
		หัตถกรรมกระจูดกลุ่มกระจูด (กลุ่มหัตถกรรมกระจูด)	กล้วยฉาบแม่แดง (นางวรรณดี มหาสุวรรณ)	
		หัตถกรรมกระจูด (กลุ่มแม่บ้านสตรีพัฒนาแปรรูป ผลิตภัณฑ์)		
		หัตถกรรมกระจูด (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรปลายตรอกร่วมใจ)		

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้ด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
พัทลุง (ต่อ)		แกะหนังตะลุง (นายอิม จันทรชุม)		
		แกะหนังตะลุง (นายเสน่ห์ ชูวิจิตร)		
		หัตถกรรมกะลา (นายปลื้ม ชูคง)		
		เทริดมโนราห์ (นายล้ำ หนูยก)		
		เทริดมโนราห์ (นายพัน เลื่อนจันทร์)		
		ต้นหยง (กลุ่มอนุรักษ์บ้านป่าคอก)	พู่กันจีนและกระดาษมงคล (นายดิโรจน์ เลิศเอกกุล)	ข้าวหลามหินลุ่ม (กลุ่มข้าวหลามบ้านหินรุ่ม)
ภูเก็ต	มวยกาหยง (นายหริ พองสายธาร)		เต้าส้อมและขนมหน้าแตก (นางบุญธรรม เนตรหาญ)	
	ลำนำเพลงอนาซีด (อ.คอลลอนี สาและ)		ขนมไหว้พระจันทร์ (นางพิบูลย์ เอี้ยวผดุง)	16 คน/กลุ่ม 16 ภูมิปัญญา

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
ภูเก็ต (ต่อ)	การเซ็ดหุ่นกาเหล้ (นายเทียนศักดิ์ องค์กรพฤษา)	-	อาโป่ง (นางสุณี จันทร์แจ่มใส)	
	คิเกอร์ฮูลู โรงเรียนมุสลิมวิทยาเขต ภูเก็ต (อ.ประสิทธิ์ สุมานะตระกูล)		โอเอ้ว (นายอนิโรธ ชันรา)	
			ปอเปี๊ยะสด (นายสมชาย รัตนปทุมมาลัย)	
			ชีอิ้วจันทร์แสง นายเกียรติศักดิ์ จันทร์เวียงทอง)	
			ปลาดึงน้ำงทอดกรอบสมุนไพร (กลุ่มสตรีสหกรณ์กะทู้)	
			โอบะ (นางสุภา แซ่ตัน)	
			หมี่ตันโพธิ์ (นางอัญชลี หลิมชูตระกูล)	

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
ยะลา	ว้ายังกูและ (คณะเต๊ะแมตะลุงสองภาษา)	-	โรตีปาแย (นางอาฮีสะยะ ตอเลียบ)	4 คน/กลุ่ม 4 ภูมิปัญญา
	ว้ายังกูและ (นายคอเลาะ มะดีกา)		ข้าวย่ำ (นางสีตีมีเนาะ มะหะวอ)	
ระนอง	ระบำตันหยง (คณะระบำตันหยงบ้านฝายคลอง)	จักสานเสื่อเคย (นางเอียด เข็นัดพีซ)	ข้าวต้มมัดใบชิง (นางนุกูล ทองสูง)	18 คน/กลุ่ม 15 ภูมิปัญญา
	ลิเกป่า (นายทวี อารับ)	ลอบปลาหมึก (นางอนอมศรี ภูสกุล)	เมล็ดมะม่วงหิมพานต์เผา (นางวัชรวิ สุวัตติกุล)	
	มโนราห์ (คณะนางแจ่มศรี บุญฤทธิ์)	ทำมุกและสิ่งประดิษฐ์เปลือกหอย (นายอมร ขรภูมิ)	โรตี (นางนิสรา มะเดช)	
	มโนราห์ (คณะนางกัลยา พิบูลย์)		ซาลาเปาทับหลี (นางเสาวภา ลิ้มแสงฤทัย)	
	มโนราห์ (นายชม นิมภาณูจนา)		ข้าวมันไก่ทับหลี (นาลกัลยา แซ่หลี)	
	เพลงเรือ (นายสุข พรหมนุช)		น้ำพริกตะไคร้ (กลุ่มสหกรณ์สตรีบ้านบางกุ้ง)	

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
ระนอง (ต่อ)	เพลงเรือ (นายเจิม กาญจนพยัคฆ์)		กะปิกุ้งเคยเสริมไอโอดีน(กะปิผง) (กลุ่มกะปิกุ้งเคยเสริมไอโอดีน)	
	เพลงเรือและเพลงนา (นายบุญธรรม ทองแท่ง)			
สงขลา	หนังตะลุง (นายจิ้น ธรรมโฆษณ์)	กรงนกเขา (นายซาฟารี เสาะมัน)	ดัมสามเหลี่ยมใส่ไส้ (นางฉวี สายเรียบ)	11 คน/กลุ่ม 11 ภูมิปัญญา
	หนังตะลุง (นายนครินทร์ ชาทอง)	จักสานเชือกกล้วย (นางเปียน จินดาวงศ์)	น้ำตาลแว่น (กลุ่มดาวราย)	
		หัตถกรรมใยตาล (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อใหม่)	น้ำปลา บูด ซีอิ๊วปลา (นางถนอม ศิริรักษ์)	
		หัตถกรรมกะลาสงขลา (กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว)		
		ผลิตภัณฑ์จากเกลือปลา (กลุ่มผลิตภัณฑ์จากบ้านเขาแก้ว)		
		ผ้าทอเกาะยอ (นายกริม สิ้นรุรัตน์)		

ตารางที่ 1 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านจำแนกตามรายจังหวัด (ต่อ)				
จังหวัด	ศิลปะการแสดง	หัตถกรรมพื้นบ้าน	อาหารพื้นบ้าน	รวม
สตูล	คาระ	-	บุหงาดูปะ (นางอ้อย นุ่มนามวงศ์)	2 คน/กลุ่ม 2 ภูมิปัญญา
สุราษฎร์ธานี	ลิเกป่า (นายเพื่อน มุกระชดา)	จักสานเชือกกล้วย (นางอรวรรณ เพชรพรม)	ไข่เค็มไชยา	8 คน/กลุ่ม 8 ภูมิปัญญา
		จักสานกระจูด (กลุ่มแม่บ้านวัดพัฒนาราม)	น้ำปลาแท้ตราแม่บ้านคอนยาง (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามัคคี)	
		ผ้าทอบ้านท่ากระจาย (กลุ่มทอผ้าบ้านท่ากระจาย)		
		ตีเหล็ก (นายปริพัทธ์ จาคูจิรานนท์)		
		พิพิธภัณฑ์ปลาหิน (นายกิตติ สีนอุดม)		
รวมภูมิปัญญา ทั้ง 14 จังหวัด	28 คน/กลุ่ม (15 ภูมิปัญญา)	47 คน/กลุ่ม (28 ภูมิปัญญา)	60 คน/กลุ่ม (53 ภูมิปัญญา)	135 คน/กลุ่ม (96 ภูมิปัญญา)

1. ด้านศิลปะการแสดง

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านศิลปะการแสดงจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญา จำนวน 28 บุคคล/กลุ่ม จำแนกเป็นบุคคลภูมิปัญญา จำนวน 9 คน และเป็นคณะจำนวน 19 คณะ โดยศึกษาจากภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงได้ 15 ชนิด ได้แก่ ภูมิปัญญาการแสดง ดันทอง ระบำดันทอง การแสดงดนตรีประกอบร้องเงิ่ง คาระ มวยกาหยง ดิเกร์ฮูลู ถิ่นนำเพลงอนาซิด การเชิดหุ่นแสดงกาหลั เพลงเรือ เพลงบอก ลีเกป้า มโนราห์ โนราแขก หนังตะลุง และว้ายังกูและ (หนังตะลุงมุสลิม) ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบภูมิปัญญา วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้าน ศิลปะการแสดงดังตารางที่ 2 และคุณธรรม /จริยธรรม/คำสอน/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และความเชื่อของภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
1	ดันทอง	กลุ่มอนุรักษ์บ้านป่าคอก (นายสัน ชำนินา หัวหน้าคณะ)	ภูเก็ต	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	- สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ - ใช้สอนแบบบอกเล่าต่อกันมา	- มีแนวโน้มใกล้สูญหาย - ขาดผู้สืบทอดอย่างจริงจัง - มีผลงานเป็นประจักษ์โดยแสดงในงานมงคลและงานเทศกาล - ได้รับประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานราชการต่างๆ
2	ระบำดันทอง	คณะระบำดันทองบ้านฝ้ายคลอง (นางนิยมน นาคสังข์ หัวหน้าคณะ)	ระนอง	ฟื้นฟูภูมิปัญญาขึ้นมาใหม่ และมีการประยุกต์ในทำรำ	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลาย - มีเยาวชนเป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานเทศกาลและประเพณีงานบุญต่างๆ

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
3	ดนตรีประกอบการ เดินร้องเงิง	คณะบุหลันตานี (นายพรทิพย์ แสนรักษ์ หัวหน้าคณะ)	ปัตตานี	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และประยุกต์ทำรำ	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีครูและนักเรียนเป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานสำคัญของจังหวัด
4.	คาระ	การแสดงคาระบ้านควนโคน (นายทอง มาลินี)	สตูล	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และประยุกต์ทำรำ	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีที่เดียวในประเทศไทย - สอนในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่น - แสดงในงานมงคลเทศกาลต่างๆ
5.	มวยกาหยง	นายหริ พองสายธาร	ภูเก็ต	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	-สาธิตแล้วฝึก ปฏิบัติ -ใช้บทเพลงที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ	- ใกล้เคียงสูญหาย - ขาดผู้สืบทอดอย่างจริงจัง - มีเยาวชนสนใจเรียนรู้ - แสดงในงานสำคัญ และในงานมงคลหรืองานแก้บน
6.	คิเกิร์ฮูลู	คณะอาเนาะปูยู (นายมอฮาหมัด อาบู หัวหน้าคณะ)	ปัตตานี	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ปรับ/ประยุกต์ในเรื่องดนตรี	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีชื่อเสียง - มีวงสืบทอด 2 วง - แสดงในงานสำคัญต่างๆ
		คณะคิเกิร์ฮูลู โรงเรียนมุสลิมวิทยา ภูเก็ต (อ.ประสิทธิ์ สุมานะตระกูล)	ภูเก็ต	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ปรับ/ประยุกต์ภูมิปัญญาในเรื่องการแต่งกาย	เน้นถ่ายทอดองค์ ความรู้ สาธิตแล้ว ฝึกปฏิบัติตาม	- โรงเรียนให้การสนับสนุน - เปิดเป็นรายวิชากิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ - แสดงในงานพิธีและงานเทศกาล

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
7.	ลำนำอนาซิด	ลำนำเพลงอนาซิด โรงเรียนมุสลิม วิทยาภูเก็ต (อาจารย์คอลอนี สาและ)	ภูเก็ต	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ปรับ/ประยุกต์ภูมิปัญญาใน เรื่องการแต่งกาย	เปิดเพลงให้ฟังแล้ว ฝึกร้อง	-โรงเรียนให้การสนับสนุน -เปิดเป็นรายวิชากิจกรรมให้นักเรียน ได้เรียนรู้
8.	การเชิดหุ่นกาเหล่	นายเทียนศักดิ์ องค์กรพัฒนา	ภูเก็ต	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	-ใกล้สูญหาย -ขาดผู้สืบทอด -จัดในเทศกาลตรุษจีน
9.	เพลงเรือ	นายสุข พรหมนุช (เพลงเรือ)	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	-มีชื่อเสียง -มีบุตรชาย เขาวชนและครูเพลงเรือ เป็นผู้สืบทอด -ขับร้องในพิธีการแข่งเรือและงาน สำคัญ
		นายเจิม กาญจนพยัคฆ์ (เพลงเรือ)	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	-มีชื่อเสียง -มีเขาวชนเป็นผู้สืบทอด -ขับร้องในพิธีการแข่งเรือและงาน สำคัญ
		นายบุญธรรม ทองแท่ง (เพลงเรือและเพลงนา)	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	-มีชื่อเสียง (ปราชญ์ท้องถิ่น) -มีเขาวชนเป็นผู้สืบทอด -ขับร้องในพิธีการแข่งเรือ,งานสำคัญ

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
10.	เพลงบอก	นายสมใจ ศรีอุ่ทอง	นครศรีธรรมราช	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีชื่อเสียง - มีบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด - ขับร้องในงานทั่วไป
		นางสมใจ ฤทธิอักษร (เพลงบอกสร้อยหญิง)	นครศรีธรรมราช	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีชื่อเสียง - มีบุตรคนโตเป็นผู้สืบทอด - ขับร้องในงานสงกรานต์ งานบุญ การประชัน และงานพิธี บวงสรวงบูชา
11.	ลิเกป่า	นายทวี อหารับ	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- หาผู้ได้ยาก - ความนิยมเริ่มลดลง - มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ในท้องถิ่น - แสดงในงานมงคลและงานเทศกาล - ทำด้วยใจรัก ต้องการสืบสาน

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
		นายศรีภักดิ์ พลอดฤทธิ	กระบี่	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- ใกล้สูญหาย - มีบุตรเป็นผู้สืบทอด - ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานและเยาวชน - แสดงในงานมงคล ขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีและเทศกาลต่างๆ
11.	ลิเกป่า	นายเพื่อน มุกรัษดา	สุราษฎร์ธานี	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- นักแสดงว่างเฉพาะฤดูฝนและส่วนใหญ่มียาสูบมาก - มีลูกหลานเป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานต่างๆและเพื่อความบันเทิง
		นางดวง วังบุญคง	นครศรีธรรมราช	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้นักเรียนในโรงเรียน - แสดงในงานประเพณีต่างๆ

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
12.	มโนราห์	คณะมโนราห์ แจ่มศรี บุญฤทธิ์ (นายอำนวย บุญฤทธิ์ หัวหน้าคณะ)	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชน - มีบุตรสาวและหลาน 4 คน เป็นผู้สืบทอด - มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เยาวชนในโรงเรียนต่างๆ โดยมีลูกศิษย์ที่มาฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ - แสดงในงานประเพณีต่างๆหรืองานสำคัญ และการเก็บเงิน
12.	มโนราห์	นางกัลยา พิบูลย์ (กัลยา นาฎราช)	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และมีการประยุกต์ทำรำ	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม - มีบุตรและลูกหลานเป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานประเพณีต่างๆหรืองานสำคัญ และการเก็บเงิน
		นายชม นิมภาณูจนา	ระนอง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และประยุกต์เครื่องดนตรี	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้สืบทอด
		คณะน้อมสนุขชัยจุลีศิลป์ (นายน้อม ชัยมงคล หัวหน้าคณะ)	ตรัง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีลูกหลานที่เป็นเชื้อสายและเยาวชนในชุมชนเป็นผู้สืบทอด - แสดงในงาน และการเก็บเงิน

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
13.	โนราแขก	โนราจ๋วน จันทรัง	นราธิวาส	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- หาคู่ได้ยาก - มีลูกศิษย์เป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานบุญ งานประชัน แก้วบน งานแต่งงาน งานบวชนาค งานเข้าสูหนัด เป็นต้น
14.	หนังตะลุง	คณะนายจรรยา จันทรุ่น	พัทลุง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เยาวชนในโรงเรียนและนักศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ - แสดงในงานสำคัญและงานแก้บน
14.	หนังตะลุง	หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์	สงขลา	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	- มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป - มีศูนย์การเรียนรู้หนังตะลุงเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้เยาวชนและผู้สนใจ - มีลูกศิษย์เป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานบุญ งานประเพณี และงานแก้บน

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด และสถานภาพของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	รูปแบบภูมิปัญญา	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ
		หนังนครินทร์ ชาทอง	สงขลา	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป - มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเยาวชนและผู้สนใจ - มีลูกศิษย์เป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานบุญ งานประเพณี และงานกำนัน
		นายพอม กำเนิด	ตรัง	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และมีการประยุกต์ในเรื่องดนตรี	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นที่ยอมรับของหนังตะลุงคณะอื่นในเรื่องของเสียง - ขาดผู้สืบทอด - แสดงในงานบุญ งานประเพณี และงานกำนัน
15.	ว้ายังกูและ (หนังตะลุงมุสลิม)	คณะเค๊ะแมะ ตะลุงสองภาษา (นายเค๊ะแมะ สามแมะ หัวหน้าคณะ)	ยะลา	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีลูกศิษย์เป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานมีเจ้าภาพ
		นายคอเลาะ มะดีกา	ยะลา	รักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม	สาธิตแล้วฝึกปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีลูกศิษย์เป็นผู้สืบทอด - แสดงในงานมีเจ้าภาพ

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
1.	ต้นหยง	กลุ่มอนุรักษ์บ้านป่าคลอก (นายสัน ชำนินา หัวหน้าคณะ)	ภูเก็ต	- มีการสอดแทรกคำสอนของศาสนาอิสลามในการแสดง - มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โอบอ้อมอารี - มีจิตกุศลในการถ่ายทอดภูมิปัญญา	- มีพิธีไหว้ครูก่อนการแสดงทุกครั้ง
2.	ระบำต้นหยง	คณะระบำต้นหยงบ้านฝ้ายคลอง (นางนิยม นาคสังข์ หัวหน้าคณะ)	ระนอง	- กระบวนการในการฝึกและแสดงจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยขัดเกลา หล่อหลอมให้เกิดความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ช่วยสร้างจิตสำนึกความตระหนักและหวงแหนศิลปะการแสดงระบำต้นหยง	-
3.	ดนตรี ประกอบการ เดินร้องเงิง	คณะบุหลันตานี (นายพรทิพย์ แสนรักษ์ หัวหน้าคณะ)	ปัตตานี	- เคารพผู้ถ่ายทอดความรู้ - การตรงต่อเวลา ตั้งใจและขยันฝึกซ้อม	-
4.	คาระ	การแสดงคาระบ้านควนโดน (นายทอง มาลินี)	สตูล	- ทำให้คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงรู้จักกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน - ผู้ฝึกหัดคาระจะได้รับคำสั่งสอนในเรื่องคุณธรรม ความดีผ่านพิธีกรรมการไหว้ครูหมอ เช่น การนอบน้อมต่อผู้ที่สูงกว่าและไม่ประพฤติดนที่ผิดศีลธรรม	- เข้าภาพต้องเตรียมเขียนหมากเพื่อไหว้ครูคา ระก่อนถึงวันแสดง - เข้าภาพต้องสร้างศาลาในการแสดง

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
5.	มวยกาหยง	นายหริ พองสายธาร	ภูเก็ต	<ul style="list-style-type: none"> - นักแสดงทุกคนต้องยึดมั่นในคำสอนของครูอาจารย์ และเคารพครูอาจารย์ - ลูกศิษย์ต้องผ่านพิธีไหว้ครูและต้องมีการไหว้ครูทุกปี - ครูมวยต้องอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี อ่อนน้อม ถ่อมตนไม่นำวิชาไปใช้ในทางที่ผิด 	-
6.	คิเกิร์ฮูลู	คณะอาเนาะปูยู (นายมอฮาหมัด อาบู หัวหน้าคณะ)	ปัตตานี	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกในวงทุกคนต้องยึดการแสดงแบบโบราณ และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำงานร่วมกัน ต้องเชื่อฟังหัวหน้าวง ยอมรับคำการยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนะของสมาชิกในวง มีความเสียสละร่วมกัน มีความสามัคคี ไม่ยุ่งเกี่ยวอบายมุข และยาเสพติด และใช้หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมในสังคม 	-
6.	คิเกิร์ฮูลู	คณะคิเกิร์ฮูลู โรงเรียนมุสลิมวิทยา ภูเก็ต (อาจารย์ประสิทธิ์ สุมานะตระกูล)	ภูเก็ต	<ul style="list-style-type: none"> - สอดแทรกคำสอนของศาสนาอิสลามในเนื้อเพลง เช่น การปลุกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ความถ่อมตน - การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และไทยของยาเสพติด 	-

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
7.	ลำนำอนาซิด	ลำนำเพลงอนาซิด โรงเรียนมุสลิม วิทยาภูเก็ท (อาจารย์คอลอนี สา และ)	ภูเก็ต	- สอดแทรกคำสอนของศาสนาอิสลามในเนื้อเพลง เช่น การปลุกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ความถ่อมตน การ แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และ โทษของยาเสพติด เป็นต้น - ฝึกนักเรียนให้มีจิตใจงามผ่านบทเพลง	-
8.	การเชิดหุ่น กาเหล่	นายเทียนศักดิ์ องค์กรศึกษา	ภูเก็ต	- มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง โอปอ้อมอารี ไม่ถือตน - มีใจรักในงานที่ทำ - มีใจกุศลในการถ่ายทอดวิชา	-เชื่อในเรื่องเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอย ปกป้องคุ้มครอง สามารถดลบันดาลในสิ่งที่ อธิษฐาน หรือช่วยปิดเป่าเคราะห์ร้าย โรคภัย ไข้เจ็บได้ และต้องแก้บน -เชื่อว่าในหุ่นมีองค์เทพเจ้าที่สิงสถิตต้อง เคารพนับถือเป็นอย่างสูง ห้ามกระทำล่วงเกิน องค์เทพ หมั่นกราบไหว้บูชาอยู่เสมอ
9.	เพลงเรือ	นายสุข พรหมนุช (เพลงเรือ)	ระนอง	- นำหลักธรรมและคำสอนทางพุทธศาสนามาเป็น แนวทางในการปฏิบัติตน - นำหลักธรรมของพุทธศาสนาถ่ายทอดผ่านการขับ ร้อง เพื่อเป็นคติสอนใจ เคือนสติ และให้ความรู้	

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
9.	เพลงเรือ	นายเจิม กาญจนพยัคฆ์ (เพลงเรือ)	ระนอง	- มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย - ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในการครองชีพ - เป็นผู้นำพิธีทางศาสนาและประเพณีของท้องถิ่น - ช่วยเหลือสังคม	-
		นายบุญธรรม ทองแท้ (เพลงเรือและเพลงนา)	ระนอง	- มีการสอดแทรกระบบคุณธรรม จริยธรรมและ ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านเนื้อเพลง - อุทิศร่างกายและแรงใจในการถ่ายทอดเพลง	- ต้องทำพิธีไหว้ครูกันทั้งสิ้น ในเดือน 4 แรม 1 ค่ำ (วันตรุษไทย) ของทุกปี เพื่อเซ่นไหว้ปู่ย่า ตายาย และครูบาอาจารย์ (ครูหมอ)
10.	เพลงบอก	นายสมใจ ศรีอุทอง	นครศรีธรรมราช	- ซื่อตรงต่ออาชีพของตนเอง - ตั้งใจฝึกฝนให้แก่เยาวชนและการอนุรักษ์เพลงบอก	- ต้องจัดที่ครู หมากพลู รูปเทียน เงินกำนัล ถวายครู ก่อนการแสดงทุกครั้ง - คณะเพลงบอกต้องใช้คาถาป้องกันตัว คาถา มหานิยม เพื่อความสำเร็จในการแสดงด้วย
		นางสมใจ ฤทธิอักษร (เพลงบอกสร้อยหญิง)	นครศรีธรรมราช	- ช่วยเหลือสังคม - ช่วยเหลือลูกคู่ - ส่งเสริม/อนุรักษ์	- กาศเจ้าภูมิเจ้าที่เจ้าทางโดยการ เขี่ยหมาก เขี่ย พลู เพื่อเบิกโรงและกาศพ่อแม่ปู่ย่าตายายและ ครูก่อนการแสดงทุกครั้ง

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
11.	ลิเกป่า	นายทวี อหารับ	ระนอง	-ความเสียสละตนเองต่อการเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากพ่อ -นำศาสตร์ความเชื่อด้านพิธีกรรมมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยเหลือผู้คนสังคม -ตั้งใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญา	-ไหว้ครูเพื่อระลึกและบูชาครู 3 ปี / ครั้ง ในข้างขึ้นเดือน 4 ระลึกถึงครู 12 คน -ต้องมีการสืบเชื้อสายกันภายในสายเลือด มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น -การถ่ายทอดจากครูสู่ศิษย์ต้องผ่านการทำพิธีครอบครู
		นายตริก ปลอดฤทธิ์	กระบี่	-ไม่หลงความรู้ -ยินดีถ่ายทอดความรู้	-
		นายเพื่อน มุกรัชดา	สุราษฎร์ธานี	-มีการดำรงชีวิตแบบแบบพอเพียง -มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ -มีใจมุ่งมั่นต่อการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงลิเกป่า	-ต้องไหว้ครูพร้อมเครื่องเซ่นก่อนการแสดง
		นางดวง วังบุญคง	นครศรีธรรมราช	-มีใจรักในการแสดง -มีคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	-มีความเชื่อในเรื่องเชื้อยาหางส์ (ตายาย) ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของผู้แสดงลิเกป่า -ต้องมีการไหว้พร้อมกับการภาศครูเล่นคอก

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
12.	มโนราห์	คณะมโนราห์ แจ่มศรี บุญฤทธิ์ (นายอำนวย บุญฤทธิ์ หัวหน้า คณะ)	ระนอง	-ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม รักษาศีล 5 รักษาสังฆะ พรหมวิหาร 4 -ยึดถือในการปฏิบัติตน คือ “เป็นหมอย่าเลี้ยงคนไข้ เป็นทนายอย่าเลี้ยงลูกความ และ ซื่อกินไม่หมด คด กินไม่นาน” -ตั้งใจและทุ่มเทกับการอนุรักษ์ -ถ่ายทอดศิลปะการแสดงมโนราห์ให้กับกลุ่มเยาวชน โดยไม่คิดค่าตอบแทน	- ต้องประกอบพิธีไหว้เป็นประจำทุกปีโดย กำหนดเลือก วันพฤหัสบดี เดือน 6 หรือ เดือน 4
		นางกัลยา พิบูลย์ (กัลยา นาฎราช)	ระนอง	- ตั้งใจ รักในงาน มีจิตใจหนักแน่น มั่นคง รับผิดชอบ ต่อหน้าที่สูง ไม่โอ้อวด ไม่ปิดบังความรู้ -ช่วยเหลืองานสังคมอยู่เสมอ -น้อมนโรราห์ มาเป็นเครื่องมือพัฒนาส่งเสริมและ ปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักคุณค่ามโนราห์	-ความเชื่อมั่นและนับถือครูหมอมโนราห์ ให้ ความเคารพนับถือเปรียบเสมือนกับนับถือพ่อ แม่ ก่อนจะออกทำการแสดง/ออกนอกบ้านก็ ต้องยกมือไหว้และกล่าวบอกชื่อของครูหมอ มโนราห์ที่มีทั้งหมด

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
12.	มโนราห์	นายชม นิมกาญจนา	ระนอง	-ให้ความสำคัญต่อการถ่ายทอดการแสดงมโนราห์ ให้กับเยาวชน	-ผู้ที่สืบเชื้อสายมโนราห์ต้องทำพิธีไหว้ครูทุก คนในวันพฤหัสบดี เดือน 4 แต่ต้องไม่ตรงกับวันพระ -ในพิธีแทงเข้ (จระเข้) จะต้องทำพิธีขอขมาเจ้า แม่ตานี ก่อนนำคันทันนั้นมาทำพิธี
		คณะนอมสฤษฎ์จุลศิลป์ (นายนอม ชัยมงคล หัวหน้าคณะ)	ตรัง	-ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม -ยึดหลักความเป็นมโนราห์แบบโบราณ -รักษาไว้ซึ่งพิธีกรรมตามแบบฉบับของโนรา -การสืบทอดเชื้อสายมโนราห์ไม่ให้ขาดสาย	-นายโรงมโนราห์ทุกคนจะต้องมีสังฆะ -การสืบทอดโดยตระกูลโนราจะต้องไม่ให้ ขาดเชื้อสาย
13.	โนราแขก	โนราจ้วน จันทรัง	นราธิวาส	-เคารพและศรัทธาครูอาจารย์ที่ให้ความรู้ -ไม่มีจิตใจริษยาต่อเพื่อนร่วมอาชีพ -ใช้หลักธรรมคำสอนตามหลักศาสนาใช้ในการ ดำเนินชีวิต และการแสดง -มีความเสมอภาคและให้ความเป็นธรรมต่อศิษย์ทุกคน -ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่หลง วิชาความรู้	-

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม / จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม / จริยธรรม / คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
14.	หนังตะลุง	คณะนายจรรยา จันทรนุ่น	พัทลุง	- ตั้งใจ และมีความเคารพแก่กัน (ในคณะ)	- ห้ามกินข้าวหก ห้ามเคี้ยยอคไม้ ลูกคู่เค็ด ห้ามลอครักแร่ (ราวพระธรรม) เป็นต้น - มีการขับคาถาขอเจ้าที่ บนโรง แก่เครื่องออก เบิกโรง ขอเจ้าที่ผีป่า
		หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์	สงขลา	- ต้องอยู่ในศีลในธรรมมีเมตตาธรรมเป็นที่ตั้ง	- อย่าแสดงหันหน้าโรงไปทางโลงศพ - คนแก่ทักว่า อย่าเล่น ก็อย่าเล่น
		หนังนครินทร์ ชาทอง	สงขลา	- ต้องเล่นหนังอย่างมีสมาธิ - รับผิดชอบต่อวัฒนธรรมของตนเองด้วยการการใช้ ภาษาไทยท้องถิ่น การควบกล้า ในการเล่นหนัง ให้ ถูกต้องเพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมด้านภาษาของภาคใต้	- นายหนังต้องเป็นคนที่มิสัจจะ
		นายพอม กำเนิด	ตรัง	- ใช้ชีวิตมีความเป็นอยู่เรียบง่าย - ดำรงตนอยู่ในความดี - ขยันฝึกซ้อม สร้างสรรค์และสรรหาความรู้สิ่งใหม่ - บูชาครูหมอ ความกตัญญูต่อครูผู้สอนที่ให้วิชา ความรู้ - ให้ความร่วมมือร่วมใจและสามัคคีคณะ	- นายหนังบูชาเช่นพลิกูหมอตามควร - มีพิธีไหว้ตามที่ตกลงกับครู - การทำรูปศักดิ์สิทธิ์ต้องเลือกหนังสือที่ตาย ไม่ปรกติ - ก่อนขึ้นโรงทำพิธีปิดเสนียดผูกหนวดคราม เส้นสุดท้ายและว่าคาถาผูกใจคน

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
14.	หนังตะลุง	นายผอม กำเนิด (ต่อ)	ตรัง		<p>-เชื่อว่ารูปทุกตัวที่ผูกไม้ค้ำ ผูกมือ เบิกปาก เบิกตา ชูบร่าง ต้องเล่นด้วยความไม่เคารพ ย่อมไม่เกิดมงคลแก่ตน</p> <p>-การจัดเก็บรูปหนังต้องมีระเบียบ เป็นหมวดหมู่ และต้องเอารูปที่มีศักดิ์สูงไว้ บนเสมอ</p> <p>-ก่อนเดินทางต้องทำพิธี ยกเครื่อง โดยประโคมดนตรีอย่างสั้นๆ จากครุหมอ ขณะเดินทางถ้าผ่านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือวัดวาอารามเก่าๆ จะหยุดประโคมดนตรีถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่นั้น</p> <p>-เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพจะว่าคาถา ทักเจ้าบ้าน (เจ้าที่รักษาบ้าน) แล้วประโคมดนตรีสั้นๆ เรียกว่าตั้งเครื่อง (บางครั้งอาจตั้งเครื่องก่อนทำพิธีเบิก)</p>

ตารางที่ 3 แสดงคุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดง (ต่อ)

ลำดับ	ภูมิปัญญา	ชื่อกลุ่ม/บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	คุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน / วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง	ความเชื่อ
15.	ว้ายังกูและ (หนังตะลุง มุสลิม)	คณะเค้แม่ ตะลุงสองภาษา (นายเค้แม่ สามแม่ หัวหน้าคณะ)	ยะลา	-ยึดแนวทางการแสดงที่นำหลักศาสนาอิสลามมา เผยแพร่ให้กับผู้ชม - มีความซื่อสัตย์ และมีสัจจะในการแสดง -การแสดงเน้นความสมานฉันท์ ความสามัคคี ให้กับ คนในสังคม	-
		นายคอเลาะ มะดีกา	ยะลา	-ยึดแนวทางการแสดงที่นำหลักศาสนาอิสลามมา เผยแพร่ให้กับผู้ชม -มีความซื่อสัตย์ และมีสัจจะในการแสดง เช่น รับปาก ว่าจะไปแสดง	-

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาศิลปะการแสดงของท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมทักษะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการสร้างสรรค์ โดยมีการสืบทอดและสืบสานจากบรรพบุรุษ มีการสอดแทรก คุณธรรม คำสอน ความเชื่อ พิธีกรรมผ่านการถ่ายทอดและการฝึกฝน

ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวใต้ นอกจากเป็นการแสดงเพื่อสร้างความเพลิดเพลินแล้ว ยังทำหน้าที่ในฐานะสื่อเพื่อการบอกเล่าเรื่องราว สถานการณ์ เหตุการณ์บ้านเมือง และวิถีชีวิตของชาวใต้ผ่านบทเพลง บกกลอน คำร้อง และบทเจรจา เช่น มโนราห์ หนังตะลุง เพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา และยังสะท้อนอัตลักษณ์ของคนภาคใต้ อาทิ คำร้อง บทกลอน บทเพลง ซึ่งใช้คำและสำนวนภาษาถิ่น การแต่งกายตามวิถีชาวบ้านในท้องถิ่น หรือการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายจากวัสดุหลากหลายที่หาซื้อได้ตามท้องตลาด ท่างทำการรำรำที่เข้มแข็งแต่แฝงไปด้วยความอ่อนโยน คนตรีที่เน้นเครื่องดีหรือเครื่องดนตรีที่สร้างจังหวะมากกว่าตีค สี หรือ เป่า ทำให้ลีลาของคนตรีในการแสดงมีจังหวะกระชับ เร็วและเร้าใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนลักษณะอุปนิสัยของคนภาคใต้ที่มักทำอะไรกระชับและรวดเร็วได้เป็นอย่างดี

สำหรับบุคคลภูมิปัญญาส่วนใหญ่ยังคงรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ถ่ายทอดโดยใช้วิธีสาธิตแล้วให้ฝึกปฏิบัติ ภายใต้การกำกับ การสอนและฝึกซ้อมของผู้ถ่ายทอด หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกเหนือจากสิ่งที่ได้รับการฝึกด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการมีใจรัก ความอดทน ไหวพริบและการจดจำเป็นสำคัญ

กระบวนการสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การถ่ายทอดทักษะ ภูมิรู้ ภูมิธรรม วิธีคิด คำสอน ความเชื่อและความศรัทธา ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ มีลักษณะเป็นการถ่ายทอดแบบเจาะจงตัวบุคคลหรือกลุ่มคน ได้แก่ ลูกศิษย์ และลูกหลานของบุคคลภูมิปัญญา ทั้งนี้ศิลปะการแสดงบางชนิด โดยเฉพาะมโนราห์ หนังตะลุง และลิเกป่า ซึ่งผู้สืบทอดศิลปะการแสดงดังกล่าว นอกจากประกอบด้วยลูกศิษย์แล้ว ลูกหลานซึ่งเป็นผู้สืบทอดสายโดยตรงจึงต้องเป็นผู้รับสืบทอดศิลปะการแสดงนี้ด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การรักษาศิลปะการแสดงเหล่านั้นยังคงอยู่และขยายผลต่อไปจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง

นอกจากนี้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ยังมีการถ่ายทอดแบบไม่เจาะจงบุคคลหรือกลุ่มคนผู้สนใจ ในลักษณะของการสอนให้เยาวชนในห้องเรียนผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนการแสดงในงานประเพณี งานบุญ งานเทศกาล และโอกาสต่างๆ เพื่อการรับรู้ ยอมรับและสร้างความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา และนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาต่อยอดศิลปะการแสดงนั้นๆ ต่อไป

คุณสมบัติสำคัญของผู้สืบทอด และสืบสานภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง คือ การมีใจรักและมีความศรัทธาในศิลปะการแสดง ซึ่งสองสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งบอกแนวโน้มความยั่งยืนของการสืบทอด นอกจากนี้ผู้สืบทอดต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจดจำ ช่างสังเกต มีปฏิภาณไหวพริบดี รู้จักแก้ปัญหา มีความสามารถในการใช้ทักษะต่างๆ แบบบูรณาการ โดยเฉพาะความเข้าใจวัฒนธรรมและภาษาถิ่น มีความขยัน อดทน ใฝ่รู้ มีคุณธรรม สร้างสรรค์ และรู้จักการปรับตัวหรือประยุกต์ เพื่อให้ศิลปะการแสดงสามารถอยู่รอดท่ามกลางสังคมที่มีความเป็นพลวัต

คุณธรรม / คำสอนในภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงมักปรากฏในบทกลอน บทเพลง การสั่งสอนศิษย์ ในการถ่ายทอดจึงมีกระบวนการจัดเกล้า หล่อหลอมภูมิธรรมเหล่านั้นไปสู่ศิษย์ผู้สืบทอดในระหว่างการศึกษาปฏิบัติ นอกจากนี้ในเรื่องของความเชื่อส่วนใหญ่จะอยู่ในขั้นตอนของพิธีกรรม การถือเคล็ด ข้อถือสา ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและหมู่คณะ รวมทั้งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความศรัทธาร่วมกัน คำสอนสำคัญที่ครูภูมิปัญญามักถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ ได้แก่ การเชื่อมั่นขยันหมั่นในการเคารพครูบาอาจารย์ การแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ผ่านพิธีไหว้ครู การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม การใช้ศิลปะการแสดงในทางที่ชอบ ขยันหมั่นฝึกซ้อม ซื่อสัตย์ มีสติจะ และตั้งใจในการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ส่วนใหญ่สามารถเล่นได้ทุกโอกาส เช่น เพลง ดนตรี ลิเกเร่ฮูลู เป็นต้น การแสดงบางประเภทใช้เล่นตามฤดูกาลหรือเทศกาล หรือแสดงในงาน ประเพณีและงานบุญต่างๆ เช่น เพลงเรือ เพลงบอก เป็นต้น ศิลปะการแสดงบางชนิดอยู่ในภาวะใกล้สูญหายได้แก่ ศิลปะการแสดงดนตรี มวยกาหยง การเชิดหุ่นกาหลี่ และโนราแจก ซึ่งมาจากสาเหตุสำคัญ คือ การขาดผู้สืบทอด ส่วนภูมิปัญญาที่อยู่รอดและส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาที่มีผู้สืบทอดโดยตรง ประกอบกับยังได้รับความนิยมให้มีการแสดงในงานต่างๆ อย่างแพร่หลาย ตลอดจนนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ การได้รับสนับสนุนจากชุมชน และการปรับ/ประยุกต์รูปแบบของภูมิปัญญาโดยการผสมผสานรูปแบบดั้งเดิม ให้เข้ากับวิถีสังคม ยุคสมัยใหม่ เช่น การปรับรูปแบบการแต่งกาย คนตรี เนื้อเรื่องที่นำมาแสดงในการแสดงมโนราห์ หรือการปรับหรือเพิ่มตัวหน้าตง การปรับทำรำของศิลปะการแสดงดนตรี การปรับเครื่องดนตรีและชุดแต่งกายของลิเกเร่ฮูลู ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการนำเสนอเรื่องราวตามยุคสมัยซึ่งล้วนเป็นปัจจัยจำเป็นที่จะทำให้ภูมิปัญญานั้นสามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทของสังคมยุคใหม่

สำหรับแนวทางในการรักษาภูมิปัญญาศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ใน สถานการณ์ของโลกปัจจุบัน คือ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การส่งเสริมให้มีบริบทในสังคมจนเป็นที่ ประจักษ์ เพื่อการคงอยู่ของภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและมีความสำคัญกับชุมชน และการดำเนินงานเพื่อ

ปกป้องภูมิปัญญาที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงต่อการสูญหายและจัดการให้มีการสืบทอด นอกจากนี้ควรมี การฟื้นฟูภูมิปัญญาที่มีบุคคลภูมิปัญญาเหลืออยู่จำนวนน้อย และกำลังขาดผู้สืบทอดอย่างสิ้นเชิง ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ พัฒนาต่อยอดอย่างมีหลักการ พัฒนาเป็นระบบและมีความ ถูกต้อง เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง ให้สามารถปรับตัวได้ใน บริบทของสังคมยุคใหม่และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเพื่อลูกหลานต่อไป

2. ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สามารถศึกษา จากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 47 คน / กลุ่ม จำแนกเป็นบุคคลภูมิปัญญาจำนวน 31 คน และเป็น กลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 16 กลุ่ม โดยศึกษาจากภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมจำนวน 28 ชนิด โดย แบ่งประเภทภูมิปัญญาออกเป็น 7 ประเภท ประกอบด้วย เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องจักสาน เครื่องถักทอ เครื่องปั้น เครื่องหนัง และงานประดิษฐ์เบ็ดเตล็ด

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปรูปแบบภูมิปัญญา วิธีการถ่ายทอด และ สถานภาพของภูมิปัญญาทางหัตถกรรมพื้นบ้านและคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควร ยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
1	กระบอก ทองเหลือง	เครื่องโลหะ	นายสวัสดิ์ พันธุ์ค้อหล้า	นครศรีธรรมราช	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่ รุ่น ปัจจุบันมีน้องชาย และลูกชายอีก 2 คน เป็น ผู้สืบทอด	-ใจรักและมีความอดทนกับ งานที่ทำ
2	เครื่องถมนคร	เครื่องโลหะ	นายนิคม นกอักษร	นครศรีธรรมราช	-ฝึกโดยใช้หลัก ทฤษฎีและฝึกโดย การลงมือปฏิบัติ	-มีหลานชาย กลุ่ม นักศึกษา และเด็ก ช่วยงานที่สนใจจริงเป็น ผู้สืบทอดต่อไป -เป็นผลิตภัณฑ์ โอท็อป	-มีจรรยาบรรณของช่าง -ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า รับผิดชอบ ไม่เอาเปรียบ ผู้อื่น ทำงานให้ดีที่สุด -รักษาฝีมือและคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ -มีใจเผยแพร่ ส่งเสริม และถ่ายทอดภูมิปัญญา -เคารพนับถือครู และเทพ มีการไหว้ครูทุกปี ทำพิธี ครอบครูทุกเดือน 5 หรือ 6

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	เครื่องถมนคร	เครื่องโลหะ	นายระไวย สุดเฉลย	นครศรีธรรมราช	-ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วลงมือปฏิบัติจริง	มีนักเรียนในรายวิชาและ กลุ่มทำเครื่องถมที่มาฝึก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเลี้ยง ชีพเป็นผู้สืบสานภูมิ ปัญญาต่อไป	-มีจิตวิญญาณความเป็นครู ไม่หวงวิชา -มีความเพียรพยายามใน การฝึกฝนและพัฒนางาน ปัญญาต่อไป
3	ตีมีด (มีดพร้าโคกสัก)	เครื่องโลหะ	นายเจ๊ะหีม ลาปัง	พัทลุง	-วิธีการสาธิต ประกอบกับการ อธิบายให้ผู้ที่มีความ สนใจ -ลงมือปฏิบัติจริง	-มีบุตรชายเป็นผู้สืบทอด -มีชื่อเสียง	-ตั้งใจทำงานออกมาให้ดี ที่สุด -มีใจรักและความเพียร พยายามกับงานที่ทำ
	ตีมีด (มีดพร้านาป้อ)	เครื่องโลหะ	นายประเวช ชิตจันทร์	ตรัง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติ จริง	-มีการสืบทอดจากรุ่นสู่ รุ่น -มีชื่อเสียง	-ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน -มีความเสมอภาคในการ ทำงาน และช่วยเหลือกัน -มีความเชื่อเรื่อง โຕ้ะหมอ เหล็กช่วยปกป้องช่างตี เหล็ก แก้วไสยศาสตร์

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	ตีเหล็ก	เครื่องโลหะ	นายปริพัทธ์ จาตุจिरานนท์	สุราษฎร์ธานี	-ฝึกและปฏิบัติจริง	-มีผู้สนใจมาฝึกตีเหล็ก 2 คนที่จะสานต่อ	-ให้ขวัญปีละครั้ง เดือน 4 ของทุกปี โดยไหว้ที่แท่ง เหล็กบูชา -สนใจใฝ่รู้ในภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษ และอนุรักษ์ และสืบทอดให้คนรุ่นหลัง
4	เรือจำลองโบราณ	เครื่องไม้	นายปฏิทิน ไกรวัลย์	กระบี่	-ฝึกและปฏิบัติจริง	-ได้รับประกาศนียบัตร จากหน่วยงานต่างๆ -ร่วมประกวดทุกระดับ	-ใจเย็น เพียรพยายาม และอดทน -เชื่อว่าเรือเป็นวัตถุมงคล มีไว้ในบ้านจะทำให้การ งานไหลลื่นเหมือนเรือ
5	เรือหัวโทงจำลอง	เครื่องไม้	นายสมบูรณ์ หมั่นคำ	กระบี่	-ถ่ายทอดกันภายใน ครอบครัว	-มีสมาชิกในครอบครัว เป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น -สร้างงานความสามัคคี ความเข้าใจ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในชุมชน

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน							
ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
6	กรงนกเขา	เครื่องมือ	นาย ซาฟารี เสาะมัน	สงขลา	-สาธิตและเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรชายเป็นผู้สืบทอด	-อยู่แบบพอเพียงเน้นความ เรียบง่าย -จริงจังกับการทำงาน
7	ตะกร้าไม้บังเคล	เครื่องมือ	กลุ่มประดิษฐ์ตะกร้า ไม้บังเคล	พังงา	-อธิบายประกอบการ สาธิต -ลงมือปฏิบัติจริง	-มีบุตร น้องสาว และ น้องสะใภ้เป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-มีความกระตือรือร้น ขยัน อดทน เพียรพยายาม ต่อสู้กับ ปัญหาและอุปสรรคที่ เกิดขึ้น -นำความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ การทำงาน และทุนทรัพยากรที่มีมา สร้างงานให้ตนเองและคน ในชุมชน
8	จักสานย่านติเภา	เครื่องจักสาน	ศูนย์ศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช	-บอกเล่า ประกอบการสาธิต -เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีลูกหลานสมาชิกกลุ่ม เป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-นำทุนทรัพยากรที่มีอยู่มา สร้างรายได้ทั้งตนเองและ ชุมชน -สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
9	จักสานเชือกกล้วย	เครื่องจักสาน	นางเปียน จินดาวงศ์	สงขลา	-บอกเล่า สาทิต พร้อมลงมือปฏิบัติ จริง	-มีหลานเป็นผู้สืบทอด -มีการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ผู้สนใจ -ได้รับรางวัลจากการ ประกวดต่างๆ	-มุ่งมั่นผลิตงานที่มีคุณภาพ -วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ใช้ชีวิต ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง -ซื่อสัตย์ ยึดถือในคำพูด และไม่เอาเปรียบผู้บริโภค
	จักสานเชือกกล้วย	เครื่องจักสาน	นางอรวรรณ เพชรพรม	สุราษฎร์ธานี	-สาธิตพร้อมอธิบาย	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ สืบทอด	-อนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คน รุ่นหลัง -ฝึกฝนและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ
10	หัตถกรรมใยตาล	เครื่องจักสาน	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านบ่อใหม่ (นางเสริญศิริ หนูเพชร ประธานกลุ่ม)	สงขลา	-สาธิตและเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-มุ่งมั่นผลิตผลงานให้มี คุณภาพ -เข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้ต่อ อุปสรรค และมีความคิด สร้างสรรค์ มุ่งมั่น และ พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
11	จักสานกระจูด	เครื่องจักสาน	กลุ่มหัตถกรรมกระจูด (นางหนูชีพ จันทวิเศษ ประธานกลุ่ม)	พัทลุง	-สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่างพร้อมลงมือ ฝึกปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกกลุ่มเป็น ผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลจากการ ประกวดต่างๆ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	- ซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว ทำ ให้ดีที่สุด -เปิดเผยและพูดคุยกับเพื่อน สมาชิกอย่างเปิดใจ
	จักสานกระจูด	เครื่องจักสาน	กลุ่มแม่บ้านสตรีพัฒนา แปรรูปผลิตภัณฑ์ กระจูด	พัทลุง	-บอกขั้นตอนและ วิธีการทำ โดยมี สมาชิกสังเกตและ จดจำแล้วฝึกปฏิบัติ	-มีสมาชิกกลุ่มและ ลูกหลานของสมาชิก กลุ่มเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลจากการ ประกวดต่างๆ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ซื่อสัตย์ต่อสมาชิก ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ รับผิดชอบต่อหน้าที่ พุดจา ตรงไปตรงมา ทั้งคนภายใน และภายนอก คนเป็นผู้นำ ต้องกล้าได้กล้าเสีย ไม่ จำเป็นต้องยึดคิดว่าต้องเป็น ฝ่ายได้ฝ่ายเดียว การทำงาน ทุกอย่างย่อมมีข้อผิดพลาด ไม่ท้อถอย ให้โอกาสคน ชื่อฟัง และเคารพคำสอน ของพ่อแม่

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	จักสานกระจูด	เครื่องจักสาน	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปลายตรอกร่วมใจ (นางปราณี บัวแก้ว ประธานกลุ่ม)	พัทลุง	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบ ทอด -ได้รับรางวัลจากการ ประกวดต่างๆ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ข้อสัจธรรมที่ต่อกกลุ่มและ เพื่อนสมาชิก โปร่งใส ไม่ เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ตรงต่อเวลา และเอื้ออาทร ต่อผู้ด้วยโอกาส สมาชิกแต่ ละคนต้องมีความ รับผิดชอบหน้าที่ ให้ ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สมาชิกกลุ่ม และสิ่งสำคัญ ที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง และ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่าง มีความสุข คือ สมาชิกทุก คนต้องมีความสามัคคี กลม เกลียว
	จักสานกระจูด	เครื่องจักสาน	นางฉนวน สัมฤทธิ์กุล	ชุมพร	-อธิบายขั้นตอน พร้อมลงมือฝึก ปฏิบัติจริง	-มีลูก หลาน สมาชิกกลุ่ม และคนในชุมชนเป็น ผู้สืบทอด	-ขยัน อดทน และมีมานะ -ตั้งใจสืบทอดภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษและพอเพียง

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	จักสานกระจูด	เครื่องจักสาน	กลุ่มแม่บ้านวัดพัฒนาราม (นางเอื้อน ไชยยศ ประธานกลุ่ม)	สุราษฎร์ธานี	-เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง	-มีลูก หลาน สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนเป็นผู้สืบทอด	-อนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คนรุ่นหลัง
12	จักสานเสื่อเตย	เครื่องจักสาน	นางเอียด เชนัดพิช	ระนอง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด -ไม่เคยส่งเข้าประกวดแต่เป็นสิ่งที่กำลังจะสูญหาย -เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนและผู้สนใจ	-ใจรักและมีความมุ่งมั่นในการทำ -สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น -นำทุนทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างงาน
13	หมวกใบร่มข้าว	เครื่องจักสาน	กลุ่มจักสานหมวกใบร่มข้าวบ้านปากพู้ (นางบุญสม มีเกิด ประธานกลุ่ม)	พังงา	-สาธิตพร้อมอธิบาย -เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-ลูกหลานของสมาชิกภายในกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เปิดเป็นรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่น -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป -เป็นแหล่งเรียนรู้	-ความขยันและอดทนต่อหน้าที่การงาน -การสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ -สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม/จริยธรรม/ คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
14	ลอบปลาหมึก	เครื่องจักสาน	นางถนอมศรี ภูสกุล	ระนอง	- สานให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วลงมือฝึกปฏิบัติจริง	- เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชน	- สร้างงานให้คนในชุมชน
15	ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ	เครื่องถักทอ	กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ (นางอารีย์ ขุนทน ประธานกลุ่ม)	นครศรีธรรมราช	- รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง โดยบอกเล่าและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง	- ลูกหลานของสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด - เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนและผู้สนใจ - เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป และได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ	- นำภูมิปัญญามาสร้างงานให้คนในชุมชน - ช่วยเหลือกัน ไม่อิจฉาต่อกัน ร่วมแก้ปัญหาส่วนตัวและส่วนรวม - ปฏิบัติตนตามกฎของกลุ่มอย่างเคร่งครัด
16	ฝ้ายกนกร	เครื่องถักทอ	นางซ้อย ไตรพร	นครศรีธรรมราช	- สานิตและอธิบายการทอผ้า	- มีบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด - เป็นวิทยากรถ่ายทอดการทอผ้า - มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ	- ยึดคติ "ต้องทำให้ได้ทุกขั้นตอน" - ใจรักในงาน ตั้งใจ อดทน และมีน้ำใจ - ยินดีและเต็มใจถ่ายทอดวิชา

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
17	ผ้าทอเกาะยอ	เครื่องถักทอ	นายกริม สีนรุรัตน์	สงขลา	-สอนเป็นทฤษฎีและ สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่าง	-มีสมาชิกกลุ่มละลูกสาว เป็นผู้สืบทอด -ครูภูมิปัญญาไทยและ ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ใจรักในงานที่ทำ
18	ผ้าทอท่ากระจ่าย	เครื่องถักทอ	กลุ่มทอผ้าบ้านท่า กระจ่าย (นางอะ คชสวัสดิ์ ประธานกลุ่ม)	สุราษฎร์ธานี	-สาธิตและอธิบาย การทอผ้า	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบ ทอด -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	ยึดหลักแนวพระราชดำรัส พระเจ้าอยู่หัวในการทำงาน
19	ผ้าทอนาหมื่นศรี	เครื่องถักทอ	กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี (นางอารอบ เรืองสังข์ ประธานกลุ่ม)	ตรัง	-อธิบาย สาธิต และ ฝึกการทอผ้าจริง	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบ ทอด -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	ความตั้งใจมุ่งมั่นในการสืบ สานภูมิปัญญาของบรรพ บุรุษ

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
20	เครื่องปั้นดินเผา บ้านมะยิง	เครื่องปั้น	นางแหวด เวชสารศรี	นครศรีธรรมราช	-ใช้วิธีการบอกเล่า พร้อมสาธิตดูเป็น ตัวอย่าง	-เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ เยาวชนและผู้สนใจ -ไม่เคยส่งเข้าประกวด	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า -ใส่ใจในการทำงานทุก ขั้นตอน -เต็มใจในการถ่ายทอดวิชา
	เครื่องปั้นดินเผา บ้านมะยิง	เครื่องปั้น	นางจำเป็น รักษ์เมือง	นครศรีธรรมราช	-ใช้วิธีการบอกเล่า พร้อมสาธิตดูเป็น ตัวอย่าง	-มีลูกหลานเป็นผู้สืบ ทอด -เป็นแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผา -ได้รับรางวัลจากการ ประกวดต่างๆ	-ซื่อสัตย์ อดทน ไม่น้อใจ ต่อลูกค้า -นำสิ่งที่ตัวเองใช้ไปสอน กับลูกหลาน -ทำบุญใหญ่อุทิศให้แม่ธรณี ทุกปี -เชื่อว่าบนบานกับแม่ธรณี จะช่วยให้ขณะเผาดินไม่ แตก
	เครื่องปั้นดินเผา บ้านมะยิง	เครื่องปั้น	นางมาน เพิ่มพูน	นครศรีธรรมราช	-สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่างแล้วฝึก ปฏิบัติจริง	มีลูกสาวเป็นผู้สืบทอด	-ใช้ชีวิตตามศีล 5 -เคารพต่ออาชีพและพระ แม่ธรณีผู้ให้งานทำ

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
21	หัตถกรรมแกะ หนังตะลุง	เครื่องหนัง	นายสุชาติ ทรัพย์สิน	นครศรีธรรมราช	-สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่างแล้วฝึก ปฏิบัติจริง	-มีบุตรชายเป็นผู้สืบทอด -เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่อง การแกะหนังตะลุง -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ไม่อยู่ในความประมาท และรู้จักปรับตัว -ยึดคติ “คนเราทุกคนจงหัน ไปมองข้างหลัง เพื่อจะเดิน ไปข้างหน้าอย่างถูกต้อง” -ศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ -ช่วยเหลือผู้อื่น -ไหว้ครูทุกวันพฤหัสบดี และทำพิธีไหว้ครูในวัน พฤหัสบดีแรกของเดือนหก
	หัตถกรรมแกะ หนังตะลุง	เครื่องหนัง	นายอิม จันทร์ชุม	พัทลุง	-สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่างแล้วฝึก ปฏิบัติจริง	-มีภรรยา บุตร และ หลานๆ เป็นผู้สืบทอด -เป็นแหล่งเรียนรู้ -ครูภูมิปัญญาไทย -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-จัดพิธีไหว้ครู ทุกเดือนหก ของทุกปี -บูชา พ่อ แม่ และองค์ พระพุทธรเจ้า -ปฏิบัติตามศีล 5

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	หัตถกรรมแกะ หนังตะลุง	เครื่องหนัง	นายเสน่ห์ ชูวิจิตร	พัทลุง	-ใช้วิธีการบอกเล่า ประกอบกับการทำ ให้ดูเป็นตัวอย่าง	-มีบุตรและน้องชายเป็น ผู้สืบทอด -เป็นวิทยากรสอนในวิชา หลักสูตรท้องถิ่น -รับรางวัลจากหน่วยงาน ต่างๆ	-ไหว้ครูจะไหว้ในทุกวัน พฤษภาคมแรกของเดือน ยกเว้นขึ้น/แรม 6 ค่ำ (ต้อง เลื่อนวัน) -การแกะลายกนกโลง จะต้องมีการไหว้ครู -ก่อนที่จะตอกหนังต้องขอ กับหนังวัวก่อนทุกครั้ง -ฝึกฝนตนเองมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ -มีการเรียนรู้และปรับใช้ คิดค้นเทคนิคในการทำงาน -ไม่หวงวิชา
	หัตถกรรมแกะ หนังตะลุง	เครื่องหนัง	นายสุวิทย์ ชูแก้ว	ตรัง	-ใช้วิธีการบอกเล่า ประกอบกับการทำ ให้ดูเป็นตัวอย่าง	-มีผู้สืบทอด -เป็นวิทยากรสอนในวิชา หลักสูตรท้องถิ่น -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-มีสัจจะในการทำงาน -รักงาน พิถีพิถัน ทุ่มเท จิตใจในการทำงาน

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
22	หัตถกรรม กะลามะพร้าว	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน คีรีวง	นครศรีธรรมราช	ใช้วิธีการบอกเล่า ประกอบกับการทำ ให้คุณเป็นตัวอย่าง	-มีบุตร ภรรยาและ สมาชิกกลุ่มกลุ่มเป็นผู้ สืบทอด -เป็นปราชญ์ชาวบ้าน -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	- ไม่เอาเปรียบสังคมและให้ การช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่ง กันและกัน -ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตาม -ต่อสู้ชีวิต ไม่ท้อแท้
	หัตถกรรม กะลามะพร้าว	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ กะลามะพร้าว (นางบุญธรรม มโนเพชร ประธาน)	สงขลา	-มีการถ่ายทอดให้ คนรุ่นใหม่	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ดำเนินชีวิตให้มีความสุข -สนุกกับการทำงาน
	หัตถกรรม กะลามะพร้าว	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายปลื้ม ชูคง	พัทลุง	-สาธิตให้คุณเป็น ตัวอย่าง แล้วให้ฝึก ทำตาม	-มีบุตรและภรรยาเป็นผู้ สืบทอด -เป็นแหล่งเรียนรู้ หัตถกรรมกะลามะพร้าว -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมงาน และลูกค้า -ทำงานด้วยใจรัก -สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ อยู่เสมอ -มุ่งมั่น และเพียรพยายาม

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	หัตถกรรม กะลามะพร้าว	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายบัญชา แขวงหลัง	กระบี่	-สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่าง แล้วให้ฝึก ทำตาม	-เป็นวิทยากรในการ ถ่ายทอดภูมิปัญญา -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-สร้างความเข้มแข็งใน ชุมชน -ทำงานบนลำแข้งของ ตนเอง
23	ผลิตภัณฑ์จาก เกลือปลา	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	กลุ่มผลิตภัณฑ์จาก เกลือปลาบ้านเขาแก้ว (นางเบญจวรรณ เคชะ มาก ประธานกลุ่ม)	สงขลา	-สอนทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติ -บรรยาย -สาธิต บรรยายพร้อมสาธิต -เขียนเป็นหนังสือ	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบ ทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ยึดมั่น อดทน และซื่อสัตย์ ต่อลูกค้า
24	เทริดโนราห์	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายล่าม หนุยก	พัทลุง	-บอกวิธีทำทุก ขั้นตอนพร้อมสาธิต ให้ดู	มีบุตร ภรรยา และหลาน เป็นผู้สืบทอด -เป็นแหล่งเรียนรู้การทำ เทริด โนราห์ -เป็นที่ยอมรับของ มโนราห์	-ทำงานด้วยใจรัก -มุ่งมั่น ตั้งใจศึกษาและ เรียนรู้การทำสิ่งใหม่ๆ ด้วย ตนเอง -มีจิตวิญญาณของความเป็น ครู

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
	เทริดโนราห์	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายพัน เลื่อนจันทร์	พัทลุง	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -เป็นที่ยอมรับของ มโนราห์	-ให้ความเคารพนับถือครู มโนราห์ -ใช้ไม้มั่งคลมาทำเทริด เพื่อ เสริมเสน่ห์ให้ผู้สวม
	เทริดโนราห์	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายประเทือง สัจ บุตร	ตรัง	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -เป็นที่ยอมรับของ มโนราห์	-รักษาฝีมือ
25	การทำมุกและ สิ่งประดิษฐ์จาก เปลือกหอย	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายอมร ขรภูมิ	ระนอง	-สาธิตและพาเยี่ยม ชมการผลิต	-ยัง ไม่มีผู้สืบทอด โดยตรง มีเพียงนักศึกษา มาฝึกงานหรือถ่ายทอดใน แง่ของการให้ความรู้ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ เสาะ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ เสมอ -มีจิตใจโอบอ้อมอารี ดูแล เอาใจใส่ลูกค้า
	การทำมุกและ สิ่งประดิษฐ์จาก เปลือกหอย	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นางน้ำอ้อย ปานขวัญ	กระบี่	-ถ่ายทอดเฉพาะ ภายในครอบครัว	-มีสมาชิกในครอบครัว เป็นผู้สืบทอด	-นำทุนทรัพย์การที่มีอยู่มา สร้างงาน

ตารางที่ 4 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ลำดับ	ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	บุคคล/ กลุ่มภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/คำสอน/ วิถีชีวิตที่ควรยึดแบบอย่าง
26	ศิลปะการเขียน พู่กันจีนและตัด กระดาษมงคล	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายดิโรจน์ เลิศเอกกุล	ภูเก็ต	-เรียนรู้จากการ สังเกตและการจด บันทึก	-มีหลานชายเป็นผู้สืบทอด -เป็นภูมิปัญญาที่หายาก	-ความกตัญญูและซื่อสัตย์ ต่อผู้มีพระคุณ -มีความวิริยะอุตสาหะใน งานที่ทำ -ใฝ่หาความรู้และพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ
27	พิพิธภัณฑ์ปลาหิน	งานประดิษฐ์ เบ็ดเตล็ด	นายกิตติ สีนอุดม	สุราษฎร์ธานี	-พัฒนาเป็นแหล่ง เรียนรู้การทำปลาหิน ทุกขั้นตอน	-ยังไม่มีผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ใจรัก มีความอดทน ไม่ย่อ ท้อต่ออุปสรรค -ตอบแทนคุณแผ่นดิน -ใช้คุณธรรม จริยธรรมใน การดำเนินชีวิต -รักและหวงแหนธรรมชาติ
28	ไม้กวาดดอกอ้อ	นางลัดดา สุริฉาย	นางลัดดา สุริฉาย	สุราษฎร์ธานี	ใช้วิธีฝึกสอน และ ลงมือปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกกลุ่มสืบทอด -ได้รับรางวัลจาก หน่วยงานต่างๆ	-ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ/ลูกค้า ตั้งใจจริง ขยันอดทน -คืนรันทมาหากิน -อยู่แบบพอเพียง -ใจรักในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพ เป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือ ทักษะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ การสร้างสรรค์โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตและมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมซึ่งสามารถช่วยสร้างงานและรายได้ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มภูมิจังหวัดนั้นๆ

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมส่วนหนึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น เครื่องถม กระบอกขมเงินทองเหลือง หัตถกรรมบางชนิดเป็นภูมิปัญญาที่คิดค้นขึ้นจากการอาศัยประสบการณ์จากการทำงาน แล้วนำมาประยุกต์ จนได้เป็นหัตถกรรมใหม่ที่มีคุณค่า สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและตนเอง ด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีอยู่มาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ตะกร้าไม้มังเคล ลอบปลาหมึก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบภูมิปัญญาหัตถกรรมที่เกิดจากการได้รับการอบรมและการศึกษาดูงาน จนสามารถสร้างผลงานขึ้นเองได้

สำหรับกระบวนการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน คือ การถ่ายทอดทักษะ วิธีทำ การสอดแทรกคุณค่าของงานหัตถกรรม และความเชื่อที่เชื่อมโยงกับงานประเภทหัตถกรรมนั้นๆ ด้วยวิธีการบอกเล่า สาธิตให้ดู โดยมีผู้รับการสืบทอด/ถ่ายทอดเรียนรู้จากการฝึก และปฏิบัติจริง ทั้งนี้รูปแบบของการเรียนรู้อาจเริ่มจากการเป็นลูกมือ ผู้ช่วย จนกระทั่งมีฝีมือในงานหัตถกรรมนั้น

ผู้ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาที่มีลักษณะเป็นบุคคล จะมีผู้รับการสืบทอดเป็นแบบเจาะจงกลุ่มหรือรายบุคคล ได้แก่ ลูก หลาน เครือญาติ และลูกศิษย์ โดยมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น หัตถกรรมบางประเภทจะถ่ายทอดเทคนิคการทำให้แก่สมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากเป็นเรื่องของเคล็ดลับในการประกอบอาชีพ ในขณะที่ผู้ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมที่เป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ ผู้สืบทอด/รับการถ่ายทอด นอกจากจะมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอดแล้ว ยังมีลูกหลานของสมาชิกกลุ่มที่สนใจเป็นผู้สืบทอดอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีภูมิปัญญาหัตถกรรมหลายประเภทที่นอกจากจะมีการถ่ายทอดแบบเจาะจงกลุ่มหรือรายบุคคลแล้ว ยังมีการถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป เช่น การสอนให้เยาวชนผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมในโรงเรียน หรือเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น หัตถกรรมแกะหนังตะลุง การทำเครื่องถม หมวกใบร่มข้าว พิพิธภัณฑสถาน และจักสานกระจูด เป็นต้น

คุณธรรมที่มีการยึดถือเป็นแบบอย่างในหมู่ผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นได้ คือ มีใจรักในการทำงาน ขยัน อดทน มีความเพียร มีการสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นในการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างผลงาน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และคนในชุมชน ตลอดจนการแสดงความเคารพต่อครูผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาตามประเพณีหรือขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา

ความยั่งยืนของหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ ยังคงอยู่ในแนวโน้มที่ดีดำรงอยู่ได้ในสังคมไทย เนื่องจากเป็นงานที่สร้างรายได้ ใช้ทรัพยากรซึ่งหาง่ายในท้องถิ่น เป็นของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีชื่อเสียง มีการรับรองคุณภาพโดยเข้าร่วมคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป หรือ

เป็นหัตถกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องการส่งเสริมด้านการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การช่วยจัดหาสถานที่วางจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์ มีการจัดประกวดโดยหลายหน่วยงานซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจและเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ผลิต และมีผู้สืบทอด อย่างไรก็ตามหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้บางชนิดอยู่ในภาวะขาดผู้สืบทอด ได้แก่ การทำมุกและสิ่งประดิษฐ์จากเปลือกหอย และการแกะสลักหินของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และมิถุนีมีปัญญานี้มีคุณค่าบางชนิดไม่มีโอกาสส่งผลิตภัณฑ์เข้าร่วมประกวดในเวที หรือส่งเข้าคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป เนื่องจากไม่มีการจัดประกวดซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัตถกรรมประเภทเครื่องโลหะ เช่น กระบอกขนมเงินทองเหลือง ที่มีกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม เป็นต้น

สำหรับแนวทางในการรักษาภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อความอยู่รอดในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ คือ การอนุรักษ์ ส่งเสริมเพื่อให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าและมีความสำคัญกับชุมชน และการดำเนินงานเพื่อป้องกันภูมิปัญญาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ให้สามารถคงอยู่กับท้องถิ่นได้นอกจากนี้ ควรมีการฟื้นฟู โดยเฉพาะภูมิปัญญาที่เหลือนุคคลภูมิปัญญาอยู่จำนวนน้อย และกำลังขาดผู้สืบทอด รวมถึงควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ พัฒนาต่อยอด สร้างคุณค่าและมูลค่าเพื่อให้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ สามารถปรับตัวได้ในบริบทของสังคมยุคใหม่เพื่อการอยู่คู่กับท้องถิ่น และเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติเพื่อลูกหลานต่อไป

3. ด้านอาหารพื้นบ้าน

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สามารถศึกษาจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 58 คน/กลุ่ม จำแนกเป็นบุคคลภูมิปัญญา จำนวน 47 คน และเป็นกลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 11 กลุ่ม โดยศึกษาจากภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน จำนวน 51 ชนิด แบ่งประเภทภูมิปัญญาออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย อาหารหวาน อาหารคาว (อาหารจานเดียว ของทานเล่น) และอาหารถนอมและแปรรูป (จากผัก ผลไม้ และสัตว์)

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปรูปแบบภูมิปัญญา วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างและความเชื่อของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
1	กะละแมแม่ทิม	อาหารหวาน (ขนม)	นางทิม จินดาพันธ์	พัทลุง	- บอกสูตรและเทคนิคต่าง พร้อมกับสาธิตทำให้ดูเป็นตัวอย่าง - เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	- มีผู้สืบทอด คือ หลานสาวบุญธรรม - มีการถ่ายทอดวิธีการทำให้แก่ผู้รับจ้างวาน ซึ่งเป็นคนในชุมชน - เป็นผลิตภัณฑ์ที่มี มผช. และได้รับการ คัดสรรโอท็อป	- ความขยัน อดทน ผู้ชีวิตเป็นคนจิตใจดี - ช่วยเหลือสังคม บริจาค และช่วยเหลือผู้อื่น
	กะละแมแม่ท่อม	อาหารหวาน (ขนม)	นางประทุม ศรีพัฒน์	พังงา	- สาธิตทำให้ดูเป็นตัวอย่าง - เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	- มีลูกและลูกเขยเป็นผู้สืบทอด - ไม่ได้ประกวดแต่เป็นที่รู้จักของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง	- ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า - ยึดหลักความสะอาดและอร่อย

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
2	อาซุร	อาหารหวาน (ขนม)	นายอัปดุลรอฮิม เจอารงค์	นราธิวาส	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้สืบทอด	-บุคคลที่ทำอาซุรต้องนับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด มีจิตใจที่จะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ -คัดเลือกวัตถุดิบเครื่องปรุงที่มีคุณภาพ
3	ข้าวหลามหินรุ่ม	อาหารหวาน (ขนม)	กลุ่มข้าวหลามบ้านหินรุ่ม)	ภูเก็ต	-สาธิตและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-ยังไม่มีผู้สืบทอดมีเพียงแต่สมาชิกกลุ่มที่ทำข้าวหลามเป็น -ได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-เน้นความสะอาด -ดำรงชีวิตแบบพอเพียง -ยึดถือคุณธรรม ไม่เอาเปรียบและซื่อสัตย์ต่อลูกค้า
	ข้าวหลามน้ำรอบ	อาหารหวาน	กลุ่มข้าวหลาม (นางพวงรัตน์ แก้วไพโร ประธาน กลุ่ม)	สุราษฎร์ธานี	ถ่ายทอดกันในกลุ่ม โดยการฝึกปฏิบัติ	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า -นำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างรายได้

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
4	กล้วยฉาบแม่แดง	อาหารหวาน (ขนม)	นางวรรณดี มหาสุวรรณ	พัทลุง	-บอกสูตรและ วิธีการทำ ร่วมกับ การปฏิบัติจริง	-มีผู้สืบทอด -เป็นผู้มีผลงานดีเด่น ทางด้านวัฒนธรรม	-ซื้อตรงต่อลูกค้า -มุ่งเน้น การผลิตที่มีคุณภาพ
5	ขนมลา	อาหารหวาน (ขนม)	นางระเบียบ บำรุงกิจดี	นครศรีธรรมราช	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง -สาริตให้ดูเป็น ตัวอย่าง	-มีบุตรและญาติเป็นผู้ สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์ โอทอป -รับรางวัลจากการ ประกวดแข่งขันทำ ขนมเทศกาลเดือนสิบ	-มุ่งมั่นต่อการสืบสานภูมิ ปัญญาการทำขนมประจำ ถิ่น
6	บุหงาดูบะ	อาหารหวาน (ขนม)	นางอ้อย นุ่นนามวงศ์	สตูล	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง		-ใจเย็น รอบคอบในการ ทำงาน
7	ดัมสามเหลี่ยมไส้ไส้	อาหารหวาน (ขนม)	นางฉวี สายเรียม	สงขลา	-บอกสูตรและ เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง -สาริตให้ดู	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัล ผลิตภัณฑ์โอทอป	-คำนึงถึงความสด สะอาด และมีคุณภาพ -ดำรงอย่างเรียบง่าย พอเพียง ไม่ต้องโลภ ขยัน

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
8	ข้าวต้มมัดใบชิง	อาหารหวาน (ขนม)	นางนุกูล ทองสูง	ระนอง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด -ไม่ได้ส่งประกวดแต่เป็นขนมที่เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน	-คงสูตรและวิธีการทำที่เป็นแบบดั้งเดิมไว้ -รักษารสชาติและคุณภาพ
9	กะตู่ปะ	อาหารหวาน (ขนม)	นางติเมาะ มะเย็ง	นราธิวาส	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-เน้นความสะอาด
10	ขนมผิง	อาหารหวาน (ขนม)	นางสาวกัณธิมา ว่องสกุล	พังงา	-บอกสูตร และวิธีการทำ พร้อมสาธิต	-มีเครือญาติเป็นผู้สืบทอด	-เน้นการผลิตที่สด สะอาด และถูกหลักอนามัย -ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า
11	หมั้วหลาว	อาหารหวาน (ขนม)	นายเยี่ยม เทียนเฮง	พังงา	-บอกสูตรและวิธีการทำ -เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีภรรยาและบุตรเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์โอท็อป	-มีข้อคิดดีๆ ใช้เตือนใจในการทำงาน

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
12	เต้าซ้อและขนมหมอน	อาหารหวาน (ขนม)	นางนันทวัน ลิมสกุล	พังงา	-บอกสูตรและวิธีการทำ -เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์โอท็อป -ได้รับรางวัลจากการประกวดต่างๆ	-ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อผู้ร่วมงาน (ลูกจ้าง) และซื่อสัตย์กับลูกค้า
	เต้าซ้อและขนมหน้าแตก	อาหารหวาน (ขนม)	นางบุญธรรม เนตรหาญ	ภูเก็ต	-บอกสูตรและวิธีการทำ -เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีน้องชายเป็นผู้สืบทอด	-ยึดถือคติดำรงชีวิตว่า “อยู่อย่างราษฎร์เต็มขั้นอยู่อย่างพอเพียง” และ “ไม่มีความยากจนในคนขยัน”
13	ขนมไหว้พระจันทร์	อาหารหวาน (ขนม)	นายพิบูลย์ เอี้ยวผดุง (ร้านอาดี้กแก)	ภูเก็ต	-บอกสูตรวิธีการทำผ่านการบันทึกข้อมูล -เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลขนมพื้นเมืองดีเด่นของจังหวัดภูเก็ต	-ทำด้วยใจรัก -เอาใจใส่ลูกค้า -ใส่ใจกับงาน -วางแผนการทำงาน -เน้นสะอาดปลอดภัย -มีจริยธรรมทางธุรกิจ -กตัญญูต่อมารดา

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
14	อาโป่ง	อาหารหวาน (ขนม)	นางสุณี จันทร์แจ่มใส	ภูเก็ต	-สาธิตและลงมือ ปฏิบัติจริง	-มีบุตร 2 คน เป็น ผู้สืบทอด -ไม่เคยส่งเข้าร่วม ประกวดแต่เป็น อาหารที่ชาวภูเก็ต รู้จักเป็นอย่างดี	-เชื่อว่าไหว้เจ้าที่จะทำให้ ทำมาค้าขึ้น -ซื่อสัตย์ต่อตนเองและ ผู้อื่น -คำนึงประ โยชน์สูงสุด ของผู้บริโภคได้รับ
15	เค้กสินโอาซา	อาหารหวาน (ขนม)	นายสุทัศน์ ชยันต์เกียรติ	ตรัง	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกและเครือ ญาติเป็นผู้สืบทอด -มีการสืบทอดจากรุ่น สู่รุ่น -เป็นผลิตภัณฑ์ โอท็อปและมีชื่อเสียง	-ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค
	เค้กศรีตรัง	อาหารหวาน (ขนม)	ร้านขนมเค้กศรีตรัง	ตรัง	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีลูกหลานใน ครอบครัวเป็นผู้ สืบทอด	-เน้นความปลอดภัยและ ความอร่อย

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
16	โอเอ๋ว	อาหารหวาน (ขนม)	นายอนิโรธ ฉันทรา	ภูเก็ต	-สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง	-ยังไม่มีผู้สืบทอด -	-ประหยัดและมัธยัสถ์ -ยึดถือการทำงาน “ทำความดีแต่อย่าเด่น อยู่ให้สบายๆอย่างพอเพียง” -มีความกตัญญูและเสียสละเพื่อครอบครัว -มีคุณจริยธรรมทางธุรกิจไม่แสวงหาผลกำไรสูงสุดแต่คำนึงถึงความเหมาะสมของสินค้ากับราคา -รักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและไม่ต้องการให้สูญหายไปจากเมืองภูเก็ต

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
17	เมตติมะม่วงหิมพานต์เผาแบบโบราณ	อาหารหวาน (ของทานเล่น)	นางวัชร สุวัตติกุล	ระนอง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด	-ต้องทำให้ดีที่สุดในคำนี้ถึงประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญ -รักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ -มีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เรื่อยๆ
18	โรตีสี่	อาหารหวาน (ขนม)	นางนิสรา มะเดช	ระนอง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีบุตรเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลโอท็อปและแม่ข่ายนางรำ	-เน้นคุณภาพ ความสด ความสะอาด และความอร่อย
19	โรตีสี่แปะ	อาหารหวาน	นางอาอีเสาะ ตอเลียบ	ยะลา	-ถ่ายทอดการทำเฉพาะภายในครอบครัว	-มีลูกหลานเป็นผู้สืบทอด	-เน้นความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เน้นความสะอาด และถูกอนามัย

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
20	โรตีมะตะบะไก่	อาหารคาว	ร้านเบนอ	นราธิวาส	-ถ่ายทอดการทำเฉพาะภายในครอบครัว	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-เน้นความสะอาด ไม่เอาเปรียบลูกค้า
21	ข้าวเกรียบ	อาหารคาว (ของท่านเล่น)	กลุ่มแม่บ้านทำข้าวเกรียบ	ปัตตานี	-เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด	-เน้นความสะอาด และใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ
	ข้าวเกรียบสมุนไพร	อาหารคาว (ของท่านเล่น)	นางนงเยาว์ อยู่สถิตย์	ชุมพร	-สาธิตให้ดูและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีลูกหลานเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ซื่อสัตย์กับลูกค้า -พูดจาไพเราะกับทุกคนและการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม
22	กรือไปะ	อาหารคาว (ของท่านเล่น)	นายเจ้าอาลี เอะมุ	นราธิวาส	-เนื่องจากผู้ผลิตกรือไปะมีจำนวนมาก จึงเก็บรักษาสุตรไว้ไม่ถ่ายทอดให้กับผู้อื่น	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-รักษาความสะอาด -ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ -ซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อลูกค้า -ไม่คิดกำไรเกินควร

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
23	ปอเปี๊ยะสด	อาหารคาว (ของทานเล่น)	นายสมชาย รัตนปทุมมาลัย	ภูเก็ต	-สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า คำนึงถึงรสชาติ และคุณภาพ -ดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่าย -ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ
24	ขนมจีน	อาหารคาว	ร้านขนมจีนเมืองนคร	นครศรีธรรมราช	-สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง	-มีลูกชายเป็นผู้สืบทอด -เป็นขนมจีนที่ขึ้นชื่อของเมืองนครศรีธรรมราช	-ยึดถือการทำงาน คือ ทำให้ดีที่สุด
25	ขนมจีน-ไก่ทอด	อาหารคาว	นายจ้อย จารุเกียรติคุณ	กระบี่	-ถ่ายทอดวิธีการทำและสูตรเฉพาะคนในครอบครัว	-มีบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลระดับจังหวัด	-ใส่ใจในคุณภาพและสุขภาพของลูกค้า

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
26	ขนมเบี้อทอดและ ขนมหวั๊ก	อาหารคาว (ของทานเล่น)	นางแดง นพฤทธิ์	พังงา	-บอกสูตรและ วิธีการทำ พร้อม สาธิตให้ดูเป็น ตัวอย่าง	-มีลูกสะใภ้เป็นผู้ สืบทอด	-มีใจรักในการทำงาน -ตั้งใจ พัฒนาฝีมือและ สูตรให้ได้อยู่เสมอ
27	ซาเป่าทับหลี	อาหารคาว	นางสาวภา ลิ้มแสงฤทัย	ระนอง	-ถ่ายทอด กระบวนการทำใน ครอบครัวด้วยการ สาธิตให้ดูพร้อม ปฏิบัติจริง	-ยังไม่มีผู้สืบทอดแต่ มีการถ่ายทอด กระบวนการทำให้แก่ สมาชิกในครอบครัว -ได้รับรางวัล ผลิตภัณฑ์โอท็อป	-หยุดทำมาค้าขายในวัน ตรุษจีน -ขยันต่ออาชีพการงาน -รักและห่วงแทนอาชีพ ของตน
28	ข้าวย่า	อาหารคาว	นางสีดีมีเนาะ มะหะวอ	ยะลา	-เรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริง	-มีลูกหลานเป็นผู้ สืบทอด	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า -เน้นความสะอาดและถูก หลักอนามัย

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
29	ข้าวมันไก่ทับหลี	อาหารคาว	นางกัลยา แซ่หลี	ระนอง	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีน้องสาวเป็นผู้สืบทอดกิจการ -ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์โอท็อป	-เปิดร้านในวันตรุษจีน -ขยันทำมาหากิน -รักในงานที่ทำ
30	นาซิดาแซ่ไก่	อาหารคาว	นางเยาวดี ไช้กีรี	ปัตตานี	-เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-เลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ -ไม่คิดกำไรเกินควร
31	แกงมัสมั่นไก่	อาหารคาว	ร้านเกาะเยาะ	ปัตตานี	-ถ่ายทอดเฉพาะภายในครอบครัว	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ -ไม่คิดกำไรเกินควร
32	ไก่ขอมและ	อาหารคาว	นางแวเซาะ ยาโก๊ะ	ปัตตานี	-ถ่ายทอดเฉพาะภายในครอบครัว	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ -ไม่คิดกำไรเกินควร
33	หมูย่างตรง	อาหารคาว	นายทวีศักดิ์ ไทรงาม	ตรง	-ถ่ายทอดเฉพาะภายในครอบครัว	-มีสมาชิกครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
	หมูย่างทรง	อาหารคาว	นายจรัสศักดิ์ แซ่ตัน (หมูย่างโกถ้วน)	ตรัง	-ถ่ายทอดเฉพาะ ภายในครอบครัว	-มีผู้สืบทอด คือ นายอภิชาติ แซ่ตัน	ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และดำเนินชีวิตแบบ พอเพียง
34	โลปะ	อาหารคาว	นางสุภา แซ่ตัน	ภูเก็ต	ถ่ายทอดภายใน ครอบครัวโดยลง มือปฏิบัติจริง	-มีลูกหลานเป็นผู้สืบ ทอด -มีชื่อเสียง	การอนุรักษ์และสืบทอด การรู้จักประมาณตน ความอดทนและทุ่มเท ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า
35	หมี่ตันโพธิ์	อาหารคาว	นางอัญชติ หลิมชู ตระกูล	ภูเก็ต	ถ่ายทอดความรู้ ให้แก่คนใน ครอบครัว	-มีลูกหลานเป็นผู้สืบ ทอด -มีชื่อเสียง	สามัคคี เน้นคุณภาพ
36	กล้วยเล็บมือนางอบ	อาหารถนอมและ แปรรูป (การแปรรูปจาก ผลไม้)	นางเพ็ญศรี มากผล (กล้วยเล็บมือนางอบ เลิศรส)	ชุมพร	-สาธิตพร้อมอธิบาย	-มีลูกหลานเป็นผู้ สืบทอด -ได้รับรางวัล ผลิตภัณฑ์โอท็อป, รางวัลระดับจังหวัด	-รู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่มา ใช้ประโยชน์ -ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
	กล้วยเล็บมือนาง	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผลไม้)	กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรนาโพธิ์ สามัคคี (นางนิยม เหล่าสุข ประธานกลุ่ม)	ชุมพร	-มีการถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนสามารถทำได้ทุกขั้นตอน	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด	-ยึดคติทำวันนี้ให้ดีที่สุด -ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า -รักษาความสะอาดและรสชาติ -มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์
37	ลูกจันทน์เทศแปรรูป	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผลไม้)	นางสุนีย์ โกยกุล	พังงา	-เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง -ถ่ายทอดโดยการบอกเล่า	-มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด	-เน้นความสะอาด -ใส่ใจในคุณภาพ และมีรสชาติ-ยินดีในการถ่ายทอดหรือให้ความรู้แก่ผู้อื่น
38	น้ำตาลจาก	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผลไม้)	กลุ่มทำน้ำตาลจาก (นางสาวระพีร์ นนท์ทอง ประธานกลุ่ม)	นครศรีธรรมราช	-ใช้วิธีการสาธิต ประกอบการอธิบาย	-มีสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนเป็นผู้สืบทอด	-การสั่งสมและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
39	น้ำตาลโตนด/น้ำตาลแว่น	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผลไม้)	นางนิตย์ แก้วดีเลิศ (กลุ่มดาวราย)	สงขลา	-สาธิตให้ดูแล้วปฏิบัติจริง -เรียนรู้จากการทำงานโดยตรง	-มีลูกสาว หลานสาว และสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ในการทำงานต้องมีความนับถือ เชื่อใจกัน มีความซื่อสัตย์ -ละเสมอภาค
40	เครื่องแกง	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผัก)	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาตำหนอน (นางพรเพ็ญ ยถเถ ประธานกลุ่ม)	พังงา	-วิธีการบรรยายประกอบกับการสาธิตทำให้ดูในทุกขั้นตอน	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลการประกวดระดับจังหวัด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ความสามัคคี -ซื่อสัตย์ต่อกลุ่มผู้บริโภค -เน้นคุณภาพและเกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคมากที่สุด -นำทุนทรัพยากรที่มีอยู่มาสร้างงาน

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
41	ขมิ้นผง/ขิงผง	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผัก)	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาตำหนอน (นางพรเพ็ญ ยอดเด ประธานกลุ่ม)	พังงา	-วิธีการบรรยายประกอบกับการสาธิตทำให้ดูในทุกขั้นตอน	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -ได้รับรางวัลการประกวดระดับจังหวัด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ความสามัคคี -ซื่อสัตย์ต่อกลุ่มผู้บริโภค -เน้นประโยชน์แก่ผู้บริโภคมากที่สุด -นำภูมิปัญญาในอดีตมาผสมผสานกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่ -นำทุนทรัพยากรที่มีอยู่มาสร้างงาน
42	น้ำพริกตะไคร้	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผัก)	กลุ่มสหกรณ์สตรีบ้านบางกุ้ง	ระนอง	-สาธิตและการบอกเล่า	-มีสมาชิก และลูกหลานของสมาชิกแต่ละคนเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	- ความซื่อสัตย์ต่อกัน -มีความเสียสละ -ความรับผิดชอบร่วมกัน -ความเห็นอกเห็นใจกัน -ความไว้วางใจกัน -ทำงานแบบมีส่วนร่วม

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
43	ซีอิ๊วจันทร์แดง	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากผัก)	นายเกียรติศักดิ์ จันทร์เวียงทอง (ซีอิ๊วจันทร์แดง)	ภูเก็ต	-ถ่ายทอดเฉพาะคนในครอบครัว	-บุตรชายและบุตรสาวเป็นผู้สืบทอด -ผ่านการรับรองมาตรฐาน -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า -ขยัน ซื่อสัตย์ และอดทน เพื่อความสำเร็จในชีวิต และหน้าที่การงาน
44	แกงไตปลากุ้งสด	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	นางสาวมณฑา โสวรรณ	นครศรีธรรมราช	-สาริตทุกชั้นตอนพร้อมอธิบาย	-มีหลานชาย หลานสะใภ้ และสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สืบทอด -ได้รับใบรับรองคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ดำเนินงานบนพื้นฐานความพอเพียง -เน้นคุณภาพของงาน -ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค -ผลิตเท่าที่กำลังความสามารถที่มี -ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ขยัน อดทน คิดบวก และสั่งสอนให้ลูกหลานเป็นคนดี

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
45	ปลาตุกร้า	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	กลุ่มปลาตุกร้า 2 รส	นครศรีธรรมราช	-บอกสูตรและวิธีทำ	-มีบุตรสาว สมาชิกในครอบครัวและสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน -ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า และมีความรับผิดชอบ
46	น้ำปลา, น้ำบูดู, น้ำบูดูข้าวยา, ซีอิ้วปลา	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	นางถนอม ศิริรักษ์	สงขลา	-สาธิตและให้ฝึกปฏิบัติจริง	-มีบุตรชายเป็นผู้สืบทอด -เป็นครูภูมิปัญญา	-ยึดคติปัญหามีไว้แก้ไม่ได้มีไว้กลุ่ม -การทำงานต้องทำด้วยใจไม่โลภ ไม่ทำเพื่อธุรกิจและคิดเรื่องการให้เป็นหลัก
47	น้ำปลาแท้	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามัคคี (น้ำปลาแท้ตราแม่บ้านคอนยาง)	สุราษฎร์ธานี	-มีการบอกสูตรและวิธีการทำให้สมาชิกทุกคนสามารถทำได้ทุกชั้นตอน	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-การนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปให้เกิดคุณค่าจนกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
48	น้ำพริกกุ้งเสียบ / ปลาจิ้งจั้งทรงเครื่อง	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	นายสมชาย ตันภิบาล	พังงา	-อธิบาย บอกเล่า และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีลูกสาวคนโต ลูกชาย และลูกสะใภ้เป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ความขยัน เพียรพยายาม มุ่งมั่น และการคิดที่ไม่หยุดนิ่งเพื่อการพัฒนา
49	ปลาจิ้งฉ่างทอดกรอบสมุนไพร	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	กลุ่มสตรีสหกรณ์กะทู้	ภูเก็ต	-การถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยไม่ขาดช่วงและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-รักใคร่และสามัคคี -ความขยันหมั่นเพียร
	ปลากรอบและปลาอบสมุนไพร	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	นางสาहेล้า สุขชนะ	ชุมพร	-บอกและสาธิตวิธีการทำ และร่วมกันพัฒนาสูตร	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอด -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ -ความพอเพียงและการช่วยเหลือชุมชน

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม/จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
50	แกงไตปลาแห้ง/แกงไตปลาคั่วกลิ้ง/น้ำพริกกุ้งเสียบ/จิ้งจ่างทอดกรอบ	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	นางเบญจวรรณ ช่างทอง	พังงา	-ถ่ายทอดวิธีการทำเฉพาะภายในครอบครัว	-ยังไม่มีผู้สืบทอดโดยตรง -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-ซื้อสัตว์ต่อลูกค้า -รักษาคุณภาพในการผลิต -เน้นความสด สะอาด และปลอดภัยต่อผู้บริโภค
51	กุ้งย่าง (กุ้งเสียบ)	อาหารถนอมและแปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์น้ำ)	กลุ่มสตรีเพื่อการส่งเสริมอาชีพบ้านโคกไคร	พังงา	-ใช้วิธีการบรรยายและนำชมกระบวนการผลิตและระบบการจัดการกลุ่ม	-มีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอดและมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจ -เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป	-นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีมาสร้างงานและรายได้ -นำภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมาเป็นฐานความคิด -การรู้จักปรับและพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ -การการรับฟังสมาชิกทุกคน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สมาชิกมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน

ตารางที่ 5 วิธีการถ่ายทอด สถานภาพ และคุณธรรม /จริยธรรม / คำสอน /วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำดับ	อาหาร	ประเภทอาหาร	บุคคลภูมิปัญญา	จังหวัด	วิธีการถ่ายทอด	สถานภาพ	คุณธรรม/วิถีชีวิตที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
52	กะปิกุ้งเคยเสริม ไอโอดีน (กะปิผง)	อาหารถนอมและ แปรรูป (การแปรรูปจากสัตว์ น้ำ)	กลุ่มกะปิกุ้งเคยเสริม ไอโอดีน (บ้านอ่าวเคย)	ระนอง	-การอธิบายและ สาธิตวิธีการทำทุก ขั้นตอน	-มีบุตรสาวและ สมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบ ทอด -เป็นผลิตภัณฑ์ โอท็อป	-นำภูมิปัญญาด้านการผลิต กะปิของบรรพบุรุษมา สร้างรายได้ -การสร้างงานให้คนใน ชุมชน
53	ไข่เค็มไชยา	อาหารถนอมและ แปรรูป (การแปรรูปจาก สัตว์)	นางสาวสมร สวัสดิ์ชีวิน	สุราษฎร์ธานี	-บอกสูตรและ วิธีการทำ	-ไม่เคยส่งเข้า ประกวดแต่เป็น ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง	-ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า และคง รสชาติดั้งเดิมและการ รักษาเอกลักษณ์ของร้าน -รู้จักนำทรัพยากรใน ชุมชนมาสร้างงานสร้าง รายได้

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพ ที่พัฒนาจากรื่องของการทำมาหากิน ไปสู่การเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ ซึ่งอาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้นตั้งแต่การเลือกสรร คัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบหลักและมีวิธีปรุงที่ใช้ฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่กับบุคคลหลักหรือผ่านการสืบทอดต่อกันมาในชุมชน

ภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์และมีหลากหลายทางธรรมชาติทั้งบนบก ในน้ำ และในอากาศ ทำให้มีวัตถุดิบจากการเกษตรหรือจากแหล่งธรรมชาติในการผลิตตามฤดูต่างๆ และในยามที่มีวัตถุดิบปริมาณมาก ทำให้เกิดองค์ความรู้ในการถนอมอาหารและการแปรรูปเพื่อรักษาคุณภาพ ป้องกันการเน่าเสีย รักษาคุณค่าทางอาหาร และเก็บไว้กินยามขาดแคลนและนอกฤดูกาลที่พืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์น้ำหาได้ยาก การถนอมและแปรรูปอาหารของชาวใต้ส่วนใหญ่มีวิธีและขั้นตอนง่ายๆ โดยอาศัย น้ำ แสงแดด เกลือ และน้ำตาลเป็นหลัก มีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันมาใช้ในการถนอมอาหาร เช่น ใช้โอ่งในการหมักปลาเพื่อทำน้ำปลา วิธีการถนอมอาหารและแปรรูปของชาวใต้ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการควบคุมความชื้น เช่น การตากแห้ง รมควัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้วิธีเชื่อม กวน และหมักดองอีกด้วย

ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ การคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนา จนได้วิธีการและได้สูตรที่ลงตัว เช่น แกงไตปลากุ้งสด และซีอิ๊วปลา นอกจากนี้ ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นใต้ยังมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม สืบสานอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือในชุมชน ไม่มีตัวบุคคลเฉพาะเป็นเจ้าของ แต่มีชุมชนหรือในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำน้ำตาลจาก ขนมะละ เป็นต้น นอกจากการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้ว ยังมีการประยุกต์ ผสมผสานกับวิถีการกินของคนยุคใหม่ เช่น มีการเติมวัตถุดิบรสชาติต่างๆ ในการผลิต เพื่อให้ได้ความแปลกใหม่และตอบสนองต่อค่านิยมในการบริโภคของคนยุคใหม่ เช่น การทำโรตีสายช็อกโกแลต ข้าวเกรียบปลาสามรส เป็นต้น และยังมีการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดอีกด้วย

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านดังกล่าว ส่วนใหญ่ใช้วิธีบอกสูตร ส่วนผสม ขั้นตอนการทำ สาธิต (ทำให้ดู) พร้อมทั้งให้ฝึกปฏิบัติจริง (การพาทำ) และเรียนรู้โดยตรงกับบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้นๆ หรือเรียนรู้จากการเป็นลูกมือ ผู้ช่วย และค่อยๆ ซึมซับ ประกอบกับความชอบ ความสนใจ และมีฝีมือในการทำอาหารเป็นทุนเดิม ทำให้ผู้สืบทอดสามารถพัฒนาฝีมือได้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับผู้สอนได้ในเวลาไม่นานนัก

ผู้ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านอาหารที่เป็นเฉพาะรายบุคคล ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแบบเจาะจงกลุ่มหรือบุคคล ได้แก่ ลูก หลาน และ เครือญาติ โดยมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยมักถ่ายทอดเทคนิคเฉพาะในการทำให้แก่สมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากเป็นเรื่องของการทำเป็น

อาชีพ ในขณะที่ผู้ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านอาหารที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ ผู้สืบทอด/รับการถ่ายทอด นอกจากจะมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้สืบทอดแล้ว ยังมีลูกและหลานของสมาชิกกลุ่มที่สนใจเป็นผู้สืบทอดอีกด้วย และจากการศึกษาทำให้เห็นว่าสถานภาพของภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ไม่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และแหล่งภูมิปัญญาเหล่านั้นยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนอีกด้วย

อาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ ส่วนใหญ่เป็นอาหารที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกว้างขวางและสะท้อนเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งผลิตได้เป็นอย่างดี เช่น ไข่เค็มไชยา เด็กเมืองตรัง หมูย่างตรัง ซาลาเปาทับทึบ กะละแมพัทลุง และขนมลาเมืองนครศรีธรรมราช เป็นต้น อาหารพื้นบ้านนอกจากมีชื่อเสียงในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศแล้ว ส่วนหนึ่งยังมีการนำเข้าร่วมการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอทอป) เพื่อยกมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหารและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

คุณธรรม/คำสอน/สิ่งที่มีการยึดถือเป็นแบบอย่างของบุคคล หรือกลุ่มภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพให้สม่ำเสมอ หาได้ในท้องถิ่น ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เน้นความสด สะอาด และรักษาคุณภาพ จำหน่ายในราคาที่ไม่คิดกำไรเกินควร ตลอดจนเป็นสิ่งที่สามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้ตนเองและคนในชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน ในประเด็นของข้อมูลทั่วไป ข้อมูลจำเพาะของภูมิปัญญา อาทิ ประวัติการเรียนรู้และการดำเนินงาน องค์ความรู้ของภูมิปัญญา วิธีและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ความเชื่อ และคำสอนบุคคลที่ได้รับการสืบทอดหรือถ่ายทอด ตลอดจนรางวัลหรือผลงานที่ได้รับ

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม (การสัมภาษณ์และเวทีกลุ่มย่อย) โดยใช้เกณฑ์ในศึกษาข้อมูล ได้แก่ (1) เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ และได้รับรางวัลในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับประเทศ (2) มีผลงานเป็นประจักษ์ เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่า หรือกำลังจะสูญหาย ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ (3) เป็นบุคคลที่เป็นแหล่งขององค์ความรู้ของภูมิปัญญาในกรอบของการศึกษา ซึ่งไม่มีการจัดประกวดในเรื่องนั้นๆ แต่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูต่อไป

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 3 ด้าน ได้แก่ ศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ โดยเก็บรวบรวมจาก 135 คน/กลุ่มภูมิปัญญา แบ่งเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง 28 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 15 ชนิด ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน 47 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 28 ชนิด และภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน 60 คน/กลุ่ม แบ่งเป็นชนิดภูมิปัญญาได้ 53 ชนิด

1. ด้านศิลปะการแสดง

ผลจากการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ ด้านจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญารวม 28 บุคคล/กลุ่ม ประกอบด้วยบุคคลภูมิปัญญา 9 คน และเป็นคณะ/กลุ่มบุคคล 19 คณะ แบ่งเป็นภูมิปัญญา 15 ชนิด ได้แก่ การแสดงตันหยง ระเบิดันหยง การแสดงดนตรีประกอบบองเง็ง คาระ มวยกาหยง ดิเกร์ฮูลู ลำนำเพลงอนาซิด การเชิดหุ่นแสดงกาเหล์ เพลงเรือ เพลงบอก ลีเกป่า มโนราห์ โนราแขก หนังตะลุง และวายังกูและ (หนังตะลุงมุสลิม)

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสังสมทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และการสร้างสรรค์ มีการสืบทอดและสืบสานจากบรรพบุรุษ มีการสอดแทรก คุณธรรม คำสอน และความเชื่อ ผ่านการถ่ายทอดและฝึกฝน ศิลปะการแสดง

ท้องถิ่นได้นอกจากสร้างความเพลิดเพลินแล้ว ยังทำหน้าที่ในฐานะสื่อบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และอัตลักษณ์ของคนได้ผ่านบทเพลง บทกลอน บทเจรจา คำร้อง การแต่งกาย ท่วงท่า การรำยรำ และดนตรี

บุคคลภูมิปัญญาส่วนใหญ่ยังคงรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม ถ่ายทอดโดยใช้วิธี สาทิตแล้วให้ฝึกปฏิบัติ ภายใต้การกำกับการสอนและฝึกซ้อม ซึ่งต้องอาศัยใจรัก ความอดทน มี ปฏิภาณไหวพริบและการจดจำเป็นสำคัญ ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะมีทั้งการถ่ายทอด ทักษะ ภูมิรู้ ภูมิธรรม วิถีคิด คำสอน ความเชื่อและความศรัทธา ในรูปแบบของถ่ายทอดแบบ เจาะจงตัวบุคคล/กลุ่มคนและแบบไม่เจาะจงบุคคล คำสอนสำคัญที่ครูภูมิปัญญามักถ่ายทอดให้กับ ลูกศิษย์ ได้แก่ การเชื่อมั่นขยันหมั่นต่อการเคารพครูบาอาจารย์ การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม การใช้ ศิลปะการแสดงในทางที่ชอบ ความขยันหมั่นฝึกซ้อม ความซื่อสัตย์ มีสัจจะ และความตั้งใจจริงต่อ การสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ศิลปะการแสดงท้องถิ่นได้ส่วนใหญ่สามารถเล่นได้ทุกโอกาส เช่น เพลง ดนตรี ลิเก ราชู เป็นต้น การแสดงบางประเภทใช้เล่นตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น เพลงเรือ เพลงบอก ศิลปะการแสดงบางชนิดอยู่ในภาวะใกล้สูญหาย ได้แก่ ศิลปะการแสดงดนตรี มวยกาหยง การเชิด หุ่นกาเหล็ก และโนราแขก ซึ่งมูลเหตุสำคัญ คือ การขาดผู้สืบทอด ทั้งนี้ ภูมิปัญญาด้าน ศิลปะการแสดงที่อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาที่มีผู้สืบทอดโดยตรง ได้รับความนิยมนำไปแสดงในงานต่างๆ อย่างแพร่หลาย และมีการนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนใน หลักสูตรท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ตลอดจนมีการปรับ/ประยุกต์รูปแบบของภูมิ ปัญญาโดยการผสมผสานรูปแบบดั้งเดิมให้เข้ากับวิถีสังคมยุคสมัยใหม่

2. ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ผลการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ด้านหัตถกรรม พื้นบ้าน โดยได้ศึกษาจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 47 คน / กลุ่ม ประกอบด้วยบุคคลภูมิปัญญา 31 คน และเป็นกลุ่มภูมิปัญญา 16 กลุ่ม แบ่งเป็นภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมจำนวน 28 ชนิด โดยสามารถจัดประเภทภูมิปัญญาออกเป็น 7 ประเภท ประกอบด้วย เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่อง จักสาน เครื่องจักทอ เครื่องปั้น เครื่องหนัง และงานประดิษฐ์เบ็ดเตล็ด

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการ ยังชีพ เป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือ ทักษะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ การสร้างสรรค์โดยใช้ ทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตและมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรม สามารถ สร้างงานและรายได้ให้แก่บุคคลหรือชุมชนเจ้าของภูมิปัญญานั้นๆ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมมีทั้งที่

เป็นภูมิปัญญาคั้งเดิม ซึ่งมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และที่เกิดขึ้นจากการคิดค้นขึ้นใหม่โดยอาศัยประสบการณ์จากการทำงาน รวมทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการฝึกอบรมและศึกษาคูงาน

ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน จะมีการถ่ายทอดทักษะ วิธีทำ คุณค่า และความเชื่อที่เชื่อมโยงกับงานหัตถกรรมนั้นๆ ผ่านวิธีการบอกเล่า สาทิตให้ดู โดยผู้รับการสืบทอด/ถ่ายทอดได้รับการเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติจริง ซึ่งผู้ได้รับการสืบทอดมีทั้งแบบเจาะจงกลุ่มหรือรายบุคคล ได้แก่ ลูก หลาน เครือญาติ และลูกศิษย์ และแบบไม่เจาะจงโดยจะถ่ายทอดผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรม หรือการเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น หัตถกรรมแกะหนังตะลุง การทำเครื่องถม หมวกใบร่มข้าว การสลักหินของพิพิธภัณฑสถานและจักสานกระจูด เป็นต้น หัตถกรรมบางประเภทจะถ่ายทอดเทคนิคการทำให้แก่สมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากเป็นเรื่องของเคล็ดลับในการประกอบอาชีพ

คุณธรรมที่มีควรรยึดถือเป็นแบบอย่าง ในหมู่บุคคลภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมท้องถิ่นได้ คือ การมีใจรักในการทำงาน มีความขยัน อดทน มีความเพียร มีการสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นในการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การรู้จักนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างผลงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัวและคนในชุมชน หรือการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ตลอดจนการแสดงความเคารพต่อครูผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา

หัตถกรรมพื้นบ้านท้องถิ่นได้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย เนื่องจากเป็นงานที่สร้างรายได้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง มีการรับรองคุณภาพโดยเข้าร่วมคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป หรือเป็นหัตถกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ส่วนหัตถกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในสถานะเสี่ยง คือ หัตถกรรมที่ขาดผู้สืบทอดและขาดโอกาสทางการตลาด

3. ด้านอาหารพื้นบ้าน

ผลการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารพื้นบ้าน โดยได้ศึกษาจากบุคคล/กลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 60 คน/กลุ่ม จำแนกเป็นบุคคลภูมิปัญญา จำนวน 47 คน และเป็นกลุ่มภูมิปัญญาจำนวน 13 กลุ่ม ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นบ้านได้ 53 ชนิด โดยแบ่งประเภทภูมิปัญญาออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย อาหารหวาน อาหารคาว (อาหารจานเดียวและอาหารสำหรับรับประทานเล่น) และอาหารที่ผ่านการถนอมอาหารและแปรรูป (ประเภทผลิตภัณฑ์จากผัก ผลไม้ และสัตว์)

ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพ และการสร้างรายได้ ซึ่งอาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้น ตั้งแต่การเลือกสรร คัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบและมีวิธีปรุงที่ใช้ฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่กับบุคคลหลักหรือผ่านการสืบทอดต่อกันมาในชุมชน ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ การคิดค้น คัดแปลง และพัฒนา จนได้วิธีการและได้สูตรเฉพาะ หรือมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งเกิดจากการสังสม สืบสานอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือในชุมชน โดยมีชุมชนหรือในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำน้ำตาลจาก ขนมลา นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ ผสมผสานกับวิถีการกินของคนยุคใหม่เพื่อสร้างความแปลกใหม่และตอบสนองต่อค่านิยมในการบริโภค ตลอดจนพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด

ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ใช้วิธีบอกสูตร ส่วนผสม ขั้นตอนการทำ สาธิต พร้อมทั้งให้ฝึกปฏิบัติจริง และเรียนรู้โดยตรงกับบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญานั้นๆ หรือเริ่มจากการเป็นลูกมือ ประกอบกับความชอบ ความสนใจส่วนตัวและมีฝีมือในการทำอาหารเป็นทุนเดิม ทำให้ผู้สืบทอดสามารถพัฒนาฝีมือได้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับผู้สอน

ผู้ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญามีทั้งแบบเจาะจงบุคคล ได้แก่ ลูก หลาน และ เครือญาติ ซึ่งมักจะถ่ายทอดเทคนิคเฉพาะให้แก่สมาชิกในครอบครัว และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น หรือมีการถ่ายทอดแบบไม่เจาะจงบุคคล โดยถ่ายทอดผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมในโรงเรียน หรือเป็นแหล่งเรียนรู้

คุณธรรม/คำสอน/สิ่งที่มีการยึดถือเป็นแบบอย่างของบุคคล หรือกลุ่มภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ หาได้ในท้องถิ่น ซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เน้นความสะอาด รักษาคุณภาพ จำหน่ายในราคาที่เหมาะสม และการที่สามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้ตนเองและคนในชุมชนเป็นการพึ่งพาตนเอง

สถานภาพของภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ ยังไม่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศทำให้มีช่องทางการตลาดและเข้าร่วมคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) เพื่อยกมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหารและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

สำหรับแนวทางในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ในสถานการณ์ของโลก ปัจจุบัน ต้องดำเนินการในหลายมิติ กล่าวคือ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การส่งเสริมให้มีบริบทใน

สังคมอย่างกว้างขวางจนเป็นที่ประจักษ์ การสร้างคุณค่าและมูลค่า และการดำเนินงานเพื่อป้องกัน ภูมิปัญญาที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญหายและจัดการให้มีการสืบสานเพื่ออยู่กับท้องถิ่นได้ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเพื่อลูกหลานต่อไป

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้ยังเป็นการศึกษาข้อมูลในภาพรวม เนื่องจากวัตถุประสงค์เพื่อต้องการ ศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าว พบว่า ศิลปะการแสดงบางประเภทมีประเด็นที่น่าสนใจ ค้นคว้า วิจัยในเชิงลึก โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้าน ศิลปะการแสดงที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญหาย เช่น มวยกาหยง ดาระ การเซ็ดหุ่นกาหลี่ ลิเกป่า และโนราแจก การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน การ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การจัดทรัพยากรที่ใช้เป็นวัตถุดิบอย่างยั่งยืน โอกาสในการ แข่งขันทางการตลาด กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม และสามารถสร้าง คุณค่าหรือมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการแปรรูปวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตอาหารและหัตถกรรม พื้นบ้าน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

พิทยา ว่องกุล, (2544). “วิถีไทยภูมิปัญญาสู่ชุมชนบูรณาการ”. กรุงเทพฯ : บริษัทศรีเมืองการพิมพ์.

ไพโรจน์ วงศ์วุฒิวัฒน์, บรรณาธิการ. (2532). “ความเป็นมาของงานศิลปหัตถกรรมไทย”, จุลสาร
ธนาคารกรุงเทพ .ส่วนวารสารเศรษฐกิจ สำนักวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด .

ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย. (2529) “วิวัฒนาการของหัตถกรรมไทย”, หัตถกรรมไทย. ใน
เอกสารวิชาการธนาคารกสิกรไทย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ,2529 หน้า 3

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2548) ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ : ว่าจะด้วยภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี
ศิลปะ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ครบเครื่องเรื่องเมืองใต้ กรุงเทพฯ :
สุวีรียาสน์.

ปราณี วงษ์เทศ , (2525) . “พื้นบ้านพื้นเมือง”, กรุงเทพฯ : ปานยา.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2539). “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน”, กรุงเทพฯ : บริษัทคอมแพคท์พรีน จำกัด
_____, (2536). มรดกพื้นบ้าน ด้วยฝีมือและภูมิปัญญาชาวบ้าน . กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง
เฮ้าส์.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.
2529 เล่ม 1-10

สารูป ฤทธิ์ชู. (2543) ตามรอยช้างเผือกได้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สุกัญญา พัวพันธ์ (2547) “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”, วารสารส่งเสริมการเกษตร. 36,200 (ก.ย.2547)

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542) ทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กองทุน
สนับสนุนการวิจัย

_____, (2542). “ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้”, ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 12 .
หน้า 5761-5768. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

_____, (2544). สารนิพนธ์ “โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, (2549). “ฝ่ายการเมืองนคร คุณชายช้อย ไตรพร”, โครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง ภูมิปัญญาดำเนินงานช่างฝีมือ .เอกสารลำดับที่ 4. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (ถ่ายสำเนา)

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541) ภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้-แก้ปัญหาของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา

<http://ecurriculum.mv.ac.th/art/library/art-e-learning/index-25.htm> (วันที่ค้นข้อมูล : 25 กันยายน 2551)

<http://old.deqp.go.th/south/download/intelligent.doc> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2551)

www.banramthai.com/html/puenmuang (วันที่ค้นข้อมูล : 9 กันยายน 2551)

www.culture.go.th/study.php (วันที่ค้นข้อมูล : 19 ธันวาคม 2551)

www.poompunyathai.th.gs/web-p/oompunyathai/04.htm (วันที่ค้นข้อมูล: 4 พฤศจิกายน 2551)

www.tsu.ac.th/ists/wisdom. (วันที่ค้นข้อมูล : 12 สิงหาคม 2551)

บุคลากรด้านศิลปะการแสดง

กัลยา พิบูลย์ .มโนราห์. สถานที่ติดต่อ 5/4 หมู่ 1 ตำบลบางใหญ่ อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง
85110 โทรศัพท์ 089-593-8577 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2551.

จรรยา จันทร์นุ่น -หนังตะลุง สถานที่ติดต่อ 195 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกชะงาย อำเภอเมือง จังหวัด
พัทลุง โทรศัพท์ 074635416 มือถือ 0862899453

จิวน์ จันทร์คง-โนราห์แขก สถานที่ติดต่อ เลขที่ 63หมู่ที่ 4 บ้านเชิงเขา ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอ
บาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

เจิม กาญจนพยัคฆ์ -เพลงเรือ สถานที่ติดต่อ 126 หมู่4 บ้านทับหลี ตำบลมะมู อำเภอกระบุรี จังหวัด
ระนอง โทรศัพท์ 077-846164 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551

ฉิ่ง อรมุต-หนังตะลุง สถานที่ติดต่อ 116 หมู่ 3 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัด
สงขลา

ดวง วังบุญคง -ลิเกป่า สถานที่ติดต่อ 103 หมู่ที่3 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ดอลอนี สาและ -ลำนำอนาชนิด สถานที่ติดต่อ โรงเรียนมุสลิมวิทยาภูเก็ตเลขที่ 88 หมู่ 5
ถนนเทพกษัตรี ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83200 โทรศัพท์/โทรสาร
076-214 -436 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2550.

ดอเลาะ มะดีกา สถานที่ติดต่อ 4 หมู่ 5 ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เดะแม สาแม สถานที่ติดต่อ 47/1 หมู่ 5 ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตริก ปลอดฤทธิ์ -ลิเกป่า สถานที่ติดต่อ 42 หมู่ที่7 บ้านเกาะจันทร์ ตำบลโคกยาง
อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ โทรศัพท์ 075 - 611066

ชม นิมกาญจนาม-มโนราห์ สถานที่ติดต่อ 38 หมู่ 5 บ้านฝ่ายท่า ตำบลนาคา กิ่งอำเภอสุขสำราญ
จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 084-052-5712 , 081-091-8944 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน
2551.

ทวีอาหรับ -ลิเกป่า สถานที่ติดต่อ 54 หมู่ที่ 3 บ้านสำนัก ตำบลม่วงกลวง อำเภอกะเปอร์ จังหวัด
ระนอง โทรศัพท์ 086-2828957 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2551.

ทอง มาลินี -คาระ สถานที่ติดต่อ 10 หมู่ที่ 5 ตำบลย่านซื่อ อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

เทียนศักดิ์ องค์กรพัฒนา -การเชิดหุ่นการเหล่ สถานที่ติดต่อ 36/20 ซอยสุขสันต์ ถนนพัฒนาท้องถิ่น
ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2550

นครินทร์ ชาทอง สถานที่ติดต่อ 66 ถนนบ้านพรุธานี เทศบาลเมืองบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา 90110

นิคม นาคสังข์ -ระบำตันหยง สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 2 ถนนบ้านฝ้ายคลอง ตำบลน้ำจืด
อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง 85110 โทรศัพท์ 087-275-0685 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8
พฤศจิกายน 2551.

น้อย ชัยมงคล -มโนราห์ สถานที่ติดต่อ 44 หมู่ที่ 1 ตำบลโคกสะบ้า อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
โทรศัพท์มือถือ 085-5787340

บุญธรรม ทองแท่ง -เพลงเรือ สถานที่ติดต่อ 19 หมู่ 5 ตำบลมะมู อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551.

ประสิทธิ์ สุมานะตระกูล -คิเอร์อู สถานที่ติดต่อ โรงเรียนมุสลิมวิทยาภูเก็ต 88 หมู่ที่ 5
ถนนเทพกษัตรี ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83200 โทรศัพท์ 076-214 -436
โทรสาร 076-224- 436 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2550.

พรภิรมย์ แสนรักษ์ -ดนตรีประกอบการเดินรองเงิง สถานที่ติดต่อ 29 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ลาน
อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 94180 โทรศัพท์ 081-9592671

เพื่อน มุกดา -ลิเกป่า สถานที่ติดต่อ 55 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2550

มอฮาหมัดซอรี อาบู (แวน) -คิเอร์อู สถานที่ติดต่อ 104 ตำบลแม่ลาน อำเภอแม่ลาน จังหวัด
ปัตตานี

สมใจ ฤทธิอักษร (เพลงบอกสร้อยหญิง) สถานที่ติดต่อ 8 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระทอง
อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 087-274-4938

สมใจ ศรีอุทอง - เพลงบอก สถานที่ติดต่อ 168 หมู่ที่ 14 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัน ชำนินา - การแสดงตลกหยง สถานที่ติดต่อ 7 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านป่าคอก อำเภอกลาง จังหวัด
ภูเก็ต โทรศัพท์ 087-380-9476 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2550.

สุข พรหมนุช - เพลงเรือ สถานที่ติดต่อ 18 หมู่ 1 บ้านหัวหนอง ตำบลมะมู อำเภอกระบุรี จังหวัด
ระนอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551.

หริ พองสายธาร - มวยกาหยง สถานที่ติดต่อ 117 ถนนวิเศษ หมู่ที่ 2 ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต 83100 โทรศัพท์ 083-388 7436 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2550.

อำนวย บุญฤทธิ์ - มโนราห์ สถานที่ติดต่อ 45 บ้านบางใหญ่ ตำบลมะมู อำเภอกระบุรี จังหวัด
ระนอง โทรศัพท์ 087-162-2117 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2551.

บุคลากรกรมด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

- กรั้ม สิ้นฐรัตน์ - ผ้าทอเกาะยอ สถานที่ติดต่อ 53 หมู่ 5 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 074-450-262
- กิตติ สีนอุดม - พิพิธภัณฑสถานปลาหิน สถานที่ติดต่อ 34/15 ตำบลคอนสัก อำเภอกอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-371197
- แก้ว เวชสารศรี - เครื่องปั้นดินเผาบ้านมะยง สถานที่ติดต่อ ชุมชนบ้านมะยง ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- จาวรรม บุญซึก-จักสานย่านลิเภา สถานที่ติดต่อ ศูนย์ศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช (วัดหม่น) หมู่ที่ 5 ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075-670-354, 075-670-437 และ 075-344-883
- จำเป็ญ รักษ์เมือง - เครื่องปั้นดินเผาบ้านมะยง สถานที่ติดต่อ 18 ม.6 ชุมชนบ้านมะยง ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- เจ๊ะหีม ลำปึง - มีคพร้านาป้อ สถานที่ติดต่อ 10 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง 93140 โทรศัพท์ 081-7667227, 081-368-3492
- ซ้อย ไตรพร - ผ้ายกนครสถานที่ติดต่อ 43 บ้านนาแห้ว ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ซาฟารี เสาะมัน อายุ 42 ปี – กรงนกเขา สถานที่ติดต่อ 16 หมู่ 4 ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา 90130 โทรศัพท์ 089-2982204
- ดิโรจน์ เลิศเอกกุล (โกเกี้ยว)-การเขียนพู่กันจีนและกระดาษมงคล สถานที่ติดต่อ 110 ถนนวิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000 โทรศัพท์ 076-215-218 โทรศัพท์มือถือ 083-107-0200
- ถนอมศรี ภู่สกุล - ลอบปลาหมึก สถานที่ติดต่อ 76/77 หมู่ 3 ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง 85120 โทรศัพท์ 087-263-6057

ถนอม สัมฤทธิ์กุล -หัตถกรรมกระจุยสถานที่ติดต่อ 11/1 หมู่ที่ 6 ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมือง
จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077-558117

นันทา ชัยสุข สถานที่ติดต่อ 6/1 หมู่ 2 ตำบลถ้ำน้ำผุด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา 82000
โทรศัพท์ 076-413-377, 086-272-4795

นิคม นกอักษร-เครื่องถม สถานที่ติดต่อ 1 ถนนสระเรียง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075-346-391, 081-082-2512

บุญธรรม มโนเพ็ชร-หัตถกรรมกะลามะพร้าว สถานที่ติดต่อ 100 บ้านหน้าถ้ำ หมู่ 6 ตำบลป่า
ดงเบขาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โทรศัพท์ 087-293-8342 หรือ 089-285-909 email:
boon_t_um@hotmail.com

บัญชา แขวงหลัง - หัตถกรรมกะลามะพร้าว สถานที่ติดต่อ 4/1 หมู่ที่ 4 ตำบลอ่าวนาง อำเภอ
เมือง จังหวัดกระบี่ โทรศัพท์ 075-637350 โทรศัพท์มือถือ 081-9688532

บุญสม มีเกิด -หมวกใบร่มข้าว สถานที่ติดต่อศาลาอเนกประสงค์บ้านปากพู้ หมู่ 3 ตำบลท่านา
อำเภอกะปง จังหวัด พังงา รหัสไปรษณีย์ 82170 โทรศัพท์ 087-2812474, 087-2797746,
0857894264

เบญจวรรณ เฉษะมาก-หัตถกรรมจากเกล็ดปลา สถานที่ติดต่อ 49/5 หมู่ที่ 2 ตำบลเขารูปช้าง
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาเบอร์โทรศัพท์ 074-448461 เบอร์มือถือ 081-276-0840

ปฎิทิน ไกรวัลย์-เรือจำลองโบราณ สถานที่ติดต่อ 35/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองท่อมเหนือ อำเภอ
คลองท่อม จังหวัดกระบี่

ประเวช ชิตจันทร์ สถานที่ติดต่อ 77/2 ตำบลควนปริง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง โทรศัพท์มือถือ
083-5076452

ปราณี บัวแก้ว -หัตถกรรมกระจุย สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 5 ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน
จังหวัดพัทลุง 93150 โทรศัพท์ 074-685026, 074-685-299, 087-030-9566

ปริพัทธ์ จาตุจिरานนท์ สถานที่ติดต่อ 44/2 หมู่ที่ 2 ตำบล หน้าเมือง อำเภอ เกาะสมุย จังหวัด
สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์. 077-478083 , 089-5887089

ปลื้ม ชูคง-หัตถกรรมกะลามะพร้าว สถานที่ติดต่อ 42/1 หมู่ที่ 1 บ้านคอกแก้ว ตำบลชัยบุรี อำเภอ
เมือง จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ 081-465-5751, 086-287-2542 074-614-512

เปียน จินดาวงศ์ -จักสานเชือกกล้วยคู่เต่า สถานที่ติดต่อ 52 หมู่ 9 ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา 90110 โทรศัพท์ 074 - 470-271 , 085-910-7734

พัน เลื่อนจันทร์ -เทริดโนราห์ สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 6 ตำบลสมหวัง อำเภอกงหรา จังหวัด
พัทลุง

มวน เพิ่มพูน -เครื่องปั้นดินเผาบ้านมะยิง สถานที่ติดต่อ 11 ม.6 ตำบล โพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระไวย สุดเฉลย-เครื่องถม สถานที่ติดต่อ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ซอยหอไตร
ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000 โทรศัพท์ 075-356-760
โทรสาร 075-346-327

ลัดดา สุริฉาย -ไม้กวาดดอกหญ้า สถานที่ติดต่อ 121 หมู่ที่ 7 ตำบลวิสัยใต้ อำเภอสวี จังหวัด
ชุมพร โทรศัพท์ 084-9038996, 080-1469981

ล่าย หนุยก -เทริดโนราห์ สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 6 ตำบลสมหวัง อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ 081-094-0156

วีระ เชนย-หัตถกรรมกะลามะพร้าว สถานที่ติดต่อ 277 หมู่ที่ 5 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 089-592-7455 หรือ 075-309-010

สมบูรณ์ หมั่นค้า-เรือหัวโทงจำลอง สถานที่ติดต่อ 34 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองประสงก์
อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โทรศัพท์มือถือ 081-569-0224

สวัสดี พันธุ์ค้อหล้า - กระบอกขนมจีนทองเหลือง สถานที่ติดต่อ : 37 ถนนศรีธรรมโศก ตำบลใน
เมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 086-944-9189

สุชาติ ททรัพย์สิน -หัตถกรรมแกะหนังตะลุงสถานที่ติดต่อ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพื้นบ้านหนังตะลุง ชอຍศรี
ธรรมโศก 3 อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชเบอร์โทรศัพท์ 075-346-394

สุวิทย์ ชูแก้ว-หัตถกรรมแกะหนังตะลุงสถานที่ติดต่อ99 หมู่ที่4 ตำบลห้วยนาง อำเภอห้วยยอด
จังหวัดตรังโทรศัพท์มือถือ 084-4456855

เสน่ห์ ชูวิจิตร -หัตถกรรมแกะหนังตะลุง สถานที่ติดต่อ 587 หมู่ที่ 6 ตำบลท่ามะเดื่อ
อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ 089-567-5211

เสรีณศิริ หนูเพชร -หัตถกรรมจากใยตาล สถานที่ติดต่อ 15 หมู่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสติงพระ
จังหวัดสงขลา 90190 เบอร์โทรศัพท์ 086-741-1667, 081-609-2863

หนูชีพ จันทวิเศษ -หัตถกรรมกระจูด สถานที่ติดต่อบ้านควนพนางตุง หมู่ที่ 3 ตำบลพนางตุง
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ 074-685-245, 084-188-9400

อรุณวรรณ วิเชียรบุตร -หัตถกรรมกระจูด สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 9 ตำบลทะเลน้อย อำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุงโทรศัพท์ 074-685-320, 089-463-3008

อรวรรณ เพชรพรม-จักสานเชือกกล้วย สถานที่ติดต่อ43/3 หมู่ที่ 6 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 087-918467

อะ กชสวัสดิ์-ผ้าทอบ้านท่ากระจาย สถานที่ติดต่อ 95 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 084-8381360

อารอบ เรื่องสังข์ -ผ้าทอนาหมื่นศรี สถานที่ติดต่อหมู่บ้านควนสวรรค์ หมู่ที่ 8 ตำบลนาหมื่นศรี
อำเภอนาโยง จังหวัดตรังโทรศัพท์ 087-3946332

อารีย์ ขุนทน-ผ้ามัดข้อมสิริธรรมชาติ สถานที่ติดต่อ 373 หมู่ที่ 10 บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075-533114 , 081-7872934

อิม จันทรชุม -หัตถกรรมแกะหนังตะลุง สถานที่ติดต่อศูนย์ศิลปหัตถกรรมบ้านบางแก้ว หมู่ที่ 1
ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ 074-697-160

เอ็ค เชนด์พีซ-จักสานเสื่อเตย สถานที่ติดต่อ 2/2 หมู่ที่ 3 ถนนเพชรเกษม ตำบลกำแพงน กิ่งอำเภอ
สุขสำราญ จังหวัดระนอง 85120 โทรศัพท์ 084-063-3120

เอื้อน ไชยยศ - หัตถกรรมกระจูด สถานที่ติดต่อ 10 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าเรือ อำเภอบ้านนาเดิม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-351206 , 089-6502715

บุคลากรด้านอาหารพื้นบ้าน

กัณธิมา ว่องสกุล-ชนมผิง สถานที่ติดต่อ เลขที่ 70 ถนนอุดมธารา ตำบลตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า
จังหวัดพังงา โทรศัพท์ 0-7643-1200, 08-7265-2190

กัลยา แซ่หลี่ -ข้าวมันไก่ทับหลี สถานที่ติดต่อ 11 หมู่ 4 ตำบล มะมู อำเภอ กระบุรี จังหวัดระนอง
โทรศัพท์ 077-846-075 , 081-895-7319

เกียรติศักดิ์ จันทร์เวียงทอง-ซีอิว สถานที่ติดต่อ 168 หมู่ 1 ถนนเทพกระษัตรีอำเภอถลาง
จังหวัดภูเก็ต 83110 โทรศัพท์ 076-311 140 โทรสาร 076-311 220

จ้อย จารุเกียรติคุณ-ชนมจินไก่ทอด สถานที่ติดต่อ 752/3 หมู่ที่ 2 ตำบลเหนือคลอง
อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่โทรศัพท์ 075-691145 มือถือ 081-8941932

เจี๊ยะบีเต๊ะ มะแซ ประธานกลุ่มกลุ่มแม่บ้านทำข้าวเกรียบทะเล สถานที่ติดต่อ 75 หมู่ที่ 4
ตำบล แห่ลงโพธิ์ อำเภอ ยะหริ่ง จังหวัด ปัตตานี โทรศัพท์ 081-766-6167

เจี๊ยะอาลี เอะมุ-กรือ โป๊ะ สถานที่ติดต่อ 132 ซอยกำแพงบารู ถนนพิจิตรบำรุง ตำบลบางนาค
อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ฉวี สายเรียบ -ต้มสามเหลี่ยมใส่ไข่ สถานที่ติดต่อ 120 หมู่ที่ 99 ตำบลเขตเทศบาล อำเภอเมือง-
สงขลา จังหวัดสงขลา โทรศัพท์ 074-440-664 เบอร์มือถือ 089-656-4707

ช่วง ชูเมือง -ปลาตุกร้า สถานที่ติดต่อ 86/2 หมู่ที่ 10 บ้านท่าเตียน ตำบลแหลม อำเภอหัวไทร
จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 086- 9429905

แดง นพฤทธิ์-ขนมเบือทอดและขนมหวั๊ก สถานที่ติดต่อ ตรงข้ามที่ทำการอำเภอกะปง ตำบลท่านา
อำเภอกะปง จังหวัดพังงา 82170

ตีเมาะ มะเย็ง-กะตูปะ สถานที่ติดต่อ 3 หมู่ที่ 2 บ้านตาโบราณ ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ
จังหวัดนราธิวาส โทรศัพท์ 073-583-648

ถนอม ศิริรักษ์ -น้ำปลา/น้ำบูดู/น้ำบูดูข้าวยา และซีอิ๊วปลา สถานที่ติดต่อ 42 ถนน สงขลาระโนด หมู่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โทรศัพท์ 074-397-030 , 089-732-9114

ทวีศักดิ์ ไทรงาม-หมูย่างโกแก่ สถานที่ติดต่อ 462 ถ.เพชรเกษม อำเภอเหนือคลอง จังหวัดตรัง โทรศัพท์มือถือ 081-9795614

ทิม จินดาพันธ์ -กะละแม สถานที่ติดต่อ 151 บ้านางลาด ถนนเสน่ห์เจริญ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ 074-613521

นงเยาว์ อยู่สถิตย์ -ข้าวเกรียบสมุนไพร สถานที่ติดต่อ 77/1 ตำบลท่าตะเภา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077-571753, 077-501660

นันทวัน ถิมสกุล -เต้าส้อและขนมหมอน สถานที่ติดต่อ 196 ถนนศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โทรศัพท์ 076-422-057, 089-866-7916

นิยม เหล่าสุข ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาโพธิ์สามัคคี -กล้วยเล็บมือนางอบ สถานที่ติดต่อ 101 ม.4 ต.นาโพธิ์ อ.สวี จ.ชุมพร โทรศัพท์ 077-531773

นิตย์ แก้วดีเลิศ -น้ำตาลโตนด/น้ำตาลแว่น สถานที่ติดต่อ 11 หมู่ 5 ตำบลกุ่มพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัด สงขลา โทรศัพท์ 086-289-0377

นิตยา ชัมภูชนะ ประธานกลุ่มสหกรณ์สตรีบ้านบางกุ้ง-น้ำพริกแปรรูป สถานที่ติดต่อ 77/5 หมู่ 6 บ้านบางกุ้ง ตำบลน้ำจืด อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 083-521-2470

นิสรา มะเดช -โรตีสาน้ำร้อน สถานที่ติดต่อ 105/6 หมู่ 2 ตำบลหงาว อำเภอเมือง จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 077-821-415 มือถือ 081-737-6881, 086-574-4324

นุกูล ทองสูง -ข้าวต้มมัดใบชิง สถานที่ติดต่อ 51 หมู่ 2 ตำบล น้ำจืด อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

บุญธรรม เนตรหาญ-เต้าส้อและขนมหมอน สถานที่ติดต่อ 195 ถนนสุรินทร์ ซอย 4 อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โทรศัพท์ 076-215-646 ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2550.

เบญจวรรณ แซ่ทอง -แกงไตปลาแห้งและน้ำพริกแปรรูป สถานที่ติดต่อ 33/4 หมู่ 2 ตำบลกะไหล
อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา 82130 โทรศัพท์ 0-7644-4413

ประทุม ศรีพัฒน์-กะละแม สถานที่ติดต่อ 160/3 หมู่ที่ 2 บ้านปากถัก ตำบลท่านา อำเภอกะปง
จังหวัดพังงา 82170 โทรศัพท์ 076-499-407

พรเพ็ญ ขอดเถ ประชานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเขาตำหนอน -เครื่องแกงและจิงผง สถานที่ติดต่อ
เลขที่ 2/2 หมู่ที่ 1 บ้านเขาตำหนอน ตำบลท่าทองกลาง อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา
โทรศัพท์ 081-476-7411, 086-282-0201

พวงเพชร คาหาปะนะ ประชานกลุ่มสตรีเพื่อการส่งเสริมอาชีพบ้านโลกไคร-กุ่มย่าง
สถานที่ติดต่อ 29/1 หมู่ 1 ตำบลมะรุ่ย อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา
โทรศัพท์ 089-288-2419, 081-892-0699

พิบูลย์ เอี้ยวผดุง -ขนมไหว้พระจันทร์ สถานที่ติดต่อ ร้านอาดี้กแก (ขายขนมพื้นเมืองภูเก็ต) 58
ถนนติบุก ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โทรศัพท์
076 - 226-225 ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2550

เพ็ญศรี มากผล -กล้วยเล็บมือนางอบเลิศรส สถานที่ติดต่อ 318 หมู่ที่ 2 ตำบลสลูย อำเภอท่าแซะ
จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077-611101, 081-8923848 แฟกซ์ 077- 611100

มณฑา ไสวรรณมา -แกงไตปลากุ้งสด สถานที่ติดต่อ 32/1 หมู่ที่ 2 ถนนพานิชย์สัมพันธ์ ซอยคลอง
บางวัน ตำบลปากพ่องวันออก อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์
075-517104, 084-0602325

มาโนช โรจนวิภาค-ขนมเค้กศรีตรัง สถานที่ติดต่อ 46/7 ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
โทรศัพท์ 075-284074

เยาวดี ไชกีรี-นาซิดาแม่ไก่ สถานที่ติดต่อร้านกะงอ ถนนโรงเหล้า สายข ซอย 4 อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี

เยี่ยม เทียนเฮง -ขนมหมี่หวลลาว สถานที่ติดต่อ 42/9 หมู่ 2 ซอยเรือชุดแร่บุญสูง ตำบลบางนาฮี
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 82110 โทรศัพท์ 076-422-268, 081-607-3696

ระพีร์ นนท์ทอง-น้ำตาลจาก สถานที่ติดต่อ หมู่ที่ 2 บ้านหัวป่าขลุ ตำบลชนาบนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 08-19583201, 075-518660, 075-477052

ระเบียบ บำรุงกิจดี - ขนมา สถานที่ติดต่อ 208 หมู่ 2 ตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075-370355, 074-370317

ร้านเกาะเขา-แกมส้มไม้ไก่ สถานที่ติดต่อ ชุมชนคลองช้าง ถนน เจริญนคร ตำบลอานาหาร อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

วรรณดี มหาสุวรรณ - กล้วยฉาบแม่แดง สถานที่ติดต่อ 33/4 ถนนรามศวร์ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 93000 โทรศัพท์ 074-611750

วัชนี จีบบรรจง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามัคคี - น้ำปลาแท้ตราแม่บ้านดอนยาง สถานที่ติดต่อ 126/1 หมู่ที่ 10 ตำบล ดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077- 655029 , 081-9113079

วัชร สุวัตติกุล - เมล็ดมะม่วงหิมพานต์แปรรูป สถานที่ติดต่อ 55/5 หมู่ 1 ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลหวาง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 077-823-073

วิสุทธิ สิทธิเดช ประธานกลุ่มกะปิกุ้งเคยเสริมไอโอดีน (กลุ่มเกษตรกรบ้านอ่าวเคย)-กะปิผง สถานที่ติดต่อ 5/2 บ้านอ่าวเคย หมู่ที่ 4 ตำบลม่วงกลาง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 081-788-7096, 086-617145

แวงเขาะ ยาโก๊ะ - ไค้หม้อและ สถานที่ติดต่อ 25/11 ถนนรามโกมุต ซอย 3 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โทรศัพท์ 083-184-9419

สมชาย ตันภิบาล (คุณเล็ก) - น้ำพริกกุ้งเสียบและปลาจิ้งจั้งทรงเครื่อง สถานที่ติดต่อ 83 ถนนศรีเมือง ตลาดย่านยาว ตำบลตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 82110 โทรศัพท์ 076-422-453, 075-431-500, 081-958-7625

สมชาย วิจิตรบุตร ประธานกลุ่มอาชีพข้าวหลาม - ข้าวหลามหิ้นล้วย สถานที่ติดต่อ บ้านหิ้นรุ่ม หมู่ 1 ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โทรศัพท์ 076-274 263

สมชาย รัตนปทุมมาลัย - ปอเปี๊ยะสด สถานที่ติดต่อ 27 ถนนพัฒนา ซอย 6 ตำบลตลาดเหนือ
อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โทรศัพท์ 076-214250

สมบูรณ์ ฦ นคร - ขนมจีนเมืองนคร สถานที่ติดต่อ ร้านขนมจีนเมืองนคร (พานยม) อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช เบอร์โทรศัพท์ 081-797-9701

สมร สวัสดิชีวิน - ไข่เค็มไชยา สถานที่ติดต่อ เลขที่ 16 ตำบลตลาดไชยา อำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-431485

สาเหล้า สุขชนะ - ปลากรอบสามรส สถานที่ติดต่อ เลขที่ 49/2 หมู่ที่ 1 ตำบลปากคลอง
อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร โทรศัพท์. 081-3707885

สีดีมีเนาะ มะหะวอ - ข้าวย่า สถานที่ติดต่อ 3 หมู่ที่ 1 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สุนีย์ โกยกุล - ลูกจันทน์แปรรูป สถานที่ติดต่อ 8/2 หมู่ 3 ตำบลถ้ำน้ำผุด อำเภอเมือง จังหวัดพังงา
โทรศัพท์ 076-430-686

สุนิ จันทรแจ่มใส - ขนมเอาโป่ง สถานที่ติดต่อ 158 ตรอกสุนอุทิศ ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2550

สุทัศน์ ชยันต์เกียรติ-ขนมเค้กครึ่ง สถานที่ติดต่อ 25/25 ถนนสถานี ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง
จังหวัดตรัง โทรศัพท์ 075-211191 โทรสาร 075-211039 โทรศัพท์มือถือ 081-8942934

สุภา แซ่ตัน- โลบะ สถานที่ติดต่อ ร้านตรงสี่แยกสยาม ถนนเขาวราช ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

เสาวภา ลิ้มแสงฤทัย - ซาลาเปาพับหลิ สถานที่ติดต่อ เลขที่ 11 หมู่ 4 ตำบล มะมุ อำเภอ กระบุรี
จังหวัดระนอง โทรศัพท์ 077-846-075 , 081-895-7319

ศรีวรรณ เหมือนคิด ประธานกลุ่มสตรีสหกรณ์กะทู้-ปลาจิ้งจ้างทอดกรอบ สถานที่ติดต่อ
12/19 หมู่ 6 ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 83120 โทรศัพท์ 092-288-1172,
076 - 211 789, 076 - 321 099 โทรสาร 076 - 220959, 076 - 211 789

อนิโรธ ชันธรา-โอเอ๋ว สถานที่ติดต่อ ร้านขายขนมโอเอ๋ว (โกโรธ) ถนนเยาวราช อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต โทรศัพท์มือถือ 089-728-9505

อัญชลี หลิมชุตระกุล- หมี่ตันโพธิ์ สถานที่ติดต่อ 214/7 ถนนภูเก็ต ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

อ้อย นุ่มนามวงศ์-บุหงาบุดะ สถานที่ติดต่อ บ้านปากปิง หมู่ที่10 ตำบลกำแพง อำเภอละงู
จังหวัดสตูล

อับดุลรอฮิม เจ๊ะอารังค์-อาซุรือ สถานที่ติดต่อ 47 หมู่ 2 ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัด
นราธิวาส

อาอีเสาะ ตอเล็บ-โรตีปาแย สถานที่ติดต่อ 26 หมู่ที่ 4 ตำบลปูลูโรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ภาคผนวก ก คณะผู้จัดทำวิจัย

วิทยาเขตหาดใหญ่

1. ผศ.อัมพร	ศรประสิทธิ์	หัวหน้าโครงการ
2. รศ.จุรีรัตน์	บัวแก้ว	นักวิจัย
3. อาจารย์สมโภชน์	เกตุแก้ว	นักวิจัย
4. อาจารย์บุษกร	โกมลตรี	นักวิจัย
5. นางสาวสุภาพร	วุกต้อง	นักวิจัย
6. นางสาวจิตรา	สายสิงห์	ผู้ช่วยวิจัย

วิทยาเขตปัตตานี

1. อาจารย์วาทิ	ทรัพย์สิน	นักวิจัย
----------------	-----------	----------

วิทยาเขตภูเก็ต

1. อาจารย์เกรียงศักดิ์	รักษาเดช	นักวิจัย
2. อาจารย์ทวนธง	ครุฑ	นักวิจัย
3. อาจารย์จิราพร	บัวผุด	นักวิจัย

วิทยาเขตตรัง

1. อาจารย์ธิดารัตน์	ศรีเมฆารัตน์	นักวิจัย
2. นายณฐ	ย่าหลี	นักวิจัย
3. นายศักดิ์ดา	มรกต	นักวิจัย
4. นางสาวโชษิตา	กิจศรีนภดล	นักวิจัย

วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

1. นางสาวสุพรรณพร	วรรณเวช	นักวิจัย
2. นายธวัชชัย	ทองธรรมชาติ	นักวิจัย
3. นายณัฐพล	ช่างนรินทร์	นักวิจัย
4. นายบรรดค์ชัย	วงษ์ชนะ	นักวิจัย
5. นายเทพสิน	ผ่องแผ้ว	นักวิจัย

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

โครงการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใต้

ภูมิปัญญาสาขา ศิลปะการแสดง หัตถกรรมพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน
ชื่อภูมิปัญญา

ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....สกุล.....
2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ
  - 30-39 ปี
  - 60-69 ปี
  - 40-49 ปี
  - 50-59 ปี
  - 70 ปี ขึ้นไป
4. สถานภาพ โสด สมรส
5. จบการศึกษาสูงสุด
  - ไม่ได้เรียนหนังสือ
  - ประถมศึกษา
  - มัธยมศึกษา
  - อนุปริญญา
  - ปริญญาตรี
  - อื่นๆ.....
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

หมายเลขโทรศัพท์ (เบอร์บ้าน).....เบอร์มือถือ.....
7. ท่านประกอบหลัก.....อาชีพเสริม.....
8. ท่านมีรายได้จากผลงานที่ทำจากภูมิปัญญาเดือนละ.....บาท

ข้อมูลเฉพาะ

1. การเรียนรู้

1.1 ได้รับความรู้มาจากไหน

.....
.....
.....
.....

1.2 มีวิธีการเรียนรู้อย่างไร

.....
.....
.....

2. ภูมิปัญญา

2.1 การผลิตมีกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง (วัตถุดิบ อุปกรณ์ วิธีการ)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.2 ผลงานนี้มีภูมิปัญญาอะไรบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

- แนวคิด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- วิธีการดำรงชีวิต

.....

.....

.....

.....

- แรงแบบจิตใจ

.....

.....

.....

.....

- อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

- การประยุกต์ใช้ผลผลิต/ การปรับตัวของเนื้อหา จากภูมิปัญญาเดิม

.....

.....

.....

.....

3. การถ่ายทอดความรู้

3.1 มีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.2 มีวิธีการอย่างไรให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

.....

.....

.....

4. ท่านมีคติหรือความเชื่อที่สอดแทรกในผลงาน อะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ควรนำมาใช้เป็นแบบอย่าง อะไรบ้าง

.....

.....

.....

6. บุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญา

.....

.....

.....

7. รางวัลที่ได้รับ สาขา .....

ชื่อรางวัล.....

ได้รับจากหน่วยงาน.....

วันเดือนปีที่ได้รับ.....

8. ข้อสังเกตจากผู้เก็บข้อมูล/บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

9. ภาพถ่ายกิจกรรม/ผลงาน